

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Magdalena Sedláčková

**ODDLUŽENÍ SE ZAMĚŘENÍM NA SPOLEČNÉ
ODDLUŽENÍ MANŽELŮ**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Pohl

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 25. března 2013

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 25. března 2013

Magdalena Sedláčková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala JUDr. Tomáši Pohlovi za jeho rady a trpělivý přístup, jakož i celé své rodině za podporu nejen při psaní této diplomové práce, ale i v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1. Návrh na povolení oddlužení	3
1.1 Oprávněná osoba k podání návrhu.....	3
1.2 Podání návrhu	7
1.3 Náležitosti návrhu	9
1.4 Odmítnutí návrhu.....	11
1.5 Zpětvzetí návrhu	11
1.6 Účinky podání návrhu na povolení oddlužení	13
1.7 Meritorní rozhodnutí o návrhu.....	13
1.7.1 Nepoctivý záměr	14
1.7.2 Hodnota plnění.....	17
1.7.3 Opětovné podání návrhu	19
1.7.4 Lehkomyslný nebo nedbalý přístup dlužníka	20
1.7.5 Závěrem k meritorním rozhodnutím o návrhu.....	21
2. Způsoby oddlužení.....	23
2.1 Hlasování o způsobu oddlužení	23
2.1.1 Oprávnění věřitelé.....	23
2.1.2 Hlasování na schůzi věřitelů	24
2.1.3 Hlasování mimo schůzi věřitelů	25
2.1.4 Náhradní rozhodnutí soudu.....	26
2.2 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty	26
2.2.1 Rozsah majetkové podstaty	27
2.2.2 Zpeněžení majetkové podstaty.....	28
2.2.3 Výhody a nevýhody zpeněžení majetkové podstaty.....	29
2.3 Oddlužení plněním splátkového kalendáře	30
2.3.1 Rozsah majetkové podstaty	30
2.3.2 Plnění splátkovým kalendářem	37
2.3.3 Výhody a nevýhody plnění splátkovým kalendářem.....	38
2.3.4 Kombinace obou způsobů.....	38
2.4 Postavení zajištěných věřitelů v oddlužení	39
3. Schválení oddlužení soudem	44
3.1 Důvody pro neschválení oddlužení.....	44
3.2 Rozhodnutí o schválení oddlužení	45
3.2.1 Náležitosti rozhodnutí o schválení oddlužení	46
3.2.2 Účinky rozhodnutí o schválení oddlužení	48
3.2.3 Vztah oddlužení a výkonu rozhodnutí či exekuce	50
3.2.4 Povinnosti dlužníka během oddlužení	51
4. Zrušení a splnění oddlužení	56
4.1 Zrušení oddlužení soudem	56
4.2 Splnění oddlužení	59
4.2.1 Rozhodnutí o splnění oddlužení	59
4.2.2 Osvobození dlužníka od placení pohledávek.....	60
4.2.3 Odnětí a zánik osvobození dlužníka od placení pohledávek	63
5. Společné oddlužení manželů	65
5.1 Úvod.....	65
5.2 Východiska pro společné oddlužení manželů.....	66

5.2.1 Majetková podstata	66
5.2.2 Společné jmění manželů	66
5.2.3 Smysl společného oddlužení manželů	68
5.2.4 Řešení.....	70
5.2.5 Výhody.....	73
5.2.6 Rizika	74
5.2.7 Další koncepce	78
5.3 Revizní novela	80
Závěr	82
Seznam zkratk	84
Seznam použité literatury a pramenů.....	85
Resumé.....	94
Abstract.....	96
Klíčová slova	97
Keywords	97
Název práce v anglickém jazyce.....	97

Úvod

Oddlužení je upraveno zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, v platném znění (dále jen „insolvenční zákon“ nebo „InsZ“), a to zejména v § 389 až §418, jakožto jeden ze tří způsobů řešení úpadku. Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. 1. 2008 a od této doby je také poprvé na území České republiky institut oddlužení zaveden bez jakékoliv předchozí vlastní zkušenosti. Smyslem oddlužení, jak vyplývá z důvodové zprávy k návrhu insolvenčního zákonu, byla snaha dát osobám, které se ocitnou v tíživé životní situaci, tzv. druhou šanci. Mělo by tedy plnit jak funkci ekonomickou, tak funkci sociální. Osoby, které splní podmínky pro řešení jejich úpadku oddlužením a skutečně i celým procesem oddlužení projdou, se tak mohou stát znovu ekonomicky aktivními bez břemene dluhů, které by mnohdy už zjevně nebyly za celý svůj život schopny splatit. Tyto osoby by zároveň měly být motivovány k tomu, aby nepracovaly „načerno“ a aby s vidinou osvobození od zbytku dluhů usilovaly o co nejvyšší míru uspokojení věřitelů. Důvodová zpráva dále uvádí, že zkušenosti ze zahraničí ukazují, že oddlužení je nakonec výhodné i pro samotné věřitele, kteří jím dosáhnou mnohdy vyššího uspokojení, než kdyby byl dlužníkův úpadek řešen konkursem. Osobně si myslím, že šance být osvobozen od zbytku dluhů a „začít nový život“ může mít pro skutečně poctivé osoby a především osoby, které se do takové tíživé situace dostaly nikoli vlastní vinou, pozitivní účinek i na jejich psychiku.

Insolvenční zákon byl schvalován ještě v době, kdy se v České republice pojmy „finanční krize“, „recese“ a jiné neskloňovaly tak často, jako je tomu od roku 2008 dodnes, nicméně se ukazuje, že institut oddlužení hojně využívají právě osoby, kterých se finanční krize dotkla možná nejvíce ze všech. O obrovském nárůstu nápadu svědčí také statistika zveřejněná Ministerstvem spravedlnosti. Zatímco za celý rok 2008, bylo podáno 1.687 dlužnických insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení, za rok 2010 jich již bylo 9.976 a za rok 2012 bylo těchto návrhů podáno 27.737.¹

Skutečností, že s oddlužením máme zkušenosti teprve 5 let, že zákonná úprava není od počátku příliš propracována, a velká poptávka po oddlužení ze strany dlužníků

¹ Zveřejněno na www.justice.cz, <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>.

vedou k tomu, že velkou roli v této oblasti hraje judikatura, která mnohá ustanovení podrobněji objasňuje, vykládá jednotlivé pojmy, prolamuje některá ustanovení či dokonce zavádí nové instituty, které insolvenční zákon vůbec neupravuje. V této práci se proto zaměřím především na základní ustanovení insolvenčního zákona o oddlužení, jejichž výklad byl judikaturou zásadně ovlivněn, a pokusím se analyzovat institut společného oddlužení manželů, který je příkladem institutu prozatím zcela popsaného pouze judikaturou, a to bohužel nikoliv konstantní.

1. Návrh na povolení oddlužení

1.1 Oprávněná osoba k podání návrhu

Návrh na povolení oddlužení může dle § 389 InsZ podat pouze dlužník, který není podnikatelem, a to buď spolu s insolvenčním návrhem, podává-li tento návrh sám dlužník, nebo do 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu dlužníku, na nějž byl podán insolvenční návrh věřitelem. Insolvenční zákon nerozlišuje, zda je dlužníkem fyzická či právnická osoba, základním kritériem oprávněnosti podat návrh na povolení oddlužení je skutečnost, že dlužník není podnikatelem.

Přestože původní vládní návrh insolvenčního zákona, který zamýšlel otevřít možnost oddlužení i pro fyzické osoby – drobné podnikatele, zejména živnostníky, kteří nemají pracovně právní závazky, ani více než 20 věřitelů,² neprošel, a naopak platný a účinný insolvenční zákon striktně stanoví, že návrh na povolení oddlužení může podat pouze dlužník, který není podnikatelem, lze ve výkladu tohoto ustanovení zaznamenat velký vliv judikatury, který se svým způsobem přibližuje duchu původního vládního návrhu zákona.

Nejprve je zapotřebí definovat, kdo je podnikatelem. Vzhledem k tomu, že insolvenční zákon žádnou svoji definici podnikatele neuvádí, je nutné ji čerpat z ObchZ. Dle § 2 odst. 2 ObchZ je podnikatelem vždy osoba zapsaná v obchodním rejstříku, a to bez ohledu na to, zda podnikatelskou činnost skutečně vykonává; dále pak osoba, která podniká buď na základě živnostenského oprávnění, nebo jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů a osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního právního předpisu. V praxi těmito osobami tedy budou živnostníci a osoby vykonávající svobodná povolání nebo i další činnosti, které nejsou zahrnuty pod režim z. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (například lékaři, advokáti či daňoví poradci). Pro tuto skupinu osob je určující nejen držení daného oprávnění, ale i skutečnost, zda také na základě tohoto oprávnění podnikají, tedy zda činnost těchto osob vykazuje znaky podnikání dle § 2 odst. 1 ObchZ, zda je vykonávána soustavně, samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost a

² § 389 odst. 1 vládního návrhu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení: „Dlužník, který není podnikatelem, nebo dlužník - fyzická osoba, která jako podnikatel nemá pracovně právní závazky a nemá více než 20 věřitelů, může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil schválením plánu oddlužení“.

za účelem dosažení zisku.³ Do skupiny právnických osob – nepodnikatelů by bylo možné zařadit například společenství vlastníků jednotek dle zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů; obecně prospěšné společnosti upravené zákonem č. 248/1995 Sb. či nadace a nadační fondy upravené zákonem č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech.⁴ K tomu lze uvést Kavanův názor: „Nedovedu si dost dobře představit, aby se za jednu třetinu nominálního objemu svých závazků (v tom ideálním případě, může to však být dokonce i méně, pokud dlužník prokáže, že oddlužení přineslo věřitelům objektivně výnosnější uspokojení jejich pohledávek než řešení úpadku dlužníka konkursem) mohla oddlužit vesele se zadlužující (např.) společenství vlastníků či družstva nezvládající financování nákladných oprav bytových domů...Tuto ožehavou obtíž lze jistě vyřešit za pomoci výkladu pojmu „nepoctivý záměr“, ale v některých případech nemusí být ani takový způsob dostatečně schůdný“.⁵ Praxe však ukazuje, že oddlužení se týká, pokud ne zcela, tak převážně pouze fyzických osob, ačkoliv podání návrhu na povolení oddlužení i právnickou osobou není vyloučeno.

Jak již bylo zmíněno výše, ve výkladu § 389 InsZ hraje velkou roli rozhodování soudů. Nejprve judikatura k otázce oprávněnosti podat návrh na povolení oddlužení podávala spíše restriktivní výklad: za dlužníka, který nemohl řešit svůj úpadek oddlužením, se považoval jak dlužník, který je podle norem hmotného práva považován za podnikatele (i v případě, že v době podání návrhu na povolení oddlužení by již fakticky nepodnikal a ani neměl žádné dluhy z podnikání), tak dlužník, který již formálně nepodniká, nicméně má dluhy z podnikání. Podobný výklad lze nalézt ve výkladovém stanovisku č. 2 expertní skupiny S22 ustanovené při Ministerstvu spravedlnosti.⁶ Závazky vzniklémi z podnikání se rozumí i závazky z podnikání jiné osoby, které na sebe dlužník převzal na základě dispozitivního právního úkonu, jako je například smlouva o prodeji podniku či zajištění podnikatelského závazku jiné osoby,

³ KOTOUČOVÁ, Jiřina. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář. Vyd. 1. Praha: Beck, 2010, s. 925 - 926. ISBN 978-80-7400-320-2.

⁴ *Tamtéž.*

⁵ KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 434-440.

⁶ Expertní pracovní skupina pro insolvenční právo S 22. Výkladové stanovisko ze dne 3.6.2008, č. 2 K otázce přípustnosti oddlužení. *Praha: Ministerstvo spravedlnosti, Expertní skupina S 22*, 2008 [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <<http://insolvenni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/vykladova-stanoviska-expertni-skupiny/vykladove-stanovisko-2.html>>.

vyjma však naopak dluhů nabytých děděním, neboť takovým úkonem na sebe dlužník vzal všechna rizika, která s tím souvisí, včetně nepřipustnosti oddlužení.⁷

Postupně se však judikatura začala stavět k oprávněnosti podat návrh na povolení oddlužení mnohem více ve prospěch dlužníků a lze tedy hovořit o extenzivním výkladu. Na základě již ustálené judikatury lze shrnout, že podmínkou oprávněnosti podat návrh na povolení oddlužení z hlediska toho, zda je dlužník podnikatelem či není, se musí soud zabývat v každém daném případě a rozhodnout tak podle svého uvážení na základě konkrétních skutkových okolností. Z usnesení 29 NSČR 3/2009 ve věci sp. zn. KSOS 34 INS 625/2008: „Je na uvážení insolvenčního soudu, zda automatickou aplikací zásady, podle které osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení není dlužník, který - ač již nepodniká - má stále dluhy ze svého podnikání, by nebyl popřen duch zákona a zda tím ve skutečnosti není upírána možnost pokusit se o oddlužení způsobem předjímaným insolvenčním zákonem osobě, se kterou institut oddlužení v souladu s účelem, pro který byl zákonodárcem zformulován, typově počítá. Takové užití insolvenčního zákona musí být vždy zdůvodněno a nesmí vykazovat znaky svévole.“ Dále pak citované usnesení stanoví jakési mantinely, ve kterých se má uvážení soudu pohybovat. Soud má vzít v úvahu zejména dobu vzniku závazku (dluhu) z podnikání, dobu ukončení dlužníkovy podnikání, četnost závazků z podnikání, výši závazku z podnikání vůči celkové výši všech dluhů a také fakt, zda je věřitel, o jehož pohledávku se jedná, srozuměn s tím, že tato pohledávka bude podrobena režimu oddlužení. K tomu lze zmínit například rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, který pohledávky z podnikání tvořící 10% z celkové výše přihlášených pohledávek považuje ve smyslu oprávněnosti podat návrh na povolení oddlužení za marginální.⁸ Lze také zmínit rozhodnutí, která umožnila povolit oddlužení dlužníkovi, který je osobou samostatně výdělečně činnou, která je pro něj nejvýhodnějším, nebo jediným možným zdrojem příjmů, a jeho závazky jsou především spotřebitelské. Nepovolení oddlužení by v tak výjimečném případě soud shledával jako

⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 236/2008-A-18 ze dne 15.12.2008 ve věci sp. zn. KSUL 43 INS 2864/2008.

⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 1204/2011-A-24 ze dne 7.12.2011 ve věci sp.zn. KSPH 41 INS 12352/2011.

nepřiměřenou tvrdost zákona a není důvod takové podnikání pokládat za nepřípustné.⁹ Dále rozhodnutí, které oproti rozhodnutí zmíněnému výše považuje jako osobu oprávněnou k podání návrhu na povolení oddlužení i dlužníka, který svým majetkem pouze zajistil jako směnečný rukojmí dluh jiné osoby z jejího podnikání.¹⁰ Schválení oddlužení nebrání ani fakt, že dlužník řádně uvedl do seznamu závazků dluh z podnikání, nicméně tomu odpovídající pohledávka nebyla věřitelem včas do insolvenčního řízení přihlášená.¹¹ Vzhledem k tomu, že hlavním důvodem, pro který je zapovězeno oddlužení dlužníkovi, jehož dluhy pochází z podnikání, je předcházení přenášení podnikatelského rizika na věřitele krácením uspokojení jeho pohledávek, v případě, že je dán předpoklad uspokojení všech přihlášených věřitelů v plné výši, oddlužení může být povoleno, respektive schváleno, neboť v takovém případě tento důvod odpadá.¹²

Dle mého názoru je taková tendence ku prospěchu věci. Jedině soud dokáže posoudit daný případ s ohledem na všechny relevantní okolnosti a rozhodnout tak nejlépe, zda má být oddlužení povoleno či nikoliv. Proti možnému argumentu, že tak lze snadno institut oddlužení zneužít (například si před podáním návrhu na povolení oddlužení zrušit živnostenské oprávnění), lze namítnout institut nepoctivého záměru, o kterém bude pojednáno níže a jehož aplikace by měla takovým pokusům zabránit. Je nutné však uvést také faktický stav, a to že prohlášení konkursu na dlužníka – drobného podnikatele pro věřitele paradoxně často neznamená jejich větší uspokojení, neboť tito dlužníci často vlastní pouze majetek nepatrné hodnoty. Oddlužení se zdá být v některých případech pro věřitele výhodnější nežli konkurs. Bohužel lze konstatovat, že insolvenční soudy jsou natolik přetížené, že na skutečně důležitou úvahu, zda je dlužník podávající návrh na povolení oddlužení oprávněnou osobou z hlediska toho, zda je ve smyslu insolvenčního zákona a judikatury nepodnikatelem, nezbyvá příliš

⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 721/2010-A-14 ze dne 31.8.2010 ve věci sp.zn. KSPL 27 INS 5535/2010, Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 1378/2011-A-14 ze dne 10.5.2012 ve věci sp.zn. MSPH 88 INS 18044/2011.

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 NSČR 9/2009 ze dne 23.2.2011 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 112/2011.

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 NSCR 20/2011 ze dne 31.3.2011 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 113/2011.

¹² Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 2 VSPH 86/2009-B-41 ze dne 21.11.2011 ve věci sp. zn.KSPH 39 INS 4221/2008.

prostoru, a takové úvahy se často odehrávají pouze automaticky, zejména i s ohledem na to, že věřitelé jsou v těchto insolvenčních řízeních primárně aktivní.

Jak vyplývá z důvodové zprávy, návrh revizní novely insolvenčního zákona¹³ reaguje na výše uvedené judikatorní závěry a zároveň umožní, aby oddlužení bylo možné povolit i drobným živnostníkům, aniž by museli ukončovat podnikání. Návrh revizní novely tak napříště počítá, že oprávněnou osobou k podání návrhu na povolení oddlužení bude právnická osoba, která dle zákona není považována za podnikatele a zároveň nemá dluhy z podnikání, a fyzická osoba, u níž je jediným požadavkem, aby neměla dluhy pocházející z podnikání. Dále pak umožňuje tři výjimky z tohoto pravidla. Dluhy z podnikání nebrání řešení úpadku oddlužení, pokud s takovým řešením věřitel nevyslovil nesouhlas; pokud jde o pohledávku, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém byl zrušen konkurs na majetek dlužníka z důvodu v § 308 odst. 1 písm. c) a d) InsZ, tedy po splnění rozvrhového usnesení nebo pro nedostatek majetku, a v případě, že jde o pohledávku zajištěného věřitele.

1.2 Podání návrhu

Ustanovení § 390 InsZ stanoví, že návrh na povolení oddlužení musí být podán buď spolu s insolvenčním návrhem, nebo, pokud je podán na dlužníka věřitelský insolvenční návrh, do 30 dnů od doručení tohoto návrhu dlužníkovi. Tato lhůta je procesní, možnost podat návrh na povolení oddlužení je tedy splněna, je-li třicátý den od doručení podána k poštovní přepravě.¹⁴ Zmeškání této lhůty, jakož i obecně jakékoli jiné lhůty dle insolvenčního zákona, nelze dle § 83 InsZ prominout.

Návrh na povolení oddlužení se podává striktně na předepsaném formuláři, jehož podobu zveřejňuje Ministerstvo spravedlnosti a který lze nalézt na www.justice.cz, a to včetně návodu k vyplnění a vyplněného vzoru. V případě, že dlužník podávající návrh na povolení oddlužení podává zároveň i insolvenční návrh – v praxi je takových návrhů většina – pak stanovený formulář v sobě zahrnuje i samotný insolvenční návrh, ačkoliv ani řešení, kdy dlužník podá insolvenční návrh samostatným

¹³ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk č. 929, tzv. revizní novela.

¹⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 799/2009-A-23 ze dne 13.1.2010 ve věci sp.zn. KSCB 25 INS 6516/2009.

podáním není vyloučeno,¹⁵ nicméně i v tomto případě by musela být splněna podmínka, že návrh na povolení oddlužení bude podán současně s insolvenčním návrhem. Nejčastěji však dlužníci využívají možnosti insolvenční návrh podat v rámci návrhu na povolení oddlužení. Takové řešení by mělo přinést jisté zjednodušení jak pro dlužníky, tak pro soudy, nicméně přináší i rizika, neboť dlužník si tak ani nemusí uvědomit, že ve skutečnosti činí současně dva odlišné právní úkony. Na předepsaném formuláři k podání návrhu na povolení oddlužení jsou vyhrazeny kolonky s číslem 6 a 7, jejichž zaškrtnutím se odlišuje, zda je podáván pouze návrh na povolení oddlužení nebo zda je podáván zároveň i insolvenční návrh.

Tento moment je velmi důležitý pro samotné zahájení insolvenčního řízení – totiž pokud by byl podán pouze návrh na povolení oddlužení, aniž by byl současně či jinou osobou podán insolvenční návrh, takové podání by bylo bezpředmětné a muselo by být soudem odmítnuto, a to bez následku rozhodnutí dle § 396 InsZ, tedy současného rozhodnutí o konkursu, neboť insolvenční řízení nebylo vůbec zahájeno.¹⁶ To, že formulář návrhu na povolení oddlužení v sobě zahrnuje i insolvenční návrh, má i další důsledky. Toto podání totiž musí zároveň splňovat požadavky pro insolvenční návrh stanovené § 103 a n. InsZ, zejména zde tedy musí být uvedeny rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, a dále pak zde musí být připojeny veškeré vyžadované přílohy.

Nejčastěji se v praxi vyskytují případy, kdy dlužník svým podáním návrhu na povolení oddlužení na předepsaném formuláři zaškrtnutím příslušného políčka zároveň podává i insolvenční návrh. Pokud by soud důsledně trval na rozlišování mezi těmito dvěma podáními, pak by měl nejprve posoudit, zda samotný insolvenční návrh splňuje veškeré náležitosti. Pokud by ho shledal jako nesrozumitelný a neurčitý, pak by musel postupovat podle § 128 InsZ a bez dalšího ho odmítnout. V takovém případě by již k návrhu na povolení oddlužení nebylo vůbec přihlíženo, neboť by bylo ukončeno celé insolvenční řízení. Teprve v případě, že by byl insolvenční návrh srozumitelný a určitý, soud by se měl zabývat návrhem na povolení oddlužení. Méně formalistický přístup však předpokládá, že přestože se jedná o dvě různá podání, bude možné

¹⁵ Usnesení Vrhního soudu v Olomouci č.j. 1 VSOL 111/2008-A-15 ze dne 30.10.2008 ve věci sp.zn. KSBR 44 INS 1630/2008.

¹⁶ KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN, Alexandr DADAM a Lukáš PACHL. *Insolvenční zákon a předpisy související: nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, XXII, s. 565. ISBN 978-80-7357-375-1.

posuzovat návrh na zahájení insolvenčního řízení s ohledem na skutečnosti tvrzené v návrhu na povolení oddlužení a naopak, pokud z nich lze odvodit podstatné skutečnosti.¹⁷

Rozdíl v obou podáních se také projevuje v přístupu k jejich posouzení. Jak již bylo řečeno, zatímco v případě, že soud shledá insolvenční návrh nesrozumitelný či neurčitý, dle § 128 InsZ ho odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení, v případě, že je nesrozumitelný či neurčitý návrh na povolení oddlužení, nebo neobsahuje všechny náležitosti či přílohy, soud vyzve dlužníka k jeho opravě či doplnění, současně ho i poučí, jak má takovou opravu či doplnění provést a k tomu mu stanoví lhůtu, která nesmí být delší než 7 dní. Zmeškání této lhůty dle § 83 InsZ nelze prominout. V případě, že ani v této lhůtě nejsou odstraněny vady návrhu na povolení oddlužení a tyto vady brání pokračování v řízení, soud návrh na povolení oddlužení odmítne a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkového úpadku konkursem dle § 393 odst. 3 a § 396 odst. 1 InsZ. Je nutno však poznamenat, že v některých případech se zdá být sedmidenní lhůta příliš krátká, zejména pokud je dlužník povinen během ní doložit například znalecký posudek. Z tohoto důvodu insolvenční soudy ne vždy dikci zákona striktně dodržují a stanovují lhůtu podle svého uvážení přiměřenou k provedení konkrétního doplnění.

1.3 Náležitosti návrhu

Insolvenční zákon dále stanoví náležitosti návrhu na povolení oddlužení, a to odkazem na obecné náležitosti podání dle § 42 odst. 4 OSŘ a určením dalších specifických náležitostí. Obecně lze říci, že v návrhu by měly být uvedeny veškeré skutečnosti osvědčené adekvátními listinami, na základě kterých soud rozhodne, zda jsou splněny podmínky pro povolení oddlužení. Konkrétně tak má z návrhu být samozřejmě patrné, kterému soudu je určen, kdo je činí, které věci se týká, co sleduje, musí být podepsán a datován. Dále je v něm dlužník povinen uvést údaje o svých příjmech, a to za poslední 3 roky, a také ty, které očekává v příštích 5 letech. K návrhu musí dlužník dále připojit listiny, které dosažené příjmy za poslední 3 roky dokládají; seznam majetku a seznam závazků, který bude podrobnější než seznam dle § 104 odst. 2 InsZ, který vypočítává požadavky na seznam majetku a závazků, jakožto přílohu

¹⁷ KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN, Alexandr DADAM a Lukáš PACHL. *op.cit.* s. 568.

dlužnického insolvenčního návrhu, a to o údaje o době pořízení majetku, o pořizovací ceně a odhadu obvyklé ceny ke dni pořízení seznamu. Pokud dlužník vlastní nemovitost nebo majetek, který je předmětem zajištění, vyžaduje se ocenění znalcem. Tento požadavek kritizuje Kotoučová,¹⁸ neboť je zde vyjádřen názor, že zpracování znaleckého posudku může být pro dlužníky velmi finančně náročné, ba dokonce by mohlo zabránit podání návrhu na povolení oddlužení. Je však třeba zdůraznit, že znalecký posudek má v návrhu na povolení oddlužení svoji funkci, a to být podkladem nejprve pro rozhodnutí o povolení oddlužení a poté i pro případnou volbu mezi dvěma možnými způsoby oddlužení. Pro věřitele, ale i pro insolvenční soud a insolvenčního správce je znalecký posudek v tomto smyslu nezbytnou součástí návrhu na povolení oddlužení, neboť jedině z něj mohou čerpat relevantní informace o hodnotě dlužníkovy majetku.

Návrh pak dále musí obsahovat písemný souhlas nezajištěného věřitele, který souhlasí s tím, že od dlužníka obdrží méně než 30 % své pohledávky. Nakonec návrh musí podepsat spoludlužník či ručitel dlužníka, který je ochoten se takto zavázat, jakož i manžel dlužníka, který musí zároveň výslovně uvést, že s oddlužením souhlasí, v případě, že může být dotčeno nevypořádané společné jmění manželů či rozsah vyživovací povinnosti dlužníka vůči jeho manželu a nezaopatřeným dětem nebo rozsah vyživovací povinnosti dlužníkovy manžela. Toto dotčení lze v praxi předpokládat, ačkoliv bude záviset na způsobu oddlužení, jakož i na faktu, zda manželé neuzavřeli smlouvu o zúžení či rozšíření společného jmění manželů.¹⁹

Tím, že insolvenční zákon pro návrh na povolení oddlužení předepisuje formulář, předchází tím mnoha komplikacím, které by jistě při podávání návrhů bez formuláře vznikly. Koncepce formuláře se snaží maximálně vycházet vstříc insolvenčnímu zákonu tak, aby mohl sloužit jako dostatečné vodítko pro jeho vyplňování a být tak relevantním podkladem pro rozhodování soudu. Vychází nejen z § 391 a § 392 InsZ, které stanoví náležitosti a přílohy návrhu na povolení oddlužení, ale i z § 395 InsZ, který pojednává o důvodech zamítnutí tohoto návrhu. Toto ustanovení implicitně stanoví podmínky pro povolení oddlužení, a tedy i požadavky na uvedení dalších skutečností či příloh v návrhu na povolení oddlužení. Například jednou z podmínek pro to, aby byl vyloučen nepoctivý záměr sledovaný návrhem na povolení

¹⁸ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *op.cit.* s.936.

¹⁹ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *op.cit.* s.938.

oddlužení, je nutné doložit výpisem z rejstříku trestů, že v posledních pěti letech před zahájením insolvenčního řízení proti dlužníkovi neproběhlo trestní řízení, které skončilo pravomocným odsouzením pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy. Tímto je nepřímo stanovena povinnost k návrhu předložit i výpis z rejstříku trestů.

1.4 Odmítnutí návrhu

Jedním z rozhodnutí soudu o návrhu na povolení oddlužení je, jak již bylo řečeno výše, jeho odmítnutí. Insolvenční zákon rozlišuje dvě situace, za kterých může soud návrh na povolení oddlužení odmítnout. Za první dle § 390, je-li podán opožděně, tedy nebyla dodržena třicetidenní lhůta od doručení insolvenčního návrhu dlužníku, nebo nebyl podán oprávněnou osobou. Za druhé dle § 393, nebyl-li ani přes výzvu doplněn či opraven, nelze-li v řízení pro tyto vytýkané vady pokračovat, nebo nebyly připojeny zákonem vyžadované přílohy nebo tyto přílohy neobsahovaly stanovené náležitosti. Jediným rozdílem je okruh osob, kterým bude takové usnesení o odmítnutí doručováno. Ve druhém případě, dle § 393 odst. 4 InsZ bude navíc oproti odmítnutí dle § 390 doručováno vedle dlužníka, insolvenčního správce, věřitelského výboru a osoby, která takový návrh podala, ještě navíc předběžnému správci. Ustanovení § 393 odst. 4 InsZ poněkud nešťastně hovoří o osobě, která takový návrh podala. Návrh může podat pouze dlužník, nepodává-li ho dlužník, pak má být takový návrh odmítnut dle § 390 odst. 3 InsZ, není proto logické, aby se doručovalo rozhodnutí o odmítnutí jiné osobě než dlužníku z důvodu jakékoli vady vyčtené v § 393 InsZ.

Insolvenční zákon ve svém § 390 odst. 3 činí výjimku z běžné procesní praxe, když stanoví, že v případě podání návrhu neoprávněnou osobou soud takový návrh odmítne, ačkoliv obvykle je v případě nedostatku aktivní legitimace navrhovatele takový návrh zamítnut.

Proti rozhodnutí o odmítnutí návrhu na povolení oddlužení se může odvolat pouze dlužník.

1.5 Zpětvzetí návrhu

Projevem dispoziční zásady, která platí i v insolvenčním řízení, je možnost zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení. Obecně se chápe, že zpětvzetí je možné až do okamžiku, kdy je o daném návrhu pravomocně rozhodnuto. Dispozice s návrhem na povolení oddlužení se v tomto poněkud liší. Dlužník totiž může účinně svůj návrh

vzít zpět až do doby, kdy je rozhodnuto o schválení oddlužení, tedy až do doby po rozhodnutí povolení oddlužení, tedy meritornímu rozhodnutí o návrhu na povolení oddlužení. Takové zpětvzetí soud vezme na vědomí rozhodnutím, proti kterému se lze odvolat.²⁰ Tím ovšem insolvenční řízení nekončí, na rozdíl od situace, kdy by byl vzat zpět insolvenční návrh,²¹ v něm bude pokračováno, neboť v tomtéž rozhodnutí o vzetí na vědomí zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení soud zároveň rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem dle § 396 odst. 1 InsZ. Účinné zpětvzetí návrhu má pro dlužníka zásadní důsledek, a to v nemožnosti podat v tomtéž insolvenčním řízení²² návrh na povolení oddlužení znovu, ačkoliv toto ustanovení se možná zdá být nadbytečné, zejména vzhledem k § 396 odst. 1 InsZ, které stanoví, že úpadek dlužníka se bude dále řešit konkursem.²³

Vezme-li návrh na povolení oddlužení dlužník zpět až po schválení oddlužení, soud rozhodne, že takové zpětvzetí není účinné, proti tomuto rozhodnutí se nelze odvolat. V takovém případě tedy nebude následovat postup dle § 396 odst. 1 InsZ, ale naopak bude dále pokračováno ve schváleném oddlužení. Ačkoliv insolvenční zákon upravuje rozhodnutí soudu o neúčinnosti zpětvzetí návrhu na oddlužení pouze v případě, že k němu došlo až po schválení oddlužení, lze se domnívat, že by toto rozhodnutí měl soud vydat i v případě, že ke zpětvzetí dojde po tom, co byl návrh pravomocně zamítnut či odmítnut.²⁴ Pokud by dlužník trval na zrušení svého oddlužení i po jeho schválení, pak může využít § 418 odst. 1 písm. d) InsZ o zrušení schváleného oddlužení na návrh dlužníka. Soud by opět současně s rozhodnutím o zrušení oddlužení rozhodl o řešení dlužníkovy úpadku konkursem.

Ustanovení § 394 odst. 2 a 4 InsZ mezi osoby, kterým se bude doručovat buď rozhodnutí o vzetí na vědomí zpětvzetí, nebo rozhodnutí o neúčinnosti zpětvzetí, řadí opět i osobu, která návrh podala, jakožto osobu odlišnou od dlužníka. Kotoučová k ustanovení § 394 odst. 2 InsZ vyjadřuje názor, že přestože bude v takovém případě

²⁰ Nálezem Ústavního soudu Pl. ÚS 42/08 ze dne 21. 4. 2009, který byl zveřejněn pod č. 163/2009 Sb., byla s účinností od 9. 6. 2009 zrušena v § 394 odst. 2 InsZ část věty za středníkem, která prohlašovala nepřijímatelnost odvolání proti rozhodnutí, kterým insolvenční soud bere na vědomí zpětvzetí návrhu na oddlužení.

²¹ Dle § 142 písm. b) InsZ je v případě zpětvzetí insolvenčního návrhu řízení zastaveno.

²² ZELENKA, Jaroslav. *Insolvenční zákon (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, s. 604. ISBN 978-80-7201-707-2.

²³ KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN, Alexandr DADAM a Lukáš PACHL. *op.cit.* s. 569.

²⁴ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *op.cit.* s. 947.

v úvahu připadat postup dle § 390 odst. 3 InsZ, nelze vyloučit ani možnost účinného zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení neoprávněnou osobou, neboť to sice zákon nikde nepřipouští, ale ani nezakazuje.²⁵ Nicméně co se týče § 394 odst. 4 InsZ, domnívám se, že zde si nelze představit, že by dále pokračovalo oddlužení neoprávněné osoby, a proto shledávám zahrnutí této osoby do okruhu osob, jimž se bude doručovat, za problematické.

1.6 Účinky podání návrhu na povolení oddlužení

Účinky podání návrhu na povolení oddlužení nejsou insolvenčním zákonem výslovně uvedeny, pouze § 390 odst. 2 zmiňuje, že podáním návrhu není dotčena platnost a účinnost předběžných opatření, která již byla v insolvenčním řízení vydána. Nicméně, vzhledem k tomu že návrh na povolení oddlužení se podává nejčastěji současně s insolvenčním návrhem na tomtéž formuláři, považuji za nutné zmínit na tomto místě i účinky spojené právě se zahájením insolvenčního řízení. Dle § 109 odst. 1 InsZ jde zejména o možnost uplatnění pohledávek či jiných práv týkající se majetkové podstaty pouze přihláškou; uspokojování věřitelů ze zajištění nadále podléhá pouze režimu insolvenčního zákona a nelze provést exekuci či výkon rozhodnutí, který by postihoval majetkovou podstatu. Dále dle § 109 odst. 2 InsZ jsou se zahájením insolvenčního řízení spojeny další účinky uvedené na různých místech InsZ, zejména jde o omezení s nakládáním s majetkovou podstatou dle § 111 InsZ, jehož cílem je snaha, aby nebyla zmenšována majetková podstata a poškozovány zájmy věřitelů.

1.7 Meritorní rozhodnutí o návrhu

Pokud soud návrh na povolení oddlužení neodmítl či nevzal na vědomí jeho zpětvzetí, může se jím zabývat po věcné stránce. V úvahu přichází dvě situace, buď z návrhu vyplývají zákonem stanovené důvody, pro které soud návrh na povolení oddlužení zamítne a zároveň rozhodne o řešení úpadku konkursem, nebo tyto důvody nejsou soudem shledány a potom mu nezbyvá než rozhodnout o povolení oddlužení.

Tato dvě rozhodnutí, tedy rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, musí být soudem učiněna již současně s rozhodnutím o úpadku, respektive do 30 dnů od rozhodnutí

²⁵ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *op.cit.* s.945.

o úpadku, byl-li návrh na povolení oddlužení podán do 30 dnů od podání insolvenčního návrhu věřitelem.

Ustanovení § 395 InsZ, které vypočítává důvody pro zamítnutí návrhu na oddlužení, určuje zároveň podmínky, které je pro povolení oddlužení zapotřebí splnit. Soud tedy dle § 395 InsZ zamítne návrh na povolení oddlužení v případě, že se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že je jím sledován nepoctivý záměr a že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30% jejich pohledávek. Dále pak v případě, že návrh na povolení oddlužení podala osoba, o jejímž návrhu na povolení oddlužení již bylo dříve rozhodnuto nebo pokud dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení. Je-li naplněn byť i jediný z těchto předpokladů, soud návrh zamítne.

1.7.1 Nepoctivý záměr

Prvním z důvodů zamítnutí návrhu na povolení oddlužení je, je-li jeho podáním sledován nepoctivý záměr. Tento neurčitý právní pojem není v insolvenčním zákoně definován, uvádí pouze demonstrativní výčet situací, kdy na nepoctivý záměr lze usuzovat, a to v § 395 odst. 3 InsZ. Jedná se však pouze o určité vodítko pro výklad tohoto pojmu a stejně tak jako mohou připadat v úvahu i jiné situace než v insolvenčním zákoně uvedené, ze kterých soud bude vyvozovat nepoctivý záměr dlužníka, tak i naopak lze tvrdit, že i přestože bude naplněna některá ze zákonem popisovaných situací, za určitých okolností bude možné i přesto rozhodnout o povolení oddlužení. Posouzení nepoctivého záměru závisí pouze a jenom na volném uvážení soudu. InsZ v § 395 odst. 3 uvádí, jak již bylo řečeno, demonstrativní výčet situací, které mohou ukazovat na nepoctivý záměr při podávání návrhu na povolení oddlužení, a to nejen co se týče dlužníka, ale i jeho zákonného zástupce, či jedná-li se o právnickou osobu jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu, např. člena výboru SVJ.

Zprvce se jedná o situaci, kdy v posledních 5 letech probíhalo u osob jmenovaných v předchozím odstavci insolvenční řízení nebo jiné řízení řešící úpadek těchto osob, typicky tedy řízení dle ZKV, a to v závislosti na výsledku takového řízení. Lze tedy uvažovat například konkurs, který byl zrušen z důvodu uvedených v § 308

odst. 1 písm. a) a b) InsZ, tedy nebyl-li osvědčen dlužníkův úpadek či se nepřihlásil žádný věřitel a všechny pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň jsou uspokojeny, v takovém případě není důvodu, proč by takové insolvenční řízení s tímto výsledkem v předchozích 5 letech mělo být posuzováno jako nepoctivý záměr. Pokud by předcházející insolvenční řízení bylo řešeno oddlužením, dle Krhuta opakované oddlužení možné bude, ale až po pěti letech od skončení předcházejícího, kdy nastane „zahlázení“ prvního oddlužení, což se také projeví znepřístupněním informací v insolvenčním rejstříku.²⁶

Druhým případem, ze kterého lze usuzovat na nepoctivý záměr, je fakt, že proběhlo ohledně dlužníka či výše jmenovaných osob v předchozích 5 letech před zahájením insolvenčního řízení podle výpisu z rejstříku trestů trestní řízení, které skončilo pravomocným odsouzením pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy. V tomto případě se tedy vychází a priori pouze z výpisu z rejstříku trestů a typu trestného činu a nezohledňují se žádné další okolnosti spáchání trestného činu, např. výše škody, výše a druh uloženého trestu apod. Jedná se o trestné činy uvedené v hlavě V. a VI. z.č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, tj. trestné činy proti majetku a trestné činy hospodářské, respektive dle části II., hlavy II. a IX. jeho předchůdce z.č. 140/1961 Sb., trestní zákon, či dle z.č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, příkladmo lze jmenovat podvod či zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby. Povinnost k návrhu na povolení oddlužení přiložit i výpis z rejstříku trestů je uložena vyhláškou č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení InsZ. Jak již bylo uvedeno výše, přestože se v tomto případě vychází primárně pouze z výpisu z rejstříku trestů, není dle judikatury²⁷ vyloučeno, aby dlužník usilující o povolení oddlužení prokázal, že i přes jeho záznam v rejstříku trestů se o nepoctivý záměr nejedná. Záleželo by opět na posouzení soudu, jak by dlužníkem uváděné okolnosti posuzoval. Okolnostmi, které by mohly vyvrátit nepoctivý záměr, mohou být například uhrazení veškeré škody způsobené trestným činem či povaha trestného jednání dlužníka. K tomu lze uvést rozhodnutí odvolacího soudu, které uvádí, že „také osoba odsouzená za trestný čin majetkové povahy může dojít oddlužení, jestliže její trest byl např. zahlázen, jestliže

²⁶ KRHUT, Rostislav. Poctivý záměr v oddlužení, Bulletin advokacie, 2012, č.9, s.42.

²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 2 VSOL 181/2008-A-14 ze dne 18.12.2008 ve věci sp.zn. KSBR 40 INS 3720/2008.

svým dalším chováním zřetelně projevuje poctivý záměr následky činem způsobené napravit, jestliže veškerých svých schopností a možností využívá k úhradě závazků, a lze proto očekávat, že i pro věřitele bude oddlužení výhodnějším uspořádáním majetkových vztahů k dlužníku“.²⁸

Již byl judikaturou naplněn pojem nepoctivého záměru v případě, kdy dlužník před podáním návrhu na povolení oddlužení převedl veškerý svůj nemovitý majetek na osobu blízkou a tím zásadně zkrátil možnost uspokojení svých věřitelů,²⁹ neboť ti nemohli rozhodovat o způsobu oddlužení pro zpeněžení majetkové podstaty, ačkoliv by to pro ně byl jednoznačně z hlediska výše a doby uspokojení výhodnější způsob oddlužení než oddlužení plněním splátkového kalendáře. Dále pak lze na nepoctivý záměr usuzovat i tehdy, pokud dlužník před podáním návrhu na povolení oddlužení nezačal ani splácet věřitelům své půjčky.³⁰ Lze zmínit i rozhodnutí, které za nepoctivý záměr považuje chování dlužníka, jehož závazky vznikly v převážné míře z důvodu získání prostředků pro třetí osobu.³¹ Existuje i ojedinělé rozhodnutí, které za nepoctivé považuje takové chování dlužníka, který veškeré příjmy, které by mohl použít na splátkový kalendář, čerpá od třetí osoby, své matky, která se za jeho oddlužení zaručila.³² Toto rozhodnutí je kritizováno Pachlem,³³ který vyslovuje názor, že „je společensky necitlivé odsuzovat někoho do konkursu, a tedy k ekonomické a společenské likvidaci, jen proto, že právě přišel o práci, protože je na mateřské či rodičovské dovolené, má invalidní důchod a není tak sám ze svých příjmů schopen uhradit věřitelům požadovaných 30% jejich závazků, pokud naplnění této podmínky zajistí prostřednictvím třetí osoby. Insolvenční zákon nestanovuje dlužníkovi povinnost uhradit požadovaných 30% závazků vůči nezajištěným věřitelům z příjmů ze svého zaměstnání, ani nestanoví, kdo musí být plátcem příjmu dlužníka.“ Jiné rozhodnutí

²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 53/2009-A-16 ze dne 6.2.2009 ve věci sp.zn. KSUL 46 INS 124/2009.

²⁹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 3 VSOL 396/2009-B-37 ze dne 21.1.2010 ve věci sp.zn. KSOS 38 INS 4063/2009.

³⁰ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 2 VSOL 184/2010-A-13 ze dne 24.6.2010 ve věci sp.zn. KSBR 37 INS 2460/2010.

³¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 2 VSOL 217/2010-A-13 ze dne 15.7.2010 ve věci sp.zn. KSBR 37 INS 4136/2010.

³² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 3 VSOL 506/2011-B-34 ze dne 20.10.2011 ve věci sp.zn. KSBR 40 INS 6931/2011.

³³ PACHL, Lukáš, Je rodinná solidarita skutečně pokus o nepoctivý záměr? *Konkursní noviny* [online], 14.3.2012 [cit. 2013-02-20]. Dostupný na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/je-rodinna-solidarita-skutecne-pokus-o-nepoctivy-zamer>>.

odvolacího soudu téměř ze stejné doby však nemá jakýkoli problém s tím, že dlužník pro oddlužení plněním splátkového kalendáře použije výhradně příjmy, které získá na základě smlouvy o důchodu.³⁴

Dle mého názoru, opomenul-li dlužník v návrhu na povolení oddlužení uvést jakékoli údaje, zejména veškeré závazky či informace o svých příjmech či majetku, by v případě, že tak učinil s úmyslem ovlivnit rozhodnutí soudu o povolení oddlužení ve svůj prospěch, mohlo být taktéž považováno za nepoctivý záměr.

Nepoctivý záměr bude soud posuzovat vždy podle konkrétních okolností v daném případě. K tomu je například oprávněn vyžadovat po dlužníkovi i údaje o tom, k jakému účelu použil finanční prostředky, které mu poskytli věřitelé, jejichž pohledávky mají být předmětem oddlužení.³⁵

Institut nepoctivého záměru by měl sloužit k individuálnímu posouzení každého dlužníka, ať už fyzické nebo právnické osoby, a k maximálnímu zohlednění nekonečného množství situací, které mohou v životě každé osoby nastat a které nelze právními předpisy předvídat. Na druhou stranu je bez pochyb, že toto posuzování je velmi náročné, ať už z důvodu problematického dokazování nebo z důvodu obrovského nápadu na insolvenčních soudech a časové tísně, nicméně by i přesto mělo být zásadní k podchycení alespoň těch nejflagrantnějších pokusů o zneužití institutu oddlužení.

1.7.2 Hodnota plnění

Návrh na povolení oddlužení bude zamítnut také tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že nezajištění věřitelé obdrží v průběhu oddlužení méně než 30% svých pohledávek, ledaže by s tímto nižším plněním souhlasili. Pro povolení oddlužení je tedy zapotřebí, aby u dlužníka byl předpoklad, že svým plněním, ať už splátkovým kalendářem či zpeněžením majetkové podstaty, uspokojí alespoň 30 % svých závazků vůči nezajištěným věřitelům, tj. jistiny i veškerého příslušenství v rozsahu, ve kterém mohou být tyto pohledávky přihlášeny.

³⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 2 VSPH 1229/2011-A-17 ze dne 18.11.2011 ve věci sp.zn. KSPL 29 INS 4197/2011.

³⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 2 VSOL 217/2010-A ze dne 15.7.2010 ve věci sp.zn. KSBR 37 INS 4136/2010.

Je zřejmé, že nelze nikdy dopředu vědět, zejména co se týče oddlužení plněním splátkového kalendáře, jaká bude finanční situace dlužníka v budoucích několika letech. V tomto případě se tedy vychází pouze z určitého předpokladu a odhadu učiněného na základě dokumentů, které dlužník přikládá ke svému návrhu na povolení oddlužení – dlužník je povinen doložit údaje o svých příjmech ze zaměstnání i jakýchkoli jiných příjmech za poslední 3 roky. Pro posouzení tohoto předpokladu se tedy vychází z aktuálních příjmů dlužníka, nejčastěji z jeho průměrné čisté mzdy, platu či opakujících se dávek důchodového pojištění, a výše závazků, které dlužník uvede v seznamu závazků a jeho aktuálních pohledávek za podstatou, například výživného. Již z návrhu na povolení oddlužení by tedy mělo být zřejmé, zda tato podmínka bude splněna, neboť seznam majetku a seznam závazků by měl být předkládán soudu jako správný a úplný. Na základě těchto údajů uvedených dlužníkem tedy soud rozhodne, zda oddlužení povolí nebo nikoliv.

Tento předpoklad se týká pouze nezajištěných věřitelů, neboť zajištění věřitelé se v oddlužení uspokojují výhradně z předmětu zajištění. Určitý výkladový problém nastává v případě, ukáže-li se, že formálně zajištěná pohledávka je ve skutečnosti zčásti nezajištěná. Na tuto situaci částečně pamatuje § 167 odst. 2 InsZ, který stanoví, že je-li podle znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku hodnota zajištění nižší než výše zajištěné pohledávky, považuje se tato pohledávka co do takto zjištěného rozdílu za pohledávku nezajištěnou. Ačkoliv dlužník má povinnost ve svém návrhu na povolení oddlužení předložit v seznamu majetku ocenění znalcem nemovitostí a majetku, který je předmětem zajištění, § 167 odst. 2 InsZ hovoří o znaleckém posudku vypracovaném v průběhu insolvenčního řízení po rozhodnutí o úpadku. Je tedy zřejmé, že se jedná o dva různé znalecké posudky, a tedy že ten, který je dlužníkem předkládán v návrhu na povolení oddlužení nemusí sloužit účelu, o kterém se zmiňuje § 167 odst. 2 InsZ. Postupovat dle § 167 odst. 2 by bylo logické, avšak určitý problém představuje § 402 odst. 1 InsZ, který stanoví, že o způsobu oddlužení hlasují pouze nezajištění věřitelé a výslovně vylučuje, aby zajištění věřitelé hlasovali alespoň v rozsahu, ve kterém je podle znaleckého posudku zajištění nižší než výše jejich formálně zajištěné pohledávky, opět se zde jedná o znalecký posudek vypracovaný v průběhu insolvenčního řízení po rozhodnutí o úpadku. Je tedy zřejmé, že řešení této situace není insolvenčním zákonem dobře upraveno.

Insolvenční zákon umožňuje, aby plnění bylo v průběhu oddlužení nižší než 30 %, a to za předpokladu, že věřitelé s takovým plněním souhlasí a dlužník tento souhlas s věřitelovým podpisem, jehož pravost je ověřena, doloží již do svého návrhu na povolení oddlužení. V tomto písemném souhlasu musí být uvedeno i nejnižší plnění, které musí věřitel v průběhu oddlužení obdržet.

1.7.3 Opětovné podání návrhu

Podává-li dlužník návrh na povolení oddlužení opětovně, tedy bylo-li již v předešlé době o jeho návrhu rozhodnuto, pak je to důvodem pro zamítnutí takového návrhu dle § 395 odst. 2 písm. a) InsZ. Výklady tohoto ustanovení se různí. Kotoučová vyslovuje názor, že oddlužení by mělo být k dispozici pouze výjimečně a do § 395 odst. 2 a) InsZ je promítnuta zásada „jednou a dost“.³⁶ Toto ustanovení vykládá tedy ve vztahu k jakémukoliv insolvenčnímu řízení. Pokud tedy dlužník již jednou oddlužením prošel nebo podal neúspěšný návrh na povolení oddlužení, ať už tento návrh byl odmítnut či zamítnut, nebo pokud bylo vydáno rozhodnutí, kterým soud vzal na vědomí zpětvzetí návrhu, mělo by být dlužníku formou zamítnutí jeho návrhu opětovné využití tohoto institutu odepřeno. Vzhledem k tomu, že s těmito rozhodnutími je současně rozhodnuto o řešení úpadku konkursem, autoři komentáře k insolvenčnímu zákonu³⁷ rozlišují pro posouzení úspěšnosti opětovného návrhu na povolení oddlužení mezi důvody zrušení konkursu, které následovalo po zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Je zde vysloven názor, že je-li konkurs, o kterém je rozhodnuto právě současně s rozhodnutími výše uvedenými, ukončen z důvodů uvedených v § 308 odst. 1 písm. c) a d) InsZ, tedy končí-li konkurs rozvrhem nebo pro nedostatek majetku dlužníka, pak by měl být opětovný návrh na povolení oddlužení zamítnut, neboť je nereálné, aby proběhlo oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Je-li však konkurs ukončen z důvodů v § 308 odst. 1 písm. a) a b) InsZ nebo § 308 odst. 2 InsZ, tedy nebyl-li osvědčen dlužníkův úpadek, nebyl přihlášen jediný věřitel a všechny pohledávky za podstatou a pohledávky jim postavené na roveň jsou uspokojeny, jakož i na návrh dlužníka, pokud s tím všichni věřitelé a insolvenční správce souhlasí, pak může být opětovný návrh na povolení oddlužení úspěšný, neboť lze počítat s oběma

³⁶ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *op.cit.* s. 953.

³⁷ KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN, Alexandr DADAM a Lukáš PACHL. *op.cit.* s. 570 až 571.

variantami způsobu oddlužení. Naopak Krhut³⁸ uvádí, že toto ustanovení „míří jen na spíše hypotetické případy podání opakovaného návrhu na povolení oddlužení v rámci jednoho a téhož insolvenčního řízení.“ K dané problematice se vyjadřoval i Nejvyšší soud ČR a učinil závěr, že dané ustanovení „směřuje proti návrhům na povolení oddlužení opakovaně podaným touž osobou (po předchozím odmítnutí jejího prvního návrhu na povolení oddlužení) v rámci jednoho a téhož insolvenčního řízení. Vazbu mezi dříve skončeným insolvenčním řízením a nově zahájeným, ve kterém stejná osoba podala „nový“ návrh na povolení oddlužení, postihuje úprava § 395 odst. 1 písm. a) a odst. 3 písm. a)“.³⁹

1.7.4 Lehkomyslný nebo nedbalý přístup dlužníka

Ustanovení § 395 odst. 2 písm. b) InsZ upravuje další důvod, pro který má být návrh na povolení oddlužení zamítnut. Je jím lehkomyšlný či nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení, který z dosavadních výsledků řízení vyplývá. Jedná se jako v případě nepoctivého záměru o pojem, který je naplňován teprve judikaturou a na rozdíl od nepoctivého záměru insolvenční zákon neposkytuje ani žádná dílčí vodítka pro jeho výklad. Obecně by se tedy mělo jednat o situace, kdy dlužníku sice nelze vyčítat nepoctivý záměr, nicméně přesto jeho chování v insolvenčním řízení není adekvátní. Mohou tak být posuzovány například situace, kdy se dlužník staví ke svým povinnostem velmi ledabyle, neodpovědně, například nedodrží lhůty stanovené soudem, neposkytuje insolvenčnímu správci součinnost, nedostatečně komunikuje, jeho podání nejsou včasná či úplná, nepřebírá si poštu apod. Je tedy opět na soudu, aby posuzoval jednání dlužníka i v tomto kontextu a eventuálně shledal naplnění znaků lehkomyšlného či nedbalého přístupu dlužníka ke svým povinnostem.

Z judikatury lze uvést rozhodnutí odvolacího soudu, které se výkladem tohoto ustanovení zabývá.⁴⁰ Soud v tomto případě dospěl k názoru, že přestože dřívější jednání dlužníka mohlo vykazovat znaky lehkomyšlnosti a nedbalého přístupu (dlužník se bez omluvy nedostavil na přezkumné jednání a na schůzi věřitelů a v insolvenčním návrhu neuvedl tři věřitele a podhodnotil objem svých celkových závazků), je namístě

³⁸ KRHUT, Rostislav. Poctivý záměr v oddlužení, *Bulletin advokacie*, 2012, č.9, s.42.

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 NSČR 1/2008-A ze dne 27.1.2010.

⁴⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 1513/2011-B-15 ze dne 2.1.2012 ve věci sp.zn. MSPH 78 INS 7630/2011.

umožnit dlužníkovi, aby v blízkém budoucnu svým zodpovědným a seriózním přístupem přesvědčil insolvenční soud a věřitele o tom, že jeho snaha dostat svým závazkům v maximální možné míře je míněna upřímně, poctivě a se vši vážností. Dále je v tomto rozhodnutí vyřčena dle mého názoru zásadní myšlenka, kterou lze aplikovat obecně při rozhodování o povolení či schválení oddlužení. Totiž kdyby se v průběhu dalšího řízení ukázalo, že dlužník přesto nepřistupuje k oddlužení dostatečně svědomitě nebo poctivě, může kdykoliv později dojít k přeměně způsobu řešení jeho úpadku na konkurs, a to i s ohledem na to, že přeměna v opačném směru možná není.

1.7.5 Závěrem k meritorním rozhodnutím o návrhu

Soud zamítne návrh na povolení oddlužení, je-li jediný předpoklad uvedený výše naplněn. Pro povolení oddlužení tedy musí být splněny všechny podmínky kumulativně.

Je-li návrh na povolení oddlužení zamítnut, soud dle § 396 odst. 1 InsZ rozhodne zároveň o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. Proti tomuto rozhodnutí se může odvolat pouze dlužník.

Oddlužení je povoleno vždy, nedojde-li ke zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení, jeho odmítnutí ani zamítnutí. Proti rozhodnutí o povolení oddlužení se nelze odvolat, neboť se jedná o „předstupeň“ rozhodnutí o schválení oddlužení, proti kterému se již odvolat lze.

Insolvenční zákon nezmiňuje žádné specifické účinky rozhodnutí o povolení oddlužení, jsou tedy stále zachovány účinky zahájení insolvenčního řízení, účinky předběžných opatření a účinky rozhodnutí o úpadku.

Na tomto místě je nutné zmínit návrh revizní novely, která, pokud bude schválena ve znění navrhovaném vládou, poněkud zjednoduší úpravu důvodů pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Napříště by z výše jmenovaných důvodů pro zamítnutí oddlužení měl být zachován pouze nepoctivý záměr, nedostatečná hodnota plnění a lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení. Nadále by již neměl být uváděn demonstrativní výčet jednání, ze kterých lze usuzovat na nepoctivý záměr, neboť dle důvodové zprávy je tento výčet zavádějící. Důvod zamítnutí návrhu na povolení oddlužení z důvodu opětovného podání návrhu osobou, o jejímž návrhu již bylo dříve rozhodnuto, je návrhem revizní novely vypuštěn, protože je shledán nepotřebným. Domnívám se, že revizní novela se na tomto

místě ubírá správným směrem. Podle mého názoru dostatečně reflektuje, co bylo prezentováno výše. Je zřejmé, že je nemožné, aby zákonodárce postihl všechny skutkové podstaty, které by bylo možné posoudit jako nepoctivý záměr či lehkomyšlný nebo nedbalý přístup, proto svěření výkladu tohoto pojmu ryze insolvenčním soudům bez jakýchkoli vodítek považuji za správný. Zároveň je třeba si však uvědomit, že v důsledku takové úpravy již nebudou dlužníci automaticky k návrhu na povolení oddlužení přikládat výpis z rejstříku trestů, i když jeho dodatečné doložení si jistě bude moci insolvenční soud vyžádat. Je však zřejmé, že pokud neobdrží v této věci například podnět insolvenčního správce či z jiných okolností nepojme podezření o dlužníkově trestní minulosti, nebude k tomu mít žádný důvod.

2. Způsoby oddlužení

Aby oddlužení skutečně proběhlo, je zapotřebí - po tom, co je rozhodnuto o povolení oddlužení – aby došlo k jeho schválení. A zatímco o povolení oddlužení rozhodoval výhradně soud a věřitelé se v této fázi nemohli nijak vyjadřovat, jejich postavení se dostává do popředí právě v souvislosti se schvalováním oddlužení. Avšak předtím než je oddlužení schváleno, je nutné rozhodnout o způsobu oddlužení a o tom rozhodují primárně věřitelé hlasováním na schůzi věřitelů, resp. mimo tuto schůzi. Insolvenční zákon nabízí jediné dva možné způsoby oddlužení: oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a oddlužení plněním splátkového kalendáře.

2.1 Hlasování o způsobu oddlužení

Dlužník je povinen se ve svém návrhu na povolení oddlužení vyjádřit k tomu, zda navrhuje způsob svého oddlužení a v případě, že ano, který. Nicméně hlavní slovo v tomto rozhodování mají jeho věřitelé, neboť o jejich zájmech se zde především jedná. Insolvenční zákon pro uplatnění tohoto zásadního práva věřitelů stanoví podrobná pravidla v § 399 až § 402, která se týkají zejména stanovení okruhu oprávněných věřitelů, formy hlasování a závaznosti přijatého usnesení.

2.1.1 Oprávnění věřitelé

Insolvenční zákon stanoví, že o způsobu oddlužení mají právo hlasovat zásadně pouze nezajištění věřitelé. Zajištění věřitelé nemají toto právo ani v rozsahu, ve kterém je hodnota zajištění jejich pohledávky nižší než samotná zajištěná pohledávka, jak již bylo zmíněno výše. Zajištění věřitelé, které InsZ definuje v § 2 písm. g) jako věřitele, jejichž pohledávky jsou zajištěny majetkem, který náleží do majetkové podstaty dlužníka, a to zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva, postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy, se v oddlužení uspokojují zásadně pouze z předmětu zajištění. Tím zákon stanoví určitou nerovnost mezi zajištěnými a nezajištěnými věřiteli. O způsobu oddlužení mohou tedy hlasovat pouze nezajištění věřitelé, a to pouze ti, kteří včas přihlásili svoji pohledávku do insolvenčního řízení. Dále pak nesmí hlasovat věřitelé, kteří jsou vůči dlužníku v určitém postavení. Jde o osoby dlužníku blízké – pro výklad tohoto pojmu se použije definice § 116 ObčZ - a

také osoby, které tvoří s dlužníkem koncern, i v tomto případě budeme pro výklad tohoto pojmu čerpat z jiného právního předpisu, a to z § 66a ObchZ.⁴¹

Pro hlasování věřitelů o způsobu oddlužení se použijí subsidiárně ustanovení § 49 až § 53 InsZ, nestanoví-li speciální úprava, tj. § 399 až § 402 InsZ, jinak. Dle § 52 odst. 1 a 2 InsZ insolvenční soud zvláště před každým hlasováním přezkoumává hlasovací právo každého věřitele. Oprávněnost věřitelů k hlasování o způsobu oddlužení tak může nejdříve posoudit až po uplynutí lhůty pro podání přihlášek, nejlépe až po přezkumném jednání. Byla-li pohledávka věřitele popřena, hlasovací právo takového věřitele bude posuzovat schůze věřitelů. Nerozhodne-li schůze věřitelů, rozhodne insolvenční soud. Pokud pohledávka ještě nebyla zjištěna, tj. nebyla ještě přezkoumána, pak o hlasovacím právu takového věřitele rozhoduje rovněž insolvenční soud.

2.1.2 Hlasování na schůzi věřitelů

K hlasování věřitelů o způsobu oddlužení dochází v prvé řadě na schůzi věřitelů. Tato schůze musí být platně svolána, soud tedy oznámí její svolání vyhláškou, kterou zveřejní na úřední desce a v insolvenčním rejstříku nejméně 15 dnů přede dnem konání schůze. Dlužníku a insolvenčnímu správci musí být doručeno předvolání k účasti na této schůzi do vlastních rukou, oba jsou povinni se této schůze zúčastnit. Do roku 2010 byla s neúčastí dlužníka na této schůzi, pokud se z ní neomluvil nebo jeho omluva nebyla soudem shledána jako důvodná, spojena fikce zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení. Toto ustanovení však bylo nálezem Ústavního soudu Pl.ÚS 19/09 ze dne 27.7.2010 zrušeno pro rozpor s čl. 2 odst. 3 Listiny a čl. 2 odst. 4 Ústavy, jakož i s čl. 36 odst. 1 Listiny. Svolání ke schůzi věřitelů k projednání a hlasování o způsobu oddlužení bude zpravidla obsaženo již v rozhodnutí o úpadku spojeném s rozhodnutím o povolení oddlužení, eventuálně v samostatném rozhodnutí o povolení oddlužení, bylo-li o návrhu na povolení oddlužení rozhodováno dle § 149 odst. 2 InsZ, tedy až po zahájení insolvenčního řízení věřitelským insolvenčním návrhem. Účast insolvenčního správce a dlužníka na této schůzi věřitelů je velmi důležitá, neboť věřitelé rozhodují o způsobu

⁴¹ § 116 ObčZ: Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner(a); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

§ 66a odst. 7 ObchZ: Jestliže jsou jedna nebo více osob podrobeny jednotnému řízení (dále jen "řízená osoba") jinou osobou (dále jen "řídící osoba"), tvoří tyto osoby s řídící osobou koncern (holding) a jejich podniky včetně podniku řídící osoby jsou koncernovými podniky. Není-li prokázán opak, má se za to, že ovládající osoba a osoby jí ovládané tvoří koncern.

oddlužení právě na základě informací, které jim jak insolvenční správce ve formě své zprávy o dosavadní činnosti, tak dlužník svými odpověďmi na případné dotazy, poskytují.

2.1.3 Hlasování mimo schůzi věřitelů

Insolvenční zákon ovšem připouští i hlasování mimo schůzi věřitelů, korespondenčním způsobem. Věřitelé mohou hlasovat pomocí hlasovacího lístku i před podáním návrhu na povolení oddlužení, tedy po zahájení insolvenčního řízení, nebo dokonce i před samotným zahájením insolvenčního řízení, pokud se mohli seznámit se všemi rozhodnými skutečnostmi, které jinak musí být obsaženy v návrhu na povolení oddlužení. Lze tedy předpokládat, že tato podmínka bude splněna, seznámí-li dlužník věřitele se svým návrhem na povolení oddlužení, který teprve hodlá doručit soudu. Jakmile je návrh na povolení oddlužení zveřejněn v insolvenčním rejstříku, má se za to, že věřitel si mohl veškeré informace pro hlasování o způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů opatřit právě z tohoto rejstříku. Hlasování mimo schůzi věřitelů ještě před samotným zahájením insolvenčního řízení by mělo sloužit dlužníku, aby si dopředu opatřil souhlas svých věřitelů s jedním či druhým způsobem oddlužení. V praxi se lze s takovým aktivním přístupem dlužníka setkat jen sporadicky.

Hlasování mimo schůzi věřitelů musí být učiněno písemně, podáním, které je výslovně označeno jako „hlasovací lístek“, kterým je činěn pouze tento jediný právní úkon, s úředně ověřeným podpisem. Hlasovací lístek musí být doručen insolvenčnímu soudu, hlasuje-li věřitel po zahájení insolvenčního řízení, a to nejpozději v den, který předchází schůzi věřitelů, o jejímž předmětu má být hlasováno; nebo dlužníku ve lhůtě, kterou dlužník sám určí (nikoli kratší 15 dnů), pokud insolvenční řízení ještě nebylo zahájeno. Podrobnější náležitosti hlasovacího lístku stanoví vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení InsZ, insolvenční zákon ovšem nestanoví povinnost podat hlasovací lístek na předepsaném formuláři.

Výsledky hlasování učiněné na schůzi i mimo ni se přirozeně sčítají. Obecně platí, že věřitelé nesmí svůj souhlas s daným způsobem oddlužení již měnit. Za jistou výjimku může být považováno hlasování učiněné věřitelem mimo schůzi věřitelů i

na ní, v případě, že tyto dva souhlasy nejsou totožné. V takovém případě platí, že rozhodnutí učiněné na schůzi věřitelů je rozhodné.

Insolvenční zákon pamatuje i na situaci, ke které by mohlo dojít, kdyby mimo schůzi věřitelů hlasovali všichni oprávnění věřitelé. V takovém případě se přirozeně schůze věřitelů již konat nebude, protože ji soud buď vůbec nesvolá, nebo ji zruší, musí k tomu ovšem dojít až po ověření, zda hlasovali skutečně všichni oprávnění věřitelé, nejdříve tedy po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek. Hlasovali-li všichni věřitelé mimo schůzi věřitelů, pak soud výsledek tohoto hlasování zveřejní vyhláškou v insolvenčním rejstříku.

O způsobu hlasování, ať už na schůzi věřitelů nebo mimo ni, rozhodují věřitelé svými hlasy, kdy 1 Kč pohledávky = 1 hlas. Usnesení o způsobu oddlužení se přijímá prostou většinou hlasů nezajištěných věřitelů, jedná se tedy o speciální ustanovení vůči § 49 odst. 1 InsZ, který pro přijetí platného usnesení schůze věřitelů předpokládá prostou většinu všech přítomných či zastoupených věřitelů.

Je-li platně přijato usnesení věřitelů o způsobu oddlužení za splnění shora uvedených předpokladů, je toto usnesení pro soud závazné. Jde o výjimku z obecného pravidla zakotvenou v § 54 odst. 1 InsZ, která soudu dává pravomoc zrušit usnesení schůze věřitelů, je-li toto v rozporu se společným zájmem věřitelů.

2.1.4 Náhradní rozhodnutí soudu

Pokud ani jeden způsob oddlužení nezíská dostatečné množství hlasů věřitelů, tedy alespoň prostou většinu všech nezajištěných věřitelů, potom o způsobu oddlužení rozhodne s konečnou platností soud. Pro vydání tohoto rozhodnutí je stanovena poměrně striktní lhůta, a to do skončení schůze věřitelů svolané právě za účelem projednání a hlasování o způsobu oddlužení, nebo do 15 dnů od zveřejnění výsledků hlasování mimo schůzi v insolvenčním rejstříku. Pokud se nekoná ani schůze věřitelů, ani žádný z věřitelů nehlasoval mimo schůzi věřitelů, což je v těchto insolvenčních řízeních spíše pravidlem než výjimkou, rozhodne soud o způsobu oddlužení současně se schválením oddlužení.

2.2 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je jedním ze dvou způsobů oddlužení, které insolvenční zákon upravuje. Jedná se o jednorázové uspokojení

nezajištěných věřitelů z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty, tedy z převedení majetkové podstaty na peníze, včetně úplatného postoupení pohledávek. Jde tedy o velmi podobný postup jako při řešení úpadku konkursem, však také § 398 odst. 2 InsZ stanoví, že se pro tento způsob oddlužení užije obdobně ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu.

2.2.1 Rozsah majetkové podstaty

Jak již bylo řečeno, zpeněžení majetkové podstaty v oddlužení se provádí podobně jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu dle § 283 a n. InsZ. Majetková podstata je obecně definována v § 2 písm. e) InsZ jako majetek určený k uspokojení dlužníkových věřitelů. Je dále blíže specifikována, když § 205 a n. InsZ stanoví, že jde o majetek, který dlužníkovi patřil ke dni zahájení insolvenčního řízení, jakož i majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení. V případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty ovšem speciální ustanovení § 398 odst. 2 InsZ stanoví, že do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyde po tom, co nastanou účinky schválení oddlužení. Rozsah majetkové podstaty, který bude podléhat zpeněžení v oddlužení, bude v rozhodnutí o schválení oddlužení přesně vymezen. Soud pro toto vymezení bude vycházet zejména ze soupisu majetkové podstaty vypracovaného insolvenčním správcem na základě seznamu majetku a závazků jakožto povinné přílohy k návrhu na povolení oddlužení a z jeho vlastních zjištění. Vycházíme-li z § 206 a § 398 odst. 2 InsZ, majetkovou podstatu pro oddlužení jejím zpeněžením budou tvořit zejména movité a nemovité věci, peněžní prostředky, dlužníkovy pohledávky, cenné papíry a další práva či majetkové hodnoty, které lze ocenit penězi, jakož i veškerá příslušenství, přírůstky, plody a užitky tohoto majetku, které dlužník nabyt do okamžiku nabytí účinků schválení oddlužení. Do majetkové podstaty budou náležet i podíly dlužníka na takovém majetku, jakož i majetek, který je ve společném jmění dlužníka a jeho manžela. Insolvenční zákon do majetkové podstaty dlužníka zahrnuje rovněž majetek jiných osob, pokud jde o plnění z neúčinných právních úkonů. Do majetkové podstaty ovšem nebude náležet majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí dle § 321 a § 322 OSŘ.⁴²

⁴² § 322 odst. 1 OSŘ: Z věcí, které jsou ve vlastnictví povinného, se nemůže týkat výkon rozhodnutí těch, které povinný nezbytně potřebuje k uspokojování hmotných potřeb svých a své rodiny nebo k plnění svých pracovních úkolů, jakož i jiných věcí, jejichž prodej by byl v rozporu s morálními pravidly.

2.2.2 Zpeněžení majetkové podstaty

Jak již bylo uvedeno výše, pro zpeněžení majetkové podstaty se postupuje obdobně dle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu, tedy dle § 283 a n. InsZ. Dispoziční oprávnění k majetku náležejícímu do majetkové podstaty má výhradně insolvenční správce. Ten je při zpeněžování vázán zákonným předkupním právem a právy nájemců dle § 22, § 23 odst. 1 a 3 a § 27 z. č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, smluvním předkupním právem však vázán není. Dle § 286 InsZ lze majetkovou podstatu zpeněžit třemi způsoby, a to veřejnou dražbou, prodejem movitých věcí a nemovitostí dle ustanovení OSŘ o výkonu rozhodnutí nebo prodejem mimo dražbu. Rozhodnutí o způsobu zpeněžení činí insolvenční správce, k tomuto rozhodnutí je třeba souhlasu věřitelského výboru, resp. zástupce věřitelů, v případě prodeje mimo dražbu k němu musí vyslovit souhlas i insolvenční soud, který v něm může stanovit podmínky takového prodeje. Smlouva o provedení dražby nabývá účinnosti pouze tehdy, je-li schválena věřitelským výborem. Pouze k prodeji věcí bezprostředně ohrožených zkázou nebo znehodnocením insolvenční správce souhlas věřitelského výboru, resp. zástupce věřitelů, ani soudu nepotřebuje. Je na insolvenčním správci a věřitelích, aby se dohodli na nejvhodnějším a nejvýhodnějším postupu zpeněžení dlužníkovy majetku s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem daného prodeje, nákladům na takové zpeněžení, na správu majetku, situaci na trhu apod. Průběh veřejné dražby, včetně stanovení nejnižšího podání, se bude řídit z. č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách. Při prodeji mimo dražbu lze kupní cenu stanovit i pod cenu odhadní.

Aby se předešlo střetu zájmů, při zpeněžování majetkové podstaty nesmí majetek nabývat osoby dlužníku blízké, osoby, které tvoří s dlužníkem koncern, ani členové či náhradníci věřitelského výboru, kterým schůze věřitelů neudělila souhlas s nabytím majetku z majetkové podstaty. Analogicky k ustanovení § 295 odst. 1 InsZ se lze domnívat, že na tyto osoby nesmí být majetek převeden ani ve lhůtě 3 let od skončení oddlužení.

Dle § 285 odst. 1 InsZ zpeněžením majetkové podstaty zanikají ex lege účinky nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, jakož i věcná břemena váznoucí

§ 322 odst. 2 OSŘ: Takto jsou z výkonu rozhodnutí vyloučeny zejména a) běžné oděvní součásti, obvyklé vybavení domácnosti, b) snubní prsten a jiné předměty podobné povahy, c) zdravotnické potřeby a jiné věci, které povinný potřebuje vzhledem ke své nemoci nebo tělesné vadě, d) hotové peníze do částky odpovídající dvojnásobku životního minima jednotlivce podle zvláštního právního předpisu, e) zvířata, u nichž hospodářský efekt není hlavním účelem chovu a která slouží člověku jako jeho společník.

na zpeněžovaném majetku. Veškeré úkony týkající se majetkové podstaty při zpeněžování činí insolvenční správce, a to svým jménem a na účet dlužníka. Byla-li ovšem zpeněžena nemovitost či byt, ve které dlužník či jeho rodina bydlela, je na nabyvateli takové nemovitosti, aby se domáhal žalobou jejího vyklizení, neučiní-li tak dlužník dobrovolně. Tento moment může být pro případné zájemce o koupi dané nemovitosti podle konkrétních okolností demotivující a snižovat tak možnost zpeněžit nemovitost pro věřitele co nejvýhodněji.

Na zpeněžení majetkové podstaty v oddlužení se použijí obdobně i ustanovení o konečné zprávě a rozvrhu upravené pro zpeněžování v konkursu. V konečné zprávě bude uvedena částka, která má být mezi věřitele rozdělena, včetně údajů o výši jejich podílů. Tato zpráva je insolvenčním soudem přezkoumána, projednána na jednání a schválena, pokud případné proti ní vznesené námitky věřitelů nejsou důvodné. Insolvenční zákon také v § 305 odst. 2 určuje pořadí pro uspokojování pohledávek, nestačí-li výtěžek zpeněžení na uspokojení všech. V zásadě se tedy nejprve uspokojí odměna a hotové výdaje insolvenčního správce, poté náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty a pohledávky věřitelů na výživném. Ostatní pohledávky se uspokojují poměrně. Jakmile nabyde rozhodnutí o schválení konečné zprávy právní mocí, insolvenční správce insolvenčnímu soudu předloží návrh rozvrhového usnesení, který přezkoumá jeho věcnou správnost a vydá rozvrhové usnesení, podle kterého budou uspokojeni všichni věřitelé, kteří se uspokojují poměrně.

2.2.3 Výhody a nevýhody zpeněžení majetkové podstaty

Vzhledem k tomu, že při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty do majetkové podstaty náleží veškerá dlužníková aktiva popsaná výše, ale nikoli taková, která dlužník nabyt od okamžiku nabytí účinků schválení oddlužení, je při tomto způsobu oddlužení dlužníkovi garantováno, že veškerá aktiva a příjmy, která nabyde po tomto okamžiku, jsou mu zachována a nepodléhají režimu oddlužení. Tento fakt vnímám jako velkou motivaci pro dlužníky, aby oddlužení zpeněžením majetkové podstaty podstoupili. Zároveň ovšem dlužník přichází o všechnen zpeněžitelný majetek, jehož byl do okamžiku schválení oddlužení vlastníkem. Jedná se tedy o jednorázové řešení, které ovšem přesto může trvat i několik měsíců v závislosti na množství a zpeněžitelnosti majetku, přesto se oproti oddlužení splátkovým kalendářem jedná

zpravidla o tu rychlejší variantu oddlužení. Pro dlužníka je tedy z tohoto hlediska výhodnější, zejména z důvodu poměrně rychlé možnosti se od dluhů „očistit“ a začít tak znovu, bez dluhů.

2.3 Oddlužení plněním splátkového kalendáře

Oddlužení plněním splátkového kalendáře je druhým způsobem oddlužení, který insolvenční zákon připouští. Spočívá v povinnosti dlužníka odvádět ze svého příjmu zákonem, respektive rozhodnutím o schválení oddlužení, stanovenou částku, a to pravidelně každý měsíc, dokud tak nejsou nezajištění věřitelé plně uspokojeni, nejdéle však po dobu 5 let. Snahou je uspokojit nezajištěné věřitele v maximální míře, nejméně však samozřejmě v zákonné či sjednané míře. Jde o institut, který byl insolvenčním zákonem do českého právního řádu zaveden zcela nově a který je oproti zpeněžení majetkové podstaty v praxi mnohem více využíván.

2.3.1 Rozsah majetkové podstaty

O majetkové podstatě platí to, co bylo řečeno výše, avšak k uspokojování věřitelů v oddlužení plněním splátkového kalendáře dochází pouze z dlužnickových příjmů, a to dle § 398 odst. 3 InsZ ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Insolvenční zákon zde tedy odkazuje na úpravu výkonu rozhodnutí či exekuce k zaplacení peněžité částky obsaženou v § 258 a n. OSŘ či § 59 a n. EŘ. Nejčastěji se budou aplikovat ustanovení upravující provádění srážek ze mzdy a jiných příjmů a příkázání pohledávky.

Příjmy, které podléhají plnění splátkovým kalendářem, lze rozdělit do třech okruhů: budoucí příjmy dlužníka v rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky; mimořádné příjmy získané zpeněžením věcí získaných dědictvím či darem či jiné mimořádné příjmy a případně další příjmy ze spoludlužnictví či ručitelství.

Nejčastější příjem podléhající oddlužení je dlužníková mzda, respektive nárok na její výplatu. Podle ustálené judikatury se za mzdu považuje, a tedy bude podléhat oddlužení plněním splátkového kalendáře, peněžité plnění a plnění peněžité hodnoty poskytované zaměstnavatelem zaměstnanci za práci. Do mzdy se započítává mzda za práci přesčas, za práci ve svátek, za noční práci, za práci ve ztíženém pracovním

prostředí, za práci v sobotu a v neděli, mzdové příplatky, naturální požitky, náhrady mzdy, jakož i peněžité plnění nebo plnění peněžité hodnoty z jiné závislé činnosti, která plní funkci mzdy a jsou povinnému jako pravidelně se opětvující odměňování vykonané práce vyplácena jinou fyzickou či právnickou osobou. Do mzdy se nezapočítávají ani náhrady výdajů poskytovaných zaměstnanci v souvislosti s výkonem práce, jako jsou cestovní náhrady při pracovní cestě nebo při cestě mimo pravidelné pracoviště, náhrady při přeložení, cestovní náhrady při zahraniční pracovní cestě a náhrady při výkonu práce v zahraničí.⁴³

Vedle mzdy je dlužník povinen poskytovat úhrady nezajištěným věřitelům rovněž z platu (od státu, státního fondu, územního samosprávného celku), důchodů, odměny z dohod o pracovní činnosti, odměny členů zastupitelstva územních samosprávných celků, z opětovně vyplácených dávek státní sociální podpory, nemocenského, ošetřovného, peněžité pomoci v mateřství a těhotenství, ze stipendia, podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci, z odstupného, aj. Předmětem výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy není jednorázová odměna za práci, která povinnému náleží na základě dohody o provedení práce, tento příjem však bude podléhat oddlužení podle pravidel výkonu rozhodnutí či exekuce příkázáním pohledávky.

Avšak na rozdíl od oddlužení zpeněžením majetkové podstaty budou tomuto způsobu oddlužení podléhat i mimořádné příjmy, které dlužník nabyde po tom, co nastanou účinky schválení oddlužení, zejména hodnoty, které dlužník získá dědictvím či darem, jak stanoví § 412 odst. 1 písm. b) InsZ. Pro určení částky, která bude z těchto příjmů sražena, se však již nepoužije ustanovení OSŘ o srážkách ze mzdy, nýbrž pravidla rozsahu postižení jiných pohledávek, tedy v principu bude muset dlužník pro účel oddlužení odvést celý tento příjem.

Třetím okruhem příjmů jsou další příjmy, z kterých mohou být věřitelé uspokojováni na základě ručení, spoludlužnictví či příjmy, které dlužník získá na základě darovací smlouvy či smlouvy o důchodu se třetí osobou. Jak vyplývá z rozhodnutí odvolacího soudu, ručitel na sebe bere vůči věřitelům závazek splnit povinnosti dlužníka plynoucí z usnesení o schválení splátkového kalendáře v rozsahu, v jakém by je neplnil dlužník. Pokud třetí osoba spolupodepíše návrh na povolení

⁴³ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 296/2010-B-15 ze dne 6.9.2010 ve věci sp.zn. KSUL 69 INS 405/2010.

oddlužení, stává se spoludlužníkem a soud bude schopnost dlužníka dostát v oddlužení zákonné podmínce, co se míry uspokojení závazků týče, posuzovat vzhledem k majetku dlužníka i spoludlužníka. Případná smlouva o pravidelném poskytování plnění uzavřená dlužníkem a třetí osobou je právním titulem, od něhož se odvíjí očekávané příjmy dlužníka ve smyslu ustanovení § 398 odst. 3 InsZ, a proto by měla být vyjádřena právně odpovídajícím způsobem a opatřena úředně ověřenými podpisy.⁴⁴ K tomu lze jen dodat, že třetí osoba, která se takto zaváže poskytovat dlužníkovi pravidelné peněžité plnění, není v postavení plátce mzdy, na kterého dopadají povinnosti stanovené OSŘ.

Co se týče výpočtu konkrétní výše částky, která musí být dlužníkem z jeho příjmu, tj. např. mzdy, platu, starobního důchodu apod. (dále jen „mzda“), odvedena, bude se postupovat dle OSŘ, neboť insolvenční zákon stanoví, že tato částka je odváděna ve stejném rozsahu, v jakém z něj mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Při výpočtu této částky se vychází z čisté mzdy, tj. mzdy, od které je odečtena záloha na daň z příjmů fyzických osob srážená z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění. Z této čisté mzdy se odečte tzv. základní částka, tj. částka, která nesmí být dlužníku zabavena a jejíž výpočet upravuje nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o nezabavitelných částkách. Základní částka představuje součet jednak 2/3 součtu částky životního minima a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu, tj. nezabavitelnou částku, a 1/4 nezabavitelné částky na každou dlužníkem vyživovanou osobu a manžela. Částka, která zůstane po odečtení této základní částky od čisté mzdy, se v případě, že nepřevyšuje sama součet životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu, rozdělí na třetiny. Dvě třetiny se srazí ve prospěch věřitelů a zbylá třetina zůstane společně se základní částkou dlužníku. V případě, že rozdíl mezi čistou mzdou a základní částkou, která je od ní odečítána, je vyšší nežli součet životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu, lze bez omezení srazit vše nad tento součet a

⁴⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 408/2010-A-13 ze dne 7.10.2010 ve věci sp.zn. KSUL 77 INS 4589/2010.

zbývající částka se rozdělí na třetiny, z nichž 2/3 budou odvedeny ve prospěch věřitelů a 1/3 bude ponechána dlužníkovi.⁴⁵

Z výše uvedeného vyplývá, že zákon pro stanovení srážek ze mzdy, respektive stanovení výše, která bude z dlužnickových příjmů odvedena, vychází z jakési paušalizované částky, zejména co se týče bydlení. Nejsou tedy nikterak zohledněny individuální potřeby jednotlivců na živobytí, bydlení, stravování apod.

Insolvenční zákon ovšem zná institut, který má sloužit právě k jistému zohlednění nadstandardních individuálních potřeb jednotlivých dlužníků, zároveň je však v jistém rozporu se základním cílem insolvenčního řízení, kterým je co nejvyšší uspokojení věřitelů. Jedná se o institut stanovení jiné výše měsíčních splátek, respektive o stanovení nižších než zákonných měsíčních splátek. O toto snížení může dlužník požádat ve svém návrhu na povolení oddlužení, dodatečná žádost není relevantní. Soud může o takovém snížení splátek rozhodnout, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že hodnota plnění, které obdrží nezajištění věřitelé, bude rovna nebo vyšší než 50%, respektive rovna nebo vyšší hodnotě, na které se věřitelé s dlužníkem dohodli. Fakt, že v takovém případě bude dlužník věřitelům odvádět méně, je tu tedy kompenzován garancí minimálně 50%, a nikoli 30%, uspokojení. Rozhodnutí o snížení měsíčních splátek spočívá pouze na soudu, který není vázán ani návrhem dlužníka, ani doporučením věřitelů, kteří o této věci mohou hlasovat – pravidla pro hlasování jsou totožná jako při hlasování věřitelů o způsobu oddlužení, které již bylo popsáno výše. Soud by tedy při rozhodování měl dle insolvenčního zákona vzít v úvahu důvody, které vedly k dlužníkovu úpadku, celkové výši závazků dlužníka, k dosavadní a očekávané výši dlužnickových příjmů a k opatřením, která dlužník činí k zachování a zvýšení svých příjmů a ke snížení svých závazků, vedle toho by měl samozřejmě dbát na to, aby věřitelé byli uspokojeni v co možná nejvyšší míře a nebyli tak bezdůvodně a neoprávněně znevýhodněni.

⁴⁵ Kalkulátor splátek. Ministerstvo spravedlnosti. [online]. [cit. 2013-02-25] Dostupný na <<http://insolvenčni-zakon.justice.cz/kalkukator-splatek.html>>.

Příklad výpočtu srážky podle aktuálního právního stavu:

a) Součet životního minima a nákladů na bydlení činí: 3.410 + 5.687 Kč = 9.097 Kč.

Nezabavitelná částka na osobu dlužníka, tj. 2/3 součtu částky životního minima a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu činí: $\frac{2}{3} * 9.097 \text{ Kč} = 6.065 \text{ Kč}$.

b) Základní částka na každou vyživovanou osobu a manžela ve výši jedné čtvrtiny nezabavitelné částky činí: 1.516 Kč.

c) Příklad: Čistá mzda svobodného zaměstnance činí 18.000 Kč. Bude mu ponecháno 9.097 Kč a pro splátky věřitelům a odměnu insolvenčního správce bude sraženo 8.903 Kč.

Rozhodovací praxe soudů v této věci není jednotná. Objevuje se názor, že tento institut slouží pouze pro skutečně výjimečné případy, je-li taková žádost odůvodněna například zdravotními problémy a s tím spojenými velkými náklady na léky či zdravotní péči, nebo zvýšenými náklady na dopravu do zaměstnání, pokud by hrozilo, že dlužník by v případě odvádění zákonných splátek o zaměstnání přišel, což je samozřejmě ve výsledku proti zájmům věřitelů. Bylo také judikováno, že není důvodem pro snížení splátek, žije-li dlužník trvale v zahraničí, neboť „je zcela věcí dlužníka, jak se zřetelem k tomu svou situaci posoudí, tedy zda na sebe vezme břímě oddlužení či zda jeho úpadek bude řešen konkursem“.⁴⁶ Tento přístup se dle mého názoru zdá být příliš přísný. Vezmu-li v úvahu, jaká je aktuální situace na pracovním trhu, vysokou míru nezaměstnanosti, a to zejména v inkriminovaných oblastech a zejména mezi skupinou méně kvalifikovaných osob, kterými dlužníci většinou jsou, pak by měla být naopak „oceňována“ snaha dlužníka, který i přesto nalezne zaměstnání, byť v zahraničí, kde jsou životní náklady vyšší (zejména v západní Evropě), a nikoli tento počín v podstatě znemožnit zachováním výše zákonných splátek.

Jiné rozhodnutí odvolacího soudu za automatický důvod pro snížení zákonných splátek nepovažuje předpoklad plného uspokojení nezajištěných věřitelů i při tomto snížení. Odvolací soud se domnívá, že insolvenční zákon upřednostňuje ekonomický zájem věřitelů za to, že chrání dlužníka především před individuálními exekucemi. Proto tato okolnost nemůže být sama o sobě důvodem, ke kterému by se mělo při rozhodování o snížení splátek přihlížet.⁴⁷

Domnívám se však, že takovou situací, která by měla být při rozhodování o snížení měsíčních splátek zohledněna sama o sobě, je i situace například matky samoživitelky, která žije v nájmu a nemá nikoho, kdo by jí mohl finančně vypomoci, neboť s částkou, která takové osobě zůstane po odečtu srážek ve prospěch věřitelů, nelze při aktuálních cenách nájemného, energií, potravin, pohonných hmot aj. jednoduše uspokojit všechny životní potřeby včetně výživy dítěte, a to ani při maximálních úsporách, které se v oddlužení plněním splátkového kalendáře od dlužníka očekávají.

⁴⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 93/2009-B-15 ze dne 13.3.2009 ve věci sp.zn. KSHK 34 INS 4090/2008.

⁴⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 639/2010-B-14 ze dne 14.1.2011 ve věci sp. zn.KSLB 76 INS 4801/2010.

V protikladu k tomu stojí rozhodnutí soudů, která jsou vůči dlužníkům v tomto směru velmi benevolentní a schválí snížení splátek v podstatě každému, kdo o to požádá a splní základní požadavek uspokojení nezajištěných věřitelů ve výši alespoň 50%, aniž by prokazoval své zvýšené životní potřeby.

Je zřejmé, že využití tohoto institutu vytváří vůči ostatním dlužníkům, kteří si o snížení splátek nepožádají či jim není vyhověno, jistou nespravedlnost, o to spíše by mělo být insolvenčními soudy velmi opatrně používáno a vždy precizně odůvodněno, proč žádosti dlužníka bylo vyhověno či nikoliv. Jak vyplývá z praxe, dlužníky je snížení splátek nyní navrhováno velmi často, a to i v případech, kdy není dostatečně odůvodněno. Je tedy na jednotlivých soudcích, aby sjednotili svá rozhodování a aby tak bylo zabráněno zneužívání tohoto institutu a naopak, aby bylo využito vždy, kdy je opodstatněné sociálními, rodinnými či zdravotními poměry, schopností zachovat si stávající zaměstnání, předpokladem výše uspokojení věřitelů atd.

Jak již bylo uvedeno, insolvenční zákon umožňuje požádat o snížení zákonných splátek pouze v návrhu na povolení oddlužení. Pozdější žádost není relevantní. V tomto ustanovení však neshledávám opodstatnění. Podle mého názoru není logické, aby dlužníkovi byla pozdější žádost o nižší splátky zapovězena, vždyť o modifikaci rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dle ustanovení § 407 odst. 3 InsZ insolvenční soud rozhodnout může, jestliže se podstatně změní okolnosti, a to i bez návrhu. Proč by tedy návrh dlužníka nemohl obsahovat i žádost o snížení splátek? Na tento striktní výklad doplácí nejen dlužníci, u nichž v průběhu insolvenčního řízení došlo ke změně podstatných okolností, ale i dlužníci, kteří jednoduše opomněli žádost v návrhu na povolení oddlužení podat, ačkoliv by mohli doložit takové okolnosti, které by snížení splátek odůvodňovaly. Ačkoliv zásada *ignorantia legis non excusat* platí, je nutné brát v úvahu také fakt, že dlužníci často zpracování návrhu na povolení oddlužení svěřují jiným. Tyto osoby nabízející služby zpracování návrhů na oddlužení jsou však velmi často nedůvěryhodné a práva neznalé. Jimi zpracované návrhy jsou nekvalitní, ačkoliv jsou za ně účtovány nepřiměřené částky. Většina dlužníků tak o této možnosti žádosti o snížení splátek není ani zpravena a po podání návrhu na povolení oddlužení již tuto nedostatečnost nemůže zhojit. Domnívám se, že nemožnost pozdější žádosti o snížení splátek nemá v insolvenčním zákoně místo. Ve výsledku může být kontraproduktivní a jít proti smyslu oddlužení,

jímž je nejenom co nejvyšší uspokojení věřitelů, ale i dlužníkův návrat do ekonomické aktivity. Pokud například dlužník začne pracovat v zahraničí, je opodstatněné, aby insolvenční soud na tuto skutečnost reagoval úpravou měsíčních splátek. Ze zákonného minima nelze uhradit životní náklady v zahraničí, pokud tedy žádost o snížení splátek nelze podat v průběhu oddlužení, dlužníkovo zaměstnání je v ohrožení a ve výsledku jsou ohroženy i jakékoli splátky ve prospěch věřitelů. Podle mého názoru by v tomto případě mělo dojít k novelizaci insolvenčního zákona tak, aby žádost o snížení splátek mohla být podána kdykoli v průběhu oddlužení. Ve prospěch této úvahy svědčí i fakt, že již existuje rozhodnutí odvolacího soudu, které uvádí, že přestože žádost o snížení splátek byla podána opožděně, a momentálně ani nejsou dány důvody pro její případně vyhovění, není vyloučeno, aby v dalším průběhu insolvenčního řízení mohlo být žádost o schválení nižších splátek vyhověno.⁴⁸ Nabízí se také otázka, zda by nebylo možné toto striktní zákonné ustanovení „obejít“ doplněním návrhu na povolení oddlužení o žádost o nižší splátky. Doplnění návrhu na povolení oddlužení, zdá se, nic nebrání.

O nižších než zákonem stanovených splátkách rozhodne soud v rozhodnutí o schválení oddlužení. Takto stanovené splátky nepodléhají případným změnám v zákonné úpravě srážek ze mzdy při výkonu rozhodnutí ani navyšování nezabavitelných částek nařízenými vládou.

Nabízí se tři způsoby, jak stanovit nižší než zákonem stanovené splátky. Lze toho docílit stanovením pevné částky bez ohledu na aktuální příjem, jako tomu je při zákonných srážkách, kdy je srážka vypočítávána každý měsíc v závislosti na výši příjmu. Nebo flexibilněji určením maximální výše měsíční splátky, z čehož vyplývá, že pokud aktuální měsíční příjem nedosahuje potřebné výše, lze odvést i méně. Třetí způsob, který lze uvažovat, je zvýšení disponibilního zůstatku dlužníka o určitou částku, o kterou soud uzná za vhodné, aby byla dlužníkovi zachována. Tento způsob je však z hlediska technického provedení srážky ze mzdy velice nepraktický, dle mzdových účtáren neproveditelný. V každém případě stanovení nižších než zákonem stanovených splátek je pro dlužníka vždy výhodnější než odvádění zákonných splátek, neboť mu i při stanovení pevné částky, musí být ponecháno zákonné, nezabavitelné minimum.

Rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je typickým rozhodnutím vydávaným s klauzulí *rebus sic stantibus*. Může tedy být změněno

⁴⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 1036/2011-B-18 ze dne 8.6.2012 ve věci sp. zn. KSPL 20 INS 5756/2011.

v případě, že se podstatně změní okolnosti, které jsou rozhodující pro výši a další trvání stanovených měsíčních splátek, a to i bez návrhu. Za takovou podstatnou změnu poměrů judikatura považuje typicky změnu ve skutečnostech, které se vztahují k vyživovací povinnosti dlužníka k nezletilým dětem.⁴⁹ Bohužel je nutné konstatovat, že doba, která může uplynout, než je rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře změněno, může v některých situacích dlužník pociťovat jako velmi dlouhou. Dodejme, že většina dlužníků nemá vytvořeny a není schopna vytvářet *de facto* žádné finanční rezervy, proto tato doba může být v některých případech i fatální. Aby k tomuto nedocházelo, je zapotřebí poskytování maximální součinnosti ze strany dlužníka vůči insolvenčnímu správci a insolvenčnímu soudu a na druhé straně jejich rychlá schopnost reagovat na změnu okolností. Ku prospěchu věci by měla být i snaha o tvorbu flexibilních usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, aby jimi bylo postiženo co nejvíce možných situací, které během pěti let mohou nastat, aniž by bylo třeba usnesení měnit, a byla tak naplněna zásada rychlosti, hospodárnosti a tím také maximálně snížena administrativa.

2.3.2 Plnění splátkovým kalendářem

Jak již bylo řečeno, dlužník má v oddlužení plněním splátkového kalendáře povinnost odvádět ze svých příjmů, které nabyde po schválení oddlužení, částku stanovenou zákonem, respektive rozhodnutím o schválení oddlužení. Nezajištěným věřitelům tuto částku poskytuje prostřednictvím svého insolvenčního správce. V praxi tedy ze mzdy či jiného dlužníkovy příjmu sráží stanovenou částku plátce tohoto příjmu, například zaměstnavatel či Česká správa sociálního zabezpečení a zasílá ji na insolvenčním správcem zřízený bankovní účet. Insolvenční správce nejprve z této částky odvede částku, která odpovídá záloze na jeho odměnu a náhradu hotových výdajů, poté uspokojí ostatní pohledávky za podstatou a jim na roveň postavené, typicky výživné, a poté zbylou částku rozvrhne mezi nezajištěné věřitele v poměru stanoveném rozhodnutím o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře.

Insolvenční správce na účtu deponuje částku, která připadá na věřitele, jehož pohledávka nebyla na přezkumném jednání zjištěna. Je-li tato pohledávka později

⁴⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 638/2011-B-17 ze dne 15.9.2011 ve věci sp.zn. KSUL 46 INS 2320/2011 nebo usnesení Vrchního soudu v Praze č.j.3 VSPH 639/2010-B-14 ze dne 14.1.2011 ve věci sp.zn. KSLB 76 INS 4801/2010.

zjištěna, insolvenční správce ji poskytne věřiteli, není-li však nakonec zjištěna, insolvenční správce upraví splátkový kalendář podle nových poměrů a deponovanou částku podle nich rozvrhne mezi věřitele. Insolvenční správce obdobným způsobem upravuje splátkový kalendář v případě zpětvzetí přihlášky nebo dojde-li ke splnění podmínky pohledávky přihlášené nezajištěným věřitelem apod.

2.3.3 Výhody a nevýhody plnění splátkovým kalendářem

Jisté výhody a nevýhody splátkového kalendáře již byly popsány výše. Pro oddlužení plněním splátkového kalendáře je charakteristické, že dlužník je povinen po relativně dlouhou dobu pěti let, eventuálně po dobu kratší, splní-li 100% svých závazků vůči přihlášeným, nezajištěným věřitelům, odvádět zákonem či rozhodnutím soudu stanovenou částku ze svých příjmů, které nabyde po tom, co nastanou účinky rozhodnutí o schválení oddlužení. Po tuto dobu je mu ponechávána pouze minimální částka, která by měla sloužit k uspokojení jen základních životních potřeb. Jakýkoli nadstandard si po tuto dobu dlužník nemůže dovolit. Za výhodu však lze považovat, že aktiva (vyjma zajištěných), která případně dlužník nabyl ještě před účinky schválení oddlužení, zůstanou oddlužením nedotčena. Dlužníkovi tak typicky zůstane možnost bydlet ve vlastní nemovitosti, pokud ovšem tato není předmětem zajištění.

2.3.4 Kombinace obou způsobů

Ačkoliv insolvenční zákon takovou situaci explicitně ani implicitně nepředpokládá, existují již prvoinstanční⁵⁰ a druhoinstanční⁵¹ rozhodnutí, která se k možnosti provést oddlužení oběma způsoby zároveň vyjadřují kladně, pokud takto byly splněny zákonné podmínky oddlužení, zejména uspokojení nezajištěných věřitelů alespoň v zákonné míře. Podmínkou pro takové řešení je ovšem souhlas dlužníka, který sám takové řešení úpadku nabízí, možnost věřitelů se k takovému řešení vyjádřit na schůzi věřitelů za tím účelem svolané a fakt, že „jde o řešení, jež dlužníku nabízí možnost vybřednout při zachování práv věřitelů z úpadkové situace lépe než při prohlášení konkursu na jeho majetek.“ Tato rozhodnutí považují za významná

⁵⁰ Usnesení Krajského soudu v Brně č.j. KSBR 24 INS 4176/2008-B ze dne 21.1.2009.

⁵¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 1533/2012-B-23 ze dne 15.11.2012 ve věci sp.zn. KSHK 45 INS 22049/2011.

z hlediska toho, že opět posouvají výklad insolvenčního zákona dále, a to jednoznačně ve prospěch dlužníka.

Výše citované rozhodnutí⁵² se ale také zabývalo dalším důležitým momentem v rozhodování o schválení oddlužení. Vyjadřuje se k porovnávání obou způsobů oddlužení a rozvíjí z mého pohledu zásadní ideu. Pokud lze totiž oddlužení provést oběma způsoby, z nichž u obou je zhruba tentýž předpoklad uspokojení nezajištěných věřitelů, není opodstatněno, aby způsob oddlužení zpeněžením majetkové podstaty byl preferován před oddlužením plněním splátkového kalendáře, a to zvláště pokud by tento způsob mohl vést ke ztrátě obydlí dlužníka, což pro něj může mít fatální sociální důsledky, které by mohly vyústit mimo jiné v opětovné zadlužení. Proto v takovém případě může soud rozhodnout i proti vůli věřitelů, kteří na své schůzi hlasovali ve prospěch zpeněžení majetkové podstaty, a rozhodnout o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře.

2.4 Postavení zajištěných věřitelů v oddlužení

Zajištění věřitelé mají v oddlužení diametrálně odlišné postavení od věřitelů nezajištěných. Zajištění věřitelé, tedy ti věřitelé, kteří do insolvenčního řízení přihlásili svoji pohledávku jako zajištěnou a tato pohledávka, ani zajištění nebyly popřeny, jsou v oddlužení bez ohledu na jeho způsob uspokojování zásadně pouze z předmětu zajištění. Výslovně to insolvenční zákon stanoví pouze u způsobu oddlužení plněním splátkového kalendáře v § 398 odst. 3, při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty toto však vyplývá z jeho podstaty a z výslovného odkazu na postup při zpeněžování majetku jako při konkursu.

Dispoziční oprávnění k majetku, který slouží k zajištění, má insolvenční správce, který zpeněžení takového majetku provádí na pokyn věřitele, případně věřitelů. V pokynu věřitel nejenže uvede svoji vůli zpeněžovat, ale uvede taktéž i způsob, jakým ho má být docíleno, zda například prostřednictvím realitní kanceláře, ve veřejné dražbě či přímým prodejem. Toto zpeněžení probíhá dle pravidel zpeněžování v konkursu. Pokud by insolvenční správce nesouhlasil s pokynem zajištěného věřitele a domníval by se, že dokáže předmětný majetek zpeněžit výhodněji, pak se může obrátit na insolvenční soud, který pokyn věřitele přezkoumá a rozhodne o jeho oprávněnosti.

⁵² *Tamtéž.*

Od výtěžku zpeněžení se dle § 298 InsZ odečtou náklady spojené se správou a zpeněžením, jakož i odměna insolvenčního správce, a tento výtěžek je potom se souhlasem soudu vydán věřiteli.

Insolvenční zákon zapovídá zajištěným věřitelům, aby hlasovali o způsobu oddlužení, aniž by však bral v úvahu, že hodnota zajištění může být nižší než zajištěná pohledávka, a upírá tak právo zajištěným věřitelům o uspokojení té části, která nebude uspokojena z předmětu zajištění, hlasovat. Insolvenční zákon je v tomto ohledu nejasný, neboť dle § 167 odst. 2 v rozsahu, ve kterém pohledávka nebyla uspokojena z předmětu zajištění, se pohledávka považuje za pohledávku nezajištěnou. Je tu ovšem speciální ustanovení § 402 odst. 1 InsZ, které právo hlasovat o způsobu oddlužení přiznává výhradně nezajištěným věřitelům. Kotoučová vyslovuje názor, že pokud by se zajištění věřitelé měli uspokojovat skutečně pouze z předmětu zajištění, mezi zajištěnými a nezajištěnými věřiteli by tím mohla vzniknout nerovnost. Za správné řešení proto považuje, aby zajištění věřitelé byli uspokojováni i v rozsahu, ve kterém jejich pohledávka nebyla uspokojena z předmětu zajištění, jako pohledávka nezajištěná. A aby tedy byla v tomto rozsahu zařazena do splátkového kalendáře, respektive do rozvrhového usnesení, což by ale samozřejmě mělo dopad i na posuzování schopnosti splnit minimální hranici uspokojení nezajištěných pohledávek.⁵³ Tento výklad považuji za extenzivní a zcela proti dikci insolvenčního zákona.

Ze skutečnosti, že zajištění věřitelé nemohou hlasovat o způsobu oddlužení, vyplývá také dle § 403 odst. 2 InsZ, že tito nemohou ani podávat případné námítky, kterými by mohli namítat skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Domnívám se, že toto ustanovení opět představuje jistý prvek nerovnosti mezi zajištěnými a nezajištěnými věřiteli. Pokud by byl zajištěný věřitel uspokojen plně z předmětu zajištění, je pochopitelné, že není dán důvod, aby se i on mohl vyjadřovat ke způsobu oddlužení, případně namítat, že nebyly dány podmínky pro povolení oddlužení. Nicméně, jak bylo uvedeno výše, insolvenční zákon není dostatečně srozumitelný v úpravě nakládání s částí pohledávky, která nebyla zcela z předmětu zajištění uspokojena. Dle mého názoru je však jisté, že ať uvažujeme, že takovou pohledávku uspokojovat s ostatními nezajištěnými věřiteli lze, nebo nelze, je nespravedlivé, aby zajištěný věřitel nemohl hlasovat o způsobu oddlužení, případně

⁵³ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *op.cit.* s.969.

podávat námitky, neboť i jeho se dotkne případné osvobození dlužníka od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny, kterého chce dlužník oddlužením dosáhnout. Oproti tomu Havel shledává v nemožnosti zajištěných věřitelů hlasovat o způsobu oddlužení logický důsledek toho, že toto riziko výkyvu zajištění zajištěný věřitel v oddlužení nese. Havel se dále vyjadřuje k situaci, kdy zajištěný věřitel, vědom si v poměru ke své pohledávce nízké hodnoty předmětu zajištění, preventivně přihlásí část své pohledávky jako zajištěnou a část jako nezajištěnou. Takovému věřiteli by ale nemělo být umožněno hlasovat dle § 402 odst. 1 InsZ, neboť pohledávku lze přihlásit celou pouze jako zajištěnou nebo jako nezajištěnou. Věřitel si nemůže určit, že část jeho pohledávky je z důvodu nižší likvidity předmětu zajištění nezajištěná, pokud má smluvně zajištěnou celou pohledávku.⁵⁴ Kaplan a Šerá však mají názor opačný a domnívají se, že takovému přihlášení pohledávky nic nebrání.⁵⁵ K problematice, zda věřitel může svoji pohledávku uplatnit přihláškou do insolvenčního řízení jako zčásti zajištěnou a zčásti nezajištěnou, se vrchní soudy ani Nejvyšší soud České republiky doposud nezabývaly. Z toho titulu insolvenční soud dovedl, že nelze bez dalšího aplikovat na oddlužení plněním splátkového kalendáře § 167 InsZ a neuhrazenou část zajištěné pohledávky zařadit do splátkového kalendáře.⁵⁶

Insolvenční zákon se nevyjadřuje ani k postupu, jak naložit s případným přebytkem z výtěžku zpeněžení. Kotoučová uvádí, že tento přebytek je jednoznačně příjmem dlužníka, který ale v rámci plnění splátkového kalendáře musí použít ke splátkám pohledávek zahrnutých do splátkového kalendáře jakožto mimořádný příjem.⁵⁷ Tento názor je však v rozporu s rozhodnutím odvolacího soudu, podle kterého je naopak třeba tzv. hyperochu vydat dlužníkovi do jeho volné dispozice a nikoli ostatním nezajištěným věřitelům, kteří se uspokojují jen z dlužnických budoucích příjmů.⁵⁸

⁵⁴ HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č.2, s.50.

⁵⁵ KAPLAN, Daniel. ŠERÁ, Michaela. Několik poznámek k oddlužení z hlediska zajištěného věřitele. *epravo.cz, a.s.* [online]. 15. 2. 2012 [cit. 2013-02-20]. Dostupný na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nekolik-poznamek-k-oddluzeni-z-hlediska-zajisteneho-veritele-80725.html>>.

⁵⁶ Rozsudek Krajského soudu v Brně sp.zn. 29 ICm 304/2012 ze dne 21.5.2012 ve věci sp.zn. KSBR 29 INS 18055/2011.

⁵⁷ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *op.cit.* s.1019.

⁵⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 175/2012-B ze dne 28.2.2012 ve věci sp.zn. KSPL 20 INS 3876/2010.

Zajištěný věřitel není povinen dát insolvenčnímu správci pokyn ke zpeněžení předmětu zajištění. Během celého oddlužení tak k němu nemusí dojít. Věřitelé takto mohou spekulovat a vyčkávat na výhodnější situaci pro zpeněžení zajištěného majetku, nejčastěji nemovitosti. Insolvenční zákon v § 414 odst. 4 stanoví, že věřiteli, který během plnění splátkového kalendáře nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, je právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení tohoto majetku zachováno. Pokud však o zpeněžení v průběhu této doby požádal, pak případná neuspokojená část jeho pohledávky bude podléhat osvobození dlužníka od jejího placení, bez ohledu na procentní uspokojení zajištěného věřitele. Pokud by však věřitel s pokynem ke zpeněžení vyčkával, nese riziko spojené s promlčením své pohledávky. Běh promlčecí doby totiž není v insolvenčním zákoně, ani v jiných předpisech ve vztahu k oddlužení plněním splátkového kalendáře upraven. Lze tedy předpokládat, že i během oddlužení promlčecí doba stále běží i po schválení oddlužení.

V této souvislosti lze také zmínit situaci, která může nastat, nicméně insolvenční zákon na ni nepamatuje. Jde o situaci, kdy dlužník v průběhu insolvenčního řízení nabude vlastnické právo k věci, na níž vázne zástavní právo, avšak až po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek. K tomu může dojít například při dědění nebo při vrácení majetku do majetkové podstaty na základě neúčinného právního úkonu. V takovém případě bylo judikováno Nejvyšším soudem v ČR, že nelze zbavit věřitele práva dovolat se zajištění své pohledávky, kterou věřitel řádně a včas přihlásil, a proto je insolvenční soud povinen určit věřiteli novou lhůtu ke sdělení, zda uplatňuje právo na uspokojení ze zajištění, a poučit jej, že po marném uplynutí této lhůty bude mít za to, že právo na uspokojení pohledávky ze zajištění neuplatnil.⁵⁹

Shrnu-li výše popsané nejasnosti v dnešní úpravě insolvenčního zákona, jsem toho názoru, že pro jejich objasnění by bylo nejlépe provést změnu insolvenčního zákona v tom smyslu, aby napříště bylo jasně určeno postavení zajištěných věřitelů, domnívám se, že nejlépe výslovným vyloučením § 167 odst. 2 InsZ ve vztahu k partii o oddlužení a stanovením, že zajištění věřitelé nemohou přihlašovat svoji pohledávku na základě téhož titulu zčásti jako zajištěnou a zčásti jako nezajištěnou. Dále pak je třeba zakotvit v zákoně závěr judikatury, co se týče použití hyperochy, a nakonec

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 NSČR 32/2011 ze dne 28.3.2012.

stanovit, že promlčecí doba se schválením oddlužení plněním splátkového kalendáře ve vztahu k zajištěnému věřiteli, který včas přihlásil svoji pohledávku jako zajištěnou, staví.

3. Schválení oddlužení soudem

Aby oddlužení bylo skutečně realizováno, je zapotřebí po tom, co je povoleno oddlužení a určen jeho způsob, bylo schváleno. Teprve po tomto rozhodnutí nastávají veškeré účinky s tím spojené.

Jak už bylo poznamenáno, věřitelé nemají možnost zasáhnout do rozhodování o povolování oddlužení, mohou však hlasovat o způsobu oddlužení. A předtím, než soud rozhoduje o schválení oddlužení, mohou věřitelé při splnění určitých podmínek poukazovat na určité okolnosti, ve kterých spatřují důvody pro nepovolení oddlužení a brojit tak proti schválení oddlužení.

3.1 Důvody pro neschválení oddlužení

Při rozhodování o schválení oddlužení musí soud znovu zvážit, zda v průběhu insolvenčního řízení, po povolení oddlužení, nevyšly najevo skutečnosti, které by byly důvodem pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Soud tak vychází nejen ze samotného návrhu na povolení oddlužení, ale i z informací, které jemu a věřitelům sdělí insolvenční správce, a z případných námitek věřitelů.

Insolvenční správce při své činnosti má možnost sledovat dlužníkovu chování, jeho přístup k plnění svých povinností, poskytování součinnosti, ověřovat si rozsah majtkové podstaty, dlužníkovy příjmy, a činit tak závěry o tom, zda dlužník stále splňuje všechny podmínky pro povolení oddlužení, respektive zda neexistuje důvod, který by byl důvodem pro jeho zamítnutí. Může tak například vyjít najevo, že dlužník ze svých příjmů nebude schopen uhradit více než 30% svých závazků vůči nezajištěným věřitelům, neboť souhrnná výše pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení převyšuje rozsah závazků, které dlužník uvedl ve svém návrhu na povolení oddlužení. Pokud při své činnosti dojde k závěru, že tu takové okolnosti jsou, má povinnost na ně upozornit před rozhodnutím schůze věřitelů o způsobu oddlužení, případně do 3 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku.

Podobně se ke schválení oddlužení, respektive k povolení oddlužení, mohou vyjadřovat věřitelé, a to prostřednictvím námitek. Námitky mohou podávat pouze věřitelé, kteří platně hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, ať už na schůzi věřitelů nebo mimo ni, logicky tedy tyto námitky nemohou podávat zajištění věřitelé. Námitky musí oprávnění věřitelé podat včas, tedy nejpozději do skončení schůze věřitelů, která

rozhodovala o způsobu oddlužení, případně do 10 dnů od zveřejnění výsledků hlasování mimo schůzi věřitelů. Formálně vykládáno, soud by neměl přihlížet k námitkám, které byly podány neoprávněným věřitelem nebo pozdě, přestože obsahují důležitá tvrzení o okolnostech, které by měly vliv na rozhodování o povolení oddlužení, respektive o schválení oddlužení, jakož i k námitkám, kterými věřitel namítá důvody pro odmítnutí návrhu na povolení oddlužení. Kotoučová tento výklad shledává příliš formalistickým a nikoli ku prospěchu věci.⁶⁰ Je tedy na každém soudu, jak se s těmito ustanoveními vyrovná.

Námitky podané včas a oprávněnými věřiteli musí být projednány na jednání, ke kterému je předvolán dlužník, insolvenční správce, věřitelský výbor a věřitelé, kteří podali námitky.

Věřitelé, kteří nehlasují o způsobu oddlužení ani mimo schůzi, ani na schůzi věřitelů, se tímto jednáním připravují i o právo namítat, že vyšly najevo skutečnosti, které by odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení. Přichází tak o základní prostředek k ovlivnění průběhu insolvenčního řízení.

3.2 Rozhodnutí o schválení oddlužení

Pokud v insolvenčním řízení nevyjdou najevo žádné skutečnosti, které by odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, tedy kvůli kterým by oddlužení nebylo schváleno, soud vydá rozhodnutí o schválení oddlužení. Insolvenční zákon v § 404 stanoví pořádkovou lhůtu, ve které soud musí rozhodnout, zda oddlužení schvaluje či nikoliv. Musí tak učinit neprodleně po skončení jednání, při kterém byly projednány námitky věřitelů nebo nebyly-li žádné námitky uplatněny, neprodleně po uplynutí lhůty k jejich podání.

Rozhodnutí o schválení oddlužení se doručuje dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru a plátcí dlužníkovy příjmu. Toto rozhodnutí je dle § 406 odst. 2 InsZ závazné jak pro dlužníka, tak všechny věřitele, tj. i pro věřitele zajištěné, věřitele, kteří s oddlužením nesouhlasili nebo o něm nehlasovali.

Výjimkou z této závaznosti je možnost odvolat se proti rozhodnutí o schválení oddlužení zakotvená ale pouze ve prospěch věřitelů, kteří hlasovali proti přijetí schváleného způsobu oddlužení nebo jejichž námitkám proti schválení oddlužení nebylo

⁶⁰ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *op.cit.* s. 987.

vyhověno. V případě oddlužení plněním splátkového kalendáře může využít práva odvolání i dlužník, pokud soud nevyhověl vůbec nebo nikoli zcela jeho návrhu na stanovení nižších než zákonem stanovených splátek, jakož i věřitelé, kteří by naopak nesouhlasili s vyhověním takovému návrhu, ovšem pouze v případě, že proti němu hlasovali. Judikatura již ovšem dovodila přípustnost odvolání i samotného dlužníka, a to v případě, že by mu rozhodnutím o schválení oddlužení mohla být způsobena újma. V daném případě dlužníkovi insolvenční soud schválil oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, ačkoli on navrhoval oddlužení plněním splátkového kalendáře. Odvolací soud konstatoval, že úprava přípustnosti odvolání je založena především na předpokladu, že rozhodnutí o schválení oddlužení odpovídá návrhu dlužníka a proto jím nemůže být způsobena újma.⁶¹ Naopak bylo judikatorně potvrzeno, že věřitel, který se zdržel na schůzi věřitelů práva hlasovat o způsobu oddlužení, není aktivně legitimován k podání odvolání proti rozhodnutí o schválení oddlužení.⁶²

Usnesení o schválení oddlužení se zveřejňuje v insolvenčním rejstříku a právě tímto okamžikem nastávají veškeré účinky spojené se schválením oddlužení.

Pokud soud oddlužení neschválí, zároveň rozhodne o řešení úpadku konkursem. Proti tomuto rozhodnutí se může odvolat pouze dlužník. V okamžiku, kdy je rozhodnuto o schválení či neschválení oddlužení, návrh na povolení oddlužení již nelze vzít platně zpět.

3.2.1 Náležitosti rozhodnutí o schválení oddlužení

Rozhodnutí o schválení oddlužení, které má formu usnesení, musí samozřejmě obsahovat obecné náležitosti rozhodnutí soudu dle § 169 a § 157 OSŘ. Vedle toho insolvenční zákon stanoví další náležitosti, kterými je rozhodnutí o schválení oddlužení charakteristické.

V prvé řadě je v rozhodnutí o schválení oddlužení autoritativně určen způsob jeho provedení, buď zpeněžením majetkové podstaty, nebo plněním splátkového kalendáře. V rozhodnutí o schválení oddlužení musí být označen insolvenční správce, ačkoliv je již většinou znám z rozhodnutí o úpadku, případně z jiného usnesení, kterým

⁶¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 2 VSOL 752/2012-B-9 ze dne 18.10.2012 ve věci sp.zn. KSOS 25 INS 8299/2012 nebo usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 1053/2011-B-31 ze dne 16.2.2012 ve věci sp. zn. KSUL 70 INS 11081/2010.

⁶² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp.zn. 2 VSOL 366/2010 ze dne 1.10.2010 ve věci sp. zn. KSOS 13 INS 2847/2010.

byl do funkce ustanoven. Dále se pak povinné náležitosti liší právě v závislosti na tom, o jaký způsob oddlužení jde.

Jde-li o oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, v rozhodnutí musí být přesně označen majetek, který právě v den rozhodnutí o schválení oddlužení náleží do majetkové podstaty. Takto je tedy přesně vymezen majetek, který bude zpeněžován. Jak už bylo uvedeno výše, bude sem zařazen pouze majetek, který dlužník nabyt právě do okamžiku zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Nicméně takto učiněný seznam majetku, při jehož tvorbě insolvenční soud vychází především ze soupisu, který předložil a průběžně upravuje insolvenční správce, nemusí být definitivní. Ačkoliv pravidlo o tom, že do majetkové podstaty náleží pouze majetek, který dlužník nabyt do okamžiku schválení oddlužení, není tímto dotčeno, určitou roli mohou hrát nedokončené spory vedené na základě odpůrcí či vylučovací žaloby.

Věřitelé mohou souhlasit s tím, že při oddlužení obdrží méně než zákonem garantovaných 30%, resp. 50% svých závazků. Pokud tak učiní, pak tito věřitelé budou zvlášť označeni v rozhodnutí o schválení oddlužení, neboť tato skutečnost má velký význam pro posuzování splnění oddlužení.

Specifickou náležitostí rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je uložení základní povinnosti dlužníku, tedy aby po dobu 5 let platil ve stanoveném rozsahu měsíční splátky nezajištěným věřitelům z příjmů, které získá po schválení oddlužení. Tyto příjmy musí být označeny druhem a plátcem těchto příjmů. Dále pak soud určí termín první splátky, který nesmí být déle než po uplynutí měsíce, který následuje po měsíci, ve kterém nastaly účinky schválení oddlužení, a splatnost ostatních splátek. Právě ode dne, na který je stanoven termín první splátky, se začíná počítat 60 měsíců, tedy doba, po kterou probíhá oddlužení. V tomto rozhodnutí je pamatováno i na věřitele, jejichž pohledávka byla na přezkumném jednání popřena, neboť do doby, než je o této pohledávce definitivně rozhodnuto, má dlužník povinnost na ni zasílat měsíční platby a insolvenční správce ji deponovat na účtu určeném pro oddlužení. V rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře budou rovněž označeni věřitelé, kteří souhlasili s nižším než zákonem garantovaným minimem, ve kterém musí být v oddlužení uspokojeni.

Usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se doručuje mimo jiné i plátcům dlužnických příjmů, tomu je příkázáno, aby po doručení prováděl

ze mzdy nebo jiného dlužníkovy příjmu stanovené srážky a sraženou část neposílal dlužníkovi, ale na účet, který pro tyto účely zřídí insolvenční správce, a to bez ohledu na to, zda rozhodnutí již nabylo právní moci. Plátce se tedy tímto rozhodnutím dostává do obdobného postavení jako při nařízení výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného. Povinnost vypočítat a odvádět srážky leží na plátcovi, dlužník však přesto nese odpovědnost za pochybení plátce ve výpočtu či včasnosti platby, znamená to tedy pro něj, přestože sám nemusí výpočet srážek ani poměrů věřitelů provádět, velké riziko. Aby se předcházelo takovým situacím či co nejdříve odstranila již nastalá pochybení, je nutné, aby dlužník, insolvenční správce a plátce dlužníkovy příjmu mezi sebou komunikovali. Svoji roli zde také hraje povinnost dlužníka podávat pravidelný půlroční přehled o svých příjmech.

3.2.2 Účinky rozhodnutí o schválení oddlužení

Účinky rozhodnutí o schválení oddlužení nastávají v zásadě jeho zveřejněním v insolvenčním rejstříku. Jedním z hlavních účinků tohoto rozhodnutí je závaznost oddlužení pro dlužníka i pro všechny věřitele, jak již bylo uvedeno výše. Insolvenční zákon s rozhodnutím o schválení oddlužení spojuje zrušení omezení dispozičních oprávnění dlužníka vůči svému majetku, která vznikla od doby zahájení insolvenčního řízení, rozhodnutím o úpadku či případnými předběžnými opatřeními. Tyto účinky však nastávají nikoli zveřejněním rozhodnutí, nýbrž až okamžikem nabytí právní moci, neboť to je moment, kdy se rozhodnutí o schválení oddlužení stává v zásadě neměnné. Z povahy věci však vyplývá, že naopak z tohoto rozhodnutí pro dlužníka vyplývají jiná dispoziční omezení.

K majetku, který náleží do majetkové podstaty při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, tedy k majetku, který dlužníkovi náležel do okamžiku schválení oddlužení, má od schválení oddlužení dispoziční oprávnění insolvenční správce, který při zpeněžování postupuje podle ustanovení o zpeněžování majetkové podstaty při konkursu. Insolvenční správce průběžně dokončuje soupis majetkové podstaty, majetek, který nesporně náleží do majetkové podstaty, průběžně zpeněžuje a dokončuje spory o zjištění pohledávek. Naopak majetek, který získá dlužník po schválení oddlužení, do majetkové podstaty nenáleží, a dlužník k němu od nabytí právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení má neomezené dispoziční oprávnění.

V případě oddlužení plněním splátkového kalendáře má dispoziční oprávnění k majetku získanému před schválením oddlužení od právní moci rozhodnutí dlužník. K majetku získanému po schválení oddlužení, ho má po zveřejnění usnesení o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku taktéž dlužník, v tomto případě je však omezen, neboť je povinen s ním nakládat v souladu s insolvenčním zákonem a rozhodnutím o schválení oddlužení. Ustanovení § 409 odst. 1 InsZ je k § 407 odst. 2 InsZ, který stanoví obecné pravidlo, že omezení dispozičních oprávnění se ruší až okamžikem právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení, ustanovením speciálním. Tato pravidla se samozřejmě netýkají majetku, který slouží k zajištění.

Účinky oddlužení mají také svůj význam při popírání pohledávek na přezkumném jednání. Platí totiž, že popře-li dlužník pohledávku nezajištěného věřitele, má toto popření za trvání účinků schválení oddlužení tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem. To znamená, že oproti obecnému pravidlu kdy platí, že popření pohledávky dlužníkem nemá vliv na její zjištění a odrazí se jen v tom, že seznam přihlášených pohledávek není exekucním titulem pro danou pohledávku, taková pohledávka není považována za zjištěnou do té doby, než je o ní pravomocně rozhodnuto ve sporu o určení popřené pohledávky či marným uplynutím lhůty pro podání žaloby k zahájení takového sporu. Platí tedy, že i přestože pohledávku popřel dlužník, žaloba o určení pohledávky bude podávána dlužníku v případě nevykonatelné pohledávky, a naopak v případě vykonatelné pohledávky. Předchází-li přezkumné jednání rozhodnutí o schválení oddlužení, účinky tohoto popření nenastávají již na tomto přezkumném jednání, ale až s účinky rozhodnutí o schválení oddlužení, a to právě vzhledem k tomu, že účinky popření pohledávky dlužníkem trvají pouze a jenom za trvání oddlužení, nemohou tedy nastat již na přezkumném jednání, kdy ještě není zřejmé, zda oddlužení bude schváleno. Tento den je také rozhodný pro počátek běhu lhůty pro podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky. Pokud došlo k popření po schválení oddlužení, platí lhůty pro podání žaloby o určení pohledávky, které se odvíjí od přezkumného jednání. To, že tato výjimka z pravidla se uplatní pouze za trvání oddlužení, má velký význam, pokud by došlo ke zrušení oddlužení a řešení úpadku konkursem, v takovém případě by se totiž již podle obecných pravidel o popírání pohledávek k popření dlužníkem nepřihlíželo. To ovšem neplatí, bylo-li již

o pravosti, výši či pořadí pohledávky pravomocně rozhodnuto, případně uplynula-li již lhůta pro podání žaloby o určení pohledávky.

3.2.3 Vztah oddlužení a výkonu rozhodnutí či exekuce

Jedním z pravidel insolvenčního řízení je skutečnost, že lze během něj nařídit výkon rozhodnutí či exekuci, který postihuje majetek náležející do majetkové podstaty, nelze jej však provést. Toto je jeden z účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení zakotvený v § 109 odst. 1 písm. c) InsZ. Nemožnost provést výkon rozhodnutí či exekuci trvá až do skončení insolvenčního řízení, rozhodnutím o povolení či schválení oddlužení není insolvenčním zákonem přiznán žádný vliv na tuto skutečnost. Insolvenční zákon ve svém § 411 odst. 1 však i přesto znovu výslovně zakotvuje toto pravidlo, a to ve vztahu k oddlužení plněním splátkového kalendáře. V § 411 odst. 1 InsZ je stanoveno, že nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce nemá vliv na povinnost dlužníka naložit s příjmy určenými k plnění splátkové kalendáře způsobem určeným v rozhodnutí o schválení. Možná nepřiliš přesná formulace „nemá vliv na povinnost“ zavádá příčinu k opačnému výkladu, tedy že po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře exekuci či výkon rozhodnutí na majetek provést lze. Domnívám se ale, že tato praxe by byla v rozporu s logikou celé koncepce oddlužení. Je nezbytné také zmínit, že všichni věřitelé, kteří již před zahájením insolvenčního řízení měli proti dlužníkovi exekuční titul, se měli do insolvenčního řízení přihlásit podle pravidel insolvenčního zákona, pokud tak neučinili, ztrácí možnost být v oddlužení uspokojeni. Na druhou stranu, pokud dlužník dopustil, aby v průběhu jeho oddlužení byl pro vymožení pohledávky proti němu nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce, pak je to dle § 418 odst. 1 písm. c) a odst. 2 InsZ důvodem pro zrušení oddlužení a jeho přeměnu v konkurs.⁶³

Insolvenční zákon nenabízí žádné speciální ustanovení o vztahu průběhu oddlužení a výkonu rozhodnutí či exekuce podobně jako je tomu u způsobu oddlužení plněním splátkového kalendáře. Lze tak beze sporu vycházet z obecné úpravy, o které byla řeč výše.

Napříště však návrh revizní novely k určení vztahu oddlužení a výkonu rozhodnutí či exekuce předvídá následující úpravu tak, že majetek, který nepodléhá

⁶³ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *op.cit.* s. 1028.

oddlužení – u oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je to majetek, který dlužník nabyt po schválení oddlužení, u oddlužení plněním splátkového kalendáře jsou to ty části příjmů dlužníka, které nemohou být pro oddlužení použity – může být postižen výkonem rozhodnutí či exekuce, kterou lze ale nařídít a provést jen pro pohledávky, které nemají být uspokojeny při oddlužení a které současně vzniknou poté, co nastanou účinky schválení oddlužení. Domnívám se, že taková úprava dostatečně vyjasňuje vztah mezi oddlužením a výkonem rozhodnutí či exekucí.

3.2.4 Povinnosti dlužníka během oddlužení

V průběhu oddlužení plněním splátkového kalendáře má dlužník zákonem určeny povinnosti, jejichž plnění má především sloužit k naplnění účelu oddlužení, tedy nejen k uspokojení věřitelů v co největší míře, ale i k oddlužení dlužníka v užším smyslu, které mu umožní urovnat si své majetkové a sociální poměry a stát se znovu ekonomicky aktivním. Vedle povinnosti odvádět měsíčně ze svého příjmu dle insolvenčního zákona a rozhodnutí o schválení oddlužení stanovenou částku, má dlužník logicky povinnost i vykonávat přiměřenou činnost nebo usilovat o získání zaměstnání v případě, že ho ztratí. Nesmí rovněž odmítat možnost obstarat si jakýkoli příjem. Splnění této povinnosti je samozřejmě velmi individuální, neboť podléhá schopnostem, vzdělání či zkušenostem každého dlužníka, ale také situaci na pracovním trhu. Je tedy velmi těžké posoudit, zda je vykonávaná výdělečná činnost přiměřená či zda dlužník dostatečně usiluje o získání příjmu. Je nutné také podotknout, že dlužníka v podstatě většinou nic nemotivuje k tomu, aby si hledal zaměstnání s vyšším ohodnocením, neboť pro splnění oddlužení mu postačí, pokud uspokojí nezajištěné věřitele v rozsahu 30%. Toto je tedy hlavní cíl dlužníka, neboť je nasnadě, že jemu osobně žádný prospěch nepřinese, pokud bude pravidelně odvádět věřitelům více, neboť mu z jeho čisté mzdy bude vždy ponecháno pouze zákonem stanovené minimum. Tento názor vyjadřují také Holešínský a Strnad.⁶⁴ Pokud by však dlužník měl perspektivu uhradit 100% svých závazků vůči nezajištěným věřitelům ještě před uplynutím pěti let, pak tu jistá motivace zvyšovat svůj příjem je, v ostatních případech je však motivace nulová.

⁶⁴ HOLEŠÍNSKÝ, Petr. STRNAD, Michal. Nové způsoby řešení úpadku dle insolvenčního zákona. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 1, s.7.

Dlužník je také povinen přiznávat, zpeněžovat a na plnění vůči věřitelům používat veškeré hodnoty získané darem či dědictvím, jakož i své jiné mimořádné příjmy jako například výhru v loterii apod., která by náležela do majetkové podstaty. Kotoučová uvádí názor, že mezi tyto mimořádné příjmy budou náležet i příjmy z prodeje svého majetku, jehož byl vlastníkem již před schválením oddlužení.⁶⁵ Přikláním se však k názoru Krhuta, který uvádí, že aby mohl být určitý příjem považován za mimořádný a bylo tak s ním i naloženo, je třeba, aby se jednalo o příjem, který navyšuje majetek dlužníka oproti stavu při schválení oddlužení splátkovým kalendářem (typicky dar), a nikoli tedy o příjem, který pro dlužníka znamená pouze změnu formy majetku (např. prodej movité věci, kterou dlužník vlastnil již v době schválení oddlužení). Jako mimořádný příjem by se však měly použít i ty příjmy, které neznamenají navýšení dlužníkovy majetku, pokud o takovém majetku věřitelé nevěděli v době rozhodování o způsobu oddlužení. Pokud tedy věřitelé věděli ze seznamu dlužníkovy majetku, případně ze zprávy insolvenčního správce, že dlužník vlastní daný majetek, mohli ho zahrnout do svých úvah o pro ně výhodnějším způsobu oddlužení, pokud však o tomto majetku neměli povědomost, měl by být užit jako mimořádný příjem. Z obdobné koncepce by se tedy mělo vycházet i při hledání odpovědi na otázku, jak posoudit finanční prostředky, které byly dlužníkovi před zahájením insolvenčního řízení nebo i navzdory jeho zahájení sraženy z jeho příjmů v průběhu výkonu rozhodnutí či exekuce, aniž by byly vyplaceny oprávněnému. Podle Krhuta jsou deponované srážky ze mzdy či jiných příjmů v majetku dlužníka až do okamžiku jejich vyplacení oprávněnému. Jsou-li tedy srážky deponovány u zaměstnavatele či exekutora, měly by být po schválení oddlužení vráceny dlužníkovi do jeho dispozice, neboť se dle výše uvedené koncepce nejedná o mimořádný příjem.⁶⁶ Pokud by se i přesto neměly posoudit jako mimořádné, viz výše. Naproti tomu odvolací soud došel k opačnému stanovisku a přiklonil se k řešení, že takové prostředky je třeba použít k uspokojení věřitelů v rámci plnění splátkového kalendáře, neboť z ustanovení § 412 InsZ vyplývá, že jediné použije-li dlužník v oddlužení plněním splátkového kalendáře veškerých svých schopností a možností k maximálnímu uspokojení nezajištěných věřitelů, jeho

⁶⁵ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *op.cit.* s.1032.

⁶⁶ KRHUT, Rostislav. Insolvenční poradna. *Konkursní noviny* [online], 7.11.2012 [cit. 2013-03-17]. Dostupný na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/insolvenzni-poradna-34>>.

jednání bude možné považovat za poctivé.⁶⁷ Správnější z uvedených postupů se mi jeví postup dle Krhuta, neboť jeho odůvodnění je podle mého logičtější. Vzhledem k tomu, že s tímto problémem se praxe potýká velice často, bylo by vhodné, aby byl tento postup napříště takto v insolvenčním zákoně upraven výslovně.

S tím také souvisí zakotvení neplatnosti právních úkonů, kterými by dlužník odmítl dar, dědictví nebo uzavřel dědickou dohodu, ze které by obdržel méně než je jeho dědický podíl, bez souhlasu insolvenčního správce, a to neplatnosti *ex lege*. Insolvenční zákon vychází z předpokladu, že dědictví je zdrojem aktiv, toto pojetí je ovšem nedostačující, neboť se může stát, že dlužník zatíží svoji majetkovou podstatu i přijetím dědictví. Je totiž důležité vzít v potaz i stav či likviditu daného majetku. Vzhledem k tomu, že se zákonná úprava omezuje pouze na úpravu neplatnosti odmítnutí daru, dědictví či uzavření dědické dohody, ze které dlužník obdrží méně, než činí jeho dědický podíl, a nezohledňuje výše uvedené či například uzavření dohody o vypořádání či zúžení SJM, lze takovou zákonnou úpravu považovat za nedostatečnou.⁶⁸

Insolvenční zákon stanoví, že je povinností dlužníka získaný dar či dědictví zpeněžit a rozvrhnout mezi věřitele, domnívám se však, že by bylo rozumnější tak činit prostřednictvím insolvenčního správce nebo alespoň po jeho konzultaci, ačkoliv je zřejmé, že dispoziční oprávnění k takovému majetku má pouze dlužník. Tuto povinnost však lze najít vyjádřenou, byť implicitně, v § 412 odst. 2 InsZ, který zakotvuje povinnost insolvenčního správce dohlížet nad činností dlužníka po dobu celého oddlužení. V souvislosti s touto problematikou se také naskýtá otázka, jakým způsobem lze konkrétně provést zpeněžení dědictví a výtěžek rozvrhnout mezi věřitele. Jak uvádí Krhut, nabízí se totiž dvě řešení. Za prvé řešení postavené na principu připojení i majetku i závazků zůstavitele k základní majetkové podstatě, resp. k okruhu věřitelů dědice. Případní věřitelé zůstavitele se tedy budou moci uspokojovat nejen z dědictví, ale i z majetku dlužníka. S tím ovšem Krhut nesouhlasí a za vhodnější a lépe hmotněprávním zásadám odpovídající řešení považuje řešení založené na koncepci oddělené podstaty zděděného majetku, tedy možnost zůstavitelových věřitelů se uspokojit pouze z dědictví. Teprve po odečtení těchto případných závazků zůstavitele

⁶⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 450/2012-B-24 ze dne 2.11.2012 ve věci sp. zn. KSPH 39 INS 14325/2011.

⁶⁸ KOTOUČOVÁ, Jiřina. *op.cit.* s.1033.

od dědictví lze získanou čistou hodnotu dědictví použít jako mimořádný příjem do oddlužení. Krhut ve prospěch tohoto výkladu argumentuje takto: „Nevidím důvod, proč by v důsledku vcelku nahodilé skutečnosti, že dědic zůstavitele je v úpadku, mělo být nerespektováno právo věřitelů zůstavitele být uspokojen (plně, protože uvažujeme případ dědictví nepředluženého) z majetku zůstavitele tak, jak založeno § 470 ObčZ a že by tedy vedle věřitelů zůstavitele měli být z majetku zůstavitele uspokojováni též věřitelé dlužníka ve stejném pořadí jako věřitelé zůstavitele. [...] Symetricky stejně tak nevidím důvod, proč by případně z majetku dlužníka měli být uspokojováni věřitelé zůstavitele, kdy rozsah majetku, který je pro uspokojení jejich dluhů k dispozici, je zase § 470 ObčZ omezen na majetek zůstavitele“.⁶⁹

Dlužník má dále stanovenou informační povinnost vůči insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru, jejímž prostřednictvím mohou zmíněné subjekty provádět kontrolu nad chováním dlužníka či plněním oddlužení. Dlužník nesmí zatajovat žádné své příjmy, na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce či věřitelského výboru je proto povinen předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání oddlužení, insolvenční zákon nespécifikuje, která daňová přiznání mohou být vyžádána, takže lze uvažovat i o možnosti vyžadovat předložení daňového přiznání k dani z nemovitostí, darovací, dědické apod., ačkoliv nejpravděpodobněji bude vyžadováno daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob. Dlužník má dále povinnost automaticky každých šest měsíců podávat přehled svých příjmů, který by měl být úplný a obsahovat všechny dlužníkovy příjmy. Dlužník je dále povinen informovat o jakékoli změně, která by se týkala jeho bydliště (sídla) či zaměstnání.

Dlužníkovi je zapovězeno poskytovat některému z věřitelů zvláštní výhody. Při oddlužení plněním splátkového kalendáře je poměr věřitelů stanoven v usnesení o schválení oddlužení, věřitelům musí být tedy plněno v souladu s tímto rozhodnutím. I v případě rozdělování mimořádného příjmu musí být stanovené poměry respektovány.

Velmi důležitou roli hraje § 412 odst. 1 písm. g) InsZ, který dlužníkovi zapovídá chování, kterým by na sebe bral nové závazky (peněžité i nepeněžité), které by nemohl v době jejich splatnosti splnit.

Plnit výše uvedené povinnosti je v zájmu dlužníka, neboť insolvenční zákon v § 418 odst. 1 písm. a) stanoví za jejich neplnění sankci - zrušení oddlužení. Důvodem

⁶⁹ KRHUT, Rostislav. Insolvenční poradna. *Konkursní noviny*, 2013, roč.16, č- 2, s. 18-19.

pro takové zrušení však může být pouze neplnění podstatných povinností, aniž by je insolvenční zákon na tomto či jiném místě přesněji definoval. Bude tedy vždy na insolvenčním soudu, aby v daném konkrétním případě rozhodl podle konkrétních okolností, zda dlužníkově chování svědčí již o neplnění podstatných povinností. Obecně se lze domnívat, že tomu tak bude například, pokud dlužník úmyslně zatají své příjmy, a naopak skutečnost, nepodá-li dlužník přehled svých příjmů včas dle § 412 odst. 1 písm. d) InsZ, by neměla být důvodem pro zrušení oddlužení.

Insolvenční správce vykonává po dobu oddlužení plněním splátkového kalendáře nad dlužníkem dohled, o této své činnosti je povinen informovat soud a věřitelský výbor, a to pravidelně každé tři měsíce, nestanoví-li insolvenční soud jinak.

Co se týče oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, povinnosti dlužníka spočívají zejména v poskytování součinnosti insolvenčnímu správci při zjišťování a zpeněžování majetku, neboť je to právě insolvenční správce, který je při tomto způsobu oddlužení zpeněžováním pověřen.

4. Zrušení a splnění oddlužení

4.1 Zrušení oddlužení soudem

Přestože bylo oddlužení povoleno a schváleno, nemusí být dokončeno. Insolvenční zákon zakotvuje důvody, pro které oddlužení může být zrušeno, v § 418. Jedná se o předčasné ukončení oddlužení před jeho dokončením, a proto může být zrušeno pouze před tím, než soud vezme na vědomí splnění oddlužení. Nicméně tímto rozhodnutím o zrušení oddlužení není insolvenční řízení ukončeno, protože úpadek již byl konstatován, a proto je, jako i v mnoha jiných případech, společně s tímto rozhodnutím prohlášen na majetek dlužníka konkurs. Insolvenční zákon neobsahuje speciální ustanovení pro případ přeměny oddlužení na konkurs, vychází se tedy z toho, že veškeré úkony, které byly během oddlužení učiněny, nejsou nijak zpochybněny.

Ke zrušení oddlužení může dojít kdykoliv po schválení oddlužení až do vzetí na vědomí splnění oddlužení soudem. Rozsah či doba trvání oddlužení, které předchází zrušení oddlužení, tedy nehraje roli.

Vzhledem k tomu, že jde o rozhodnutí, které má velký dopad na postavení dlužníka i věřitelů, insolvenční zákon v § 418 vypočítává taxativně stanovené důvody, pro které může soud o tomto zrušení rozhodnout. Zároveň rozhodování o případném zrušení oddlužení musí obligatorně předcházet projednání na jednání, ke kterému jsou předvoláni dlužník, insolvenční správce, věřitelský výbor a věřitel, který podal návrh na zrušení oddlužení. Insolvenční soud může o zrušení oddlužení rozhodnout sám ex offo, nebo na návrh dlužníka či věřitele, a to pouze jsou-li prokázány některé z následujících důvodů. Insolvenční správce se bude nejčastěji k možným důvodům zrušení oddlužení vyjadřovat prostřednictvím svých zpráv, které je povinen insolvenčnímu soudu a věřitelům předkládat, a tímto de facto podávat podněty k takovému rozhodnutí.

V první řadě může být oddlužení zrušeno, pokud dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení. Jedná se tedy o povinnosti, které mu ukládá insolvenční zákon, ale i rozhodnutí o schválení oddlužení. Zatímco v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty má dlužník především povinnost součinnosti, jelikož veškeré zpeněžování provádí insolvenční správce, v režimu oddlužení plněním splátkového kalendáře má dlužník mnohem více aktivních povinností. Insolvenční

zákon ovšem se sankcí zrušení oddlužení spojuje pouze neplnění podstatných povinností, aniž by tyto podstatné povinnosti blíže definoval. Je tedy úlohou insolvenčního soudu posoudit, zda chováním dlužníka došlo k naplnění tohoto předpokladu či ne. Obecně se bude jistě jednat o jakékoliv porušování povinností, které může významně ovlivnit splnění podmínek oddlužení. Je ovšem na insolvenčním soudu, aby posoudil každý případ zvlášť.

Dalším důvodem pro zrušení oddlužení je skutečnost, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit. Tento předpoklad se týká pouze oddlužení plněním splátkového kalendáře. I zde opět insolvenční zákon blíže nespecifikuje, co je skryto pod pojmem „podstatná část splátkového kalendáře“, a nechává tak místo úvahám insolvenčního soudu. K tomu bylo například judikováno,⁷⁰ že „důvodem pro zrušení oddlužení však nemůže být bez dalšího momentální zhoršení příjmové situace dlužníka, jež mu v daném okamžiku neumožňuje poskytovat věřitelům pojatým do splátkového kalendáře plnění v rozsahu potřebném pro jeho celkové řádné splnění. Aby bylo možno uzavřít, že úspěšné završení oddlužení objektivně vzato nelze předpokládat, musí jít o situaci, kdy je zcela zřejmé, že dlužník v časovém prostoru splátkového kalendáře nebude schopen či ochoten současný nepříznivý vývoj procesu oddlužení zvrátit, anebo kdy se dlužníku ani v rozumném časovém horizontu nepodařilo dosáhnout potřebných lepších výdělků či dalších příjmů, jež předpokládal, a není reálná naděje na změnu“.

Toto ustanovení má také souvislost s § 415 InsZ, který upravuje možnost, aby insolvenční soud přiznal dlužníku osvobození od placení pohledávek, které nebyly zcela dosud uspokojeny, přestože dlužník v průběhu oddlužení nesplnil základní podmínku povolení a schválení oddlužení – uspokojit nezajištěné věřitele alespoň v zákonné míře, respektive v takové míře, na které se dlužník s věřiteli dohodl. Insolvenční soud bude proto posuzovat tento důvod zrušení oddlužení splátkovým kalendářem i ve světle této možnosti. Za porušení podstatné povinnosti bylo například insolvenčním soudem považováno chování dlužníka, kterým dlužník sám bez vědomí věřitele, insolvenčního

⁷⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 640/2010-B-35 ze dne 22.2.2011 ve věci sp.zn. KSUL 77 INS 7671/2009.

správce a insolvenčního soudu zpeněžil majetek, který sloužil jako předmět zajištění, aniž by cokoli z tohoto výtěžku vrátil do své majetkové podstaty.⁷¹

Pokud dlužníkovi vznikl po schválení oddlužení peněžitý závazek, který není ani ve lhůtě do 30 dnů po splatnosti splněn, je to důvodem pro zrušení oddlužení, pokud vznik tohoto závazku dlužník zavinil. Insolvenční zákon je zde již poněkud přesnější a v § 418 odst. 2 vymezuje, co je to v tomto případě zaviněné jednání dlužníka. Má se za to, že dlužník zavinil svůj peněžitý závazek po době delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti, je-li k tomuto závazku nařízen výkon rozhodnutí či exekuce, a nehraje roli, zda soudní či správní. Tento důvod vychází z předpokladu, že oddlužení má být určitá mimořádná možnost pro dlužníka, jak být osvobozen od leckdy velmi podstatné části svých závazků, a začít tak znovu svůj život. Mělo by to být ovšem kompenzováno velmi náročným procesem, kterému je dlužník podřízen, a v průběhu kterého je mu uloženo mnoho povinností. Fakt, kdy se dlužník po schválení oddlužení opět nekontrolovaně zadluží, a dokonce je k vymožení tohoto závazku nařízen výkon rozhodnutí či exekuce, nesevřídčí o tom, že se dlužník „poučil“ a že k oddlužení přistupuje poctivě, ale naopak je ve zřejmém rozporu se základní myšlenkou oddlužení.

Je také zřejmé, že ačkoliv toto insolvenční zákon výslovně neuvádí, důvodem pro zrušení oddlužení bude i nepoctivý záměr dlužníka, který vyjde během oddlužení najevo. K tomu lze uvést rozhodnutí odvolacího soudu,⁷² který se tímto zabývá: „Ustanovení § 418 výslovně neupravuje, majíc ji zjevně za samozřejmou, skutkovou podstatu zrušení schváleného oddlužení, jehož bylo dosaženo v důsledku nepoctivého záměru dlužníka. Jestliže kvalifikovaná skutková podstata nepoctivého záměru je právním důvodem pro odejmutí osvobození dlužníka ještě po třech letech od právní moci rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení pohledávek, pak by bylo v rozporu se zásadou spravedlivého insolvenčního řízení, kdyby soud měl vyčkávat – po zjištění, že dlužník dosáhl povolení či schválení oddlužení podvodným jednáním – až na splnění celého splátkového kalendáře“. Napříště by již tento důvod pro zrušení oddlužení měl být v insolvenčním zákoně zakotven explicitně, neboť to návrh revizní novely zcela logicky a v duchu tohoto rozhodnutí navrhuje.

⁷¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 1063/2011-B-26 ze dne 26.10.2011 ve věci sp.zn. KSHK 34 INS 2281/2010.

⁷² Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 463/2010-B-113 ze dne 5.8.2010 ve věci sp. zn. MSPH 93 INS 1923/2008.

Vzhledem k tomu, že návrh na povolení oddlužení může podat pouze dlužník, je logické, že může i nadále disponovat s tímto návrhem, respektive s řízením, které se ho bytostně dotýká. Dlužník může účinně vzít zpět návrh na povolení oddlužení pouze do okamžiku schválení oddlužení. I od tohoto okamžiku však může insolvenční řízení ovlivnit, byť pouze možnostmi podat návrh na zrušení oddlužení. Pokud tak učiní, oddlužení bude zrušeno, a to aniž by byly přezkoumávány či vůbec nějak zohledňovány důvody, proč tak dlužník navrhoval. Avšak i k rozhodnutí o tomto důvodu bude insolvenčním soudem svoláno jednání. Podle mého názoru je tomu tak správně, neboť se domnívám, že dlužníci ne vždy jsou schopni posoudit veškeré důsledky, které zrušení oddlužení s sebou přináší, zejména důsledky prohlášení konkursu na jejich majetek. Na takovém jednání je tedy možné vše dlužníkovi vysvětlit a nechat mu tak možnost, aby svůj návrh na zrušení oddlužení vzal zpět.

Na tomto místě lze ještě zmínit dvě rozhodnutí,⁷³ která opět vychází dlužníkům určitým způsobem vstříc. I přes chování dlužníků, která vykazují jisté znaky porušování nebo neplnění povinností v oddlužení, upřednostňují v rozhodování o zrušení oddlužení (nikoli na návrh dlužníka) dát dlužníkům ještě jednu šanci, aby prokázali a přesvědčili insolvenční soud a věřitele svým zodpovědným a seriózním přístupem o tom, že jejich snahou je veškeré povinnosti plnit a dostát tak v maximální možné míře svým závazkům. Pokud by se totiž ukázalo, že i přesto dlužník neplní své povinnosti, jak má, a nepřistupuje k oddlužení s adekvátní poctivostí a svědomitostí, nic nebrání soudu, aby nakonec přesto prohlásil na majetek dlužníka konkurs.

4.2 Splnění oddlužení

4.2.1 Rozhodnutí o splnění oddlužení

Je-li oddlužení splněno, insolvenční soud vezme tuto skutečnost na vědomí rozhodnutím. Právní mocí tohoto rozhodnutí je skončeno insolvenční řízení, to znamená, že odpadávají i veškeré účinky, které nastaly v souvislosti s insolvenčním řízením. Insolvenční soud současně v tomto rozhodnutí zproští insolvenčního správce funkce a rozhodne o jeho odměně a náhradě jeho hotových výdajů. Proti tomuto

⁷³ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 1622/2012-B-24 ze dne 4.12.2012 ve věci sp.zn. KSUL 46 INS 10740/2010; usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 101/2012-B-22 ze dne 30.1.2012 ve věci sp.zn. MSPH 94 INS 10453/2011.

rozhodnutí není přípustné odvolání, vyjma výroku právě o odměně insolvenčního správce. Tímto rozhodnutím je ovšem pouze deklarováno, že proběhly všechny úkony, které pro daný způsob oddlužení proběhnout měly, a tedy, že je realizační fáze oddlužení u svého konce, avšak k osvobození dlužníka od případných zbytků dluhů je nezbytné ještě další samostatné rozhodnutí. Splnění oddlužení tedy bere soud na vědomí i bez návrhu po tom, co, pokud jde o oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, insolvenční správce provedl veškeré kroky spojené s tímto způsobem oddlužení, zpeněží veškerý zpeněžitelný majetek, sestaví konečnou zprávu a provede rozvrhové usnesení. Pokud jde o oddlužení plněním splátkového kalendáře, ke splnění oddlužení dojde v zásadě až po uplynutí pěti let, pokud se dlužníkovi nepodařilo splnit před uplynutím této lhůty veškeré závazky vůči svým nezajištěným věřitelům.

4.2.2 Osvobození dlužníka od placení pohledávek

Motivací, aby dlužníci podstupovali oddlužení, je především osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, ve kterém nebyly v rámci oddlužení uspokojeny. K tomuto osvobození dochází až po rozhodnutí o splnění oddlužení, tedy po skončení insolvenčního řízení, na základě zvláštního usnesení. Rozhodnutí o osvobození od placení pohledávek insolvenční soud vydá pouze na návrh a po slyšení dlužníka a pouze byly-li splněny veškeré povinnosti plynoucí z oddlužení. Insolvenční zákon nestanoví žádnou lhůtu, od kdy či do kdy dlužník může požádat o osvobození od placení zbytku dluhů, ale je v dlužníkově největším zájmu, aby tak učinil co nejdříve je to možné, tj. současně se splněním oddlužení (postačí faktické splnění, dlužník nemusí čekat, až soud vezme splnění oddlužení na vědomí). Pokud tak totiž neučiní, vystavuje se velkému riziku, že věřitelé budou neuhrazené části svých pohledávek vymáhat, neboť dlužník nebyl ještě od jejich placení osvobozen a tudíž trvá povinnost je splatit v plné výši. Požádat o osvobození je dlužníkovým právem a podléhá tedy promlčení. Může se tedy stát, že dlužník projde celým oddlužením, splní veškeré povinnosti, ale nepožádá soud o osvobození, a nikdy tak od placení neuhrazených částí dluhů nebude osvobozen.

Je-li návrh dlužníka zamítnut, je to pouze on, kdo se může proti tomuto rozhodnutí odvolat. Naopak, je-li dlužníkovi osvobození přiznáno a jeho návrhu vyhověno, potom se mohou odvolat pouze věřitelé, jejichž pohledávky nebyly

v insolvenčním řízení zcela uspokojeny, namítat mohou pouze nesplnění podmínek pro přiznání oddlužení.

Osvobozením dlužníka od placení pohledávek tyto pohledávky nezanikají, pouze dlužník je osvobozen od jejich plnění, to znamená, že věřitelé je nemohou na dlužníkovi nijak účinně požadovat či vymáhat. V soudním nebo jiném řízení je nelze věřiteli přiznat, ve vykonávacím řízení mají takové pohledávky stejný režim jako pohledávky promlčené.⁷⁴ Stávají se naturálními obligacemi.

První podmínkou pro osvobození je dlužníkuv návrh, druhou je řádné a včasné splnění všech povinností dle schváleného způsobu oddlužení. Insolvenční soud se tedy bude opětovně zabývat, zda byly splněny všechny podmínky, pro které bylo oddlužení povoleno, bude posuzovat dlužníkovo chování v průběhu oddlužení, plnění jeho povinností dle § 412 InsZ atp. Zatímco při vzetí na vědomí splnění oddlužení se insolvenční soud zabývá pouze procesní stránkou průběhu oddlužení, při rozhodování o osvobození se zabývá věcnou stránkou. Důležitým kritériem tedy bude splnění základní hranice splnění pohledávek ve výši nejméně 30%, případně 50% či méně než 30%, ale dále pak splnění povinností dlužníka, která jsou dlužníkovi uložena zejména při oddlužení plněním splátkového kalendáře, jako například přiznání veškerých příjmů. Soud vždy bude posuzovat individuálně, zda případná porušení povinností významně ovlivnila průběh oddlužení a zda jsou dokonce důvodem pro zamítnutí návrhu na osvobození od placení pohledávek.

Ustanovení § 415 InsZ ovšem pamatuje i na možnost soudu přiznat dlužníkovi osvobození, přestože základní premisa splnění oddlužení nebyla dodržena. Dlužník totiž může podat návrh, aby mu soud přiznal osvobození od placení pohledávek i v případě, že hodnota plnění, kterou během oddlužení obdrželi věřitelé, je nižší než standardně zákonem garantovaných 30%, eventuálně méně, pokud s tím věřitelé souhlasili, eventuálně 50%, pokud byly dlužníkovi povoleny nižší než zákonem stanovené splátky. Dlužník ale musí prokázat, že takové nižší plnění nezavinil a že i za těchto okolností věřitelé obdrželi více, než by obdrželi, pokud by dlužníkuv úpadek byl řešen konkursem. Na dlužníkovi spočívá v tomto případě důkazní břemeno a ten tedy musí aktivně předkládat insolvenčnímu soudu důkazy. I při rozhodování o tomto návrhu musí soud povinně vyslechnout dlužníka. Dá se předpokládat, že dlužníkovi nemůže být

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Cdo 3509/2010 ze dne 25.11.2010.

kladeno za vinu, že majetková podstata byla zpeněžena méně výhodně než se při povolování či schvalování oddlužení předpokládalo, stejně tak dlužník pravděpodobně prokáže snadno, že nižší plnění nezavinil, neboť kvůli svému zdravotnímu stavu přišel o zaměstnání, mohou ale nastat mnohem komplikovanější situace. Domnívám se ale, že by v této konečné fázi neměly na povrch vyplouvat skutečnosti, které by do té doby byly před soudem či insolvenčním správcem utajeny. Vzhledem k povinnostem, které dlužník má v oddlužení, zejména při plnění splátkového kalendáře, a k dohlédací činnosti insolvenčního správce, by veškeré skutečnosti, které měly na výši plnění v konečném důsledku vliv, měly být již soudu známy a proto také posuzovány v celkovém kontextu průběhu oddlužení. Co se týče povinnosti prokázat, že i při nižším než stanoveném plnění věřitelé obdrželi ze svých pohledávek více, než by tomu bylo v konkursu, zde je dlužníkově postavení poněkud obtížnější, neboť lze předpokládat, že bude nucen nechat zpracovávat znalecké posudky apod., což je nejen finančně, ale i časově náročné.

Osvobození od placení pohledávek se týká v podstatě všech pohledávek, které doposud nebyly uhrazeny nebo jinak nezanikly a které mohly být přihlášeny do insolvenčního řízení přihláškou, tedy i pohledávky, k nimž se nepřihlíží buď ex lege dle § 170 InsZ nebo z rozhodnutí soudu – pozdě či nedostatečně přihlášené pohledávky. Dlužník je osvobozen také vůči svým spoludlužníkům či ručitelům, kteří by vůči němu měli právo postihu. Osvobození se vztahuje rovněž na pohledávky zajištěných věřitelů, pokud ovšem v průběhu oddlužení dali insolvenčnímu správci pokyn ke zpeněžení zajištěného majetku. Pokud nevyjádřili vůli zajištěný majetek zpeněžit, dlužník od takto zajištěné pohledávky není osvobozen. V případě, že i přes věřitelův pokyn by ke zpeněžení veškerého majetku nedošlo před splněním oddlužení (věřitel může dát pokyn ke zpeněžení kdykoliv v jeho průběhu), domnívám se, že s usnesením o osvobození od zbylých neuhrazených pohledávek by musel soud v zájmu právní jistoty posečkat až do zpeněžení všeho zpeněžitelného majetku, aby v něm mohly být zahrnuty veškeré pohledávky, kterých se osvobození týká, tedy případně i neuhrazené pohledávky zajištěného věřitele.

Na druhou stranu se osvobození nikdy nebude vztahovat na pohledávky vůči dlužníku, které mají základ v peněžitém trestu nebo jiné majetkové sankci (tj. propadnutí majetku nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty), která byla

dlužníkovi uložena za úmyslný trestný čin, a na pohledávky na náhradě škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti.

4.2.3 Odnětí a zánik osvobození dlužníka od placení pohledávek

Vzhledem k tomu, jak výhodné řešení dluhů je dlužníkům oddlužením nabídnuto a zároveň v jakém postavení se ocitnou věřitelé, insolvenční zákon obsahuje i pravidla pro zpětné zrušení osvobození od placení dluhů, pokud jsou k tomu dány závažné důvody.

Dle § 417 odst. 1 InsZ osvobození může být dlužníkovi soudem odejmuto, jestliže vyjde najevo, že ke schválení oddlužení či přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, nebo pokud dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům. Takto lze odnětí odejmout pouze na návrh věřitele, který je osvobozením dotčen. Tento návrh však může podat pouze věřitel, který nemohl dané skutečnosti namítat již před přiznáním osvobození. Insolvenční soud v případě, že dlužníkovo jednání posoudí jako podvodné a že na základě jeho schválil oddlužení či přiznal osvobození, konstitutivně rozhodne o odnětí osvobození.

Zánik osvobození však může nastat i ex lege, a to tehdy, pokud je dlužník pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení či provedení oddlužení nebo přiznání osvobození, nebo kterým jinak poškodil věřitele. Pokud toto nastalo, osvobození zaniká ex lege, nicméně i přesto bude nezbytné, aby soud tento fakt deklaroval zvláštním rozhodnutím, a to i bez návrhu. Bude tedy opět na insolvenčním soudu, aby posoudil, zda spáchaným trestným činem dlužník mohl dosáhnout takového vlivu na oddlužení.

Oba tyto instituty lze aplikovat pouze v určité době od rozhodnutí o osvobození. Tři roky od právní moci rozhodnutí o osvobození mohou věřitelé namítat dlužníkovo závadné jednání a navrhopvat odejmutí osvobození; po tři roky je vydání pravomocného rozhodnutí trestního soudu o výše uvedeném trestném činu relevantní. Tímto je dán určitý kompromis mezi právem věřitelů, aby oddlužení nebylo na jejich úkor dlužníkem zneužito, a právní jistotou dlužníka. Zánik osvobození má také stejný účinek vůči věřitelům, těm se obnovuje právo vymáhat své pohledávky v rozsahu neuhrazené části a hledí se na ně, jako by žádné osvobození dlužníka neproběhlo.

Naproti tomu, věřitelé, kteří by se sami účastnili nekalých jednání s dlužníkem či nedovolených výhod, jsou za takové chování sankcionováni a zánik osvobození vůči nim není přiznán, nemohou tedy své pohledávky opětovně vymáhat.

5. Společné oddlužení manželů

5.1 Úvod

Insolvenční zákon nijak nepředvídá, a tudíž neposkytuje návod pro případ, že o oddlužení žádají manželé. Insolvenční zákon vychází z předpokladu, že návrh na povolení oddlužení podává pouze dlužník – insolvenční zákon tedy umožňuje podat návrh na povolení oddlužení pouze jedné osobě, a jak vyplývá z povinného formuláře návrhu na povolení oddlužení, ani ten neumožňuje, aby byl návrh podán více osobami. Jediné místo, na kterém insolvenční zákon pamatuje na manžele dlužníka a společné jmění manželů ve věcech oddlužení, je § 392 odst. 3. Návrh na povolení oddlužení musí být podepsán dlužníkovým manželem s výslovným uvedením, že s oddlužením souhlasí. Pravost podpisu musí být úředně ověřena. Tato povinnost se neuplatní, pokud oddlužením nemůže být dotčen majetek z nevypořádaného společného jmění manželů, rozsah vyživovacích povinností dlužníka vůči jeho manželu a nezaopatřeným dětem nebo rozsah vyživovacích povinností dlužníkovy manžela.

Pokud jde tedy o insolvenční zákon, ten žádný podklad pro společné oddlužení manželů nedává.

Již po uplynutí relativně krátké doby účinnosti insolvenčního zákona se však ukázalo, že je nezbytné hledat řešení jak postupovat, pokud návrh na povolení oddlužení podává dlužník, který má závazky náležející do SJM jeho a jeho manžela. Postupně se tak vyvinula a stále se vyvíjí bohatá judikatura prvoinstančních a druhoinstančních soudů a mezi odbornou veřejností se tak ustálil pojem „společné oddlužení manželů“. Nejvyšší soud se k institutu společného oddlužení manželů prozatím nevyjadřoval přímo, jsou známy pouze rozsudky, které se společného oddlužení dotýkají jen v souvislosti s posuzováním nepoctivého záměru obou dlužníků - manželů, přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení, v němž došlo ke spojení řízení za účelem společného oddlužení, či v souvislosti se zveřejňováním listin v insolvenčním rejstříku v případě, že insolvenční řízení byla spojena. Ústavní soud otázky spojené se společným oddlužením manželů prozatím neposuzoval vůbec. Společné oddlužení manželů tedy doposud neprošlo ani testem dovolání, ani testem ústavnosti.

Rozhodnutím odvolacího soudu, které v podstatě položilo základ společnému oddlužení manželů, je rozhodnutí 1 VSPH 669/2009-A-21 ze dne 15.12.2009 ve věci

sp. zn. KSPL 54 INS 4966/2009. Toto rozhodnutí Vrchního soudu v Praze poprvé vyslovilo požadavek na to, aby oddlužení manželů probíhalo společně, aby společné dluhy manželů byly sanovány v jednom řízení, neboť jen tak lze dosáhnout oddlužení (v užším smyslu) a posléze i osvobození od placení zbylých pohledávek celého společného jmění manželů.

5.2 Východiska pro společné oddlužení manželů

5.2.1 Majetková podstata

Majetkovou podstatu obecně upravuje hlava VI insolvenčního zákona. Dle § 205 InsZ do majetkové podstaty náleží majetek, který dlužníkovi patřil ke dni zahájení insolvenčního řízení, jakož i majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení. Dále je pak stanoveno, že do majetkové podstaty náleží i takový majetek, který je ve společném jmění dlužníka a jeho manžela. Rozsah tohoto obecného vymezení majetkové podstaty je v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty modifikován, když § 398 odst. 2 InsZ stanoví, že při tomto způsobu oddlužení do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení. Tuto právní úpravu je nutné aplikovat i pro řešení úpadku oddlužením, neboť žádný jiný výklad insolvenční zákon neumožňuje.

5.2.2 Společné jmění manželů

SJM vzniká uzavřením manželství a je upraveno v § 136 a §143 až § 151 ObčZ. § 143 ObčZ stanoví, že SJM tvoří majetek, který některý z manželů nebo oba nabyli za trvání manželství, a to s výjimkou majetku, který jeden z manželů získal dědictvím či darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů a věci navrácené podle restitučních předpisů.

Dále pak SJM tvoří závazky, které vznikly za doby trvání manželství oběma manželům nebo jen jednomu z nich, a to s výjimkou závazků, které se týkají majetku náležejícímu výhradně jen jednomu z manželů, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z manželů bez souhlasu druhého. Pro příslušnost závazku k SJM tedy obecně není rozhodující, zda závazek

převzal (např. podepsal smlouvu) za trvání manželství pouze jeden z manželů nebo zda jej převzali oba.

Toto je základní zákonné vymezení SJM. Tento rozsah SJM však může být smlouvou zúžen či rozšířen dle § 143a ObčZ. SJM také může, pokud si to manželé sjednají, vzniknout až ke dni zániku manželství. SJM může být na návrh některého z manželů zúženo soudně dle § 148 ObčZ, jsou-li k tomu závažné důvody, a to až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Soud na návrh některého z manželů SJM zúží také v případě, že jeden z manželů získal oprávnění k podnikatelské činnosti nebo se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti.

Existuje ovšem vyvratitelná domněnka zakotvená v § 144 ObčZ, podle které majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří SJM, není-li prokázán opak. Nevyjde-li tedy v insolvenčním řízení najevo něco jiného, vychází se ze zákonného vymezení SJM.

ObčZ koncipuje odpovědnost za závazky náležející do SJM jako solidární. Oba manželé jsou tedy povinni plnit závazky, které náleží do SJM, společně a nerozdílně, každý z manželů odpovídá za celý dluh až do úplného uspokojení věřitele. Symetricky tomu věřitel má právo požadovat plnění celého dluhu či jeho části po kterémkoliv z dlužníků jednotlivě či po obou dlužnících společně. Je nezbytné ovšem zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ČR sen.zn. 31 Odo 677/2005 (R 24/2008) ze dne 12.9.2007, který judikoval, že právní úprava dlužnické solidarity manželů vůči závazkům v SJM nezakládá v případě, že šlo o závazek náležející do SJM založený právním jednáním jen jednoho z nich, společný závazek manželů v tom smyslu, že jej může věřitel v nalézacím řízení úspěšně uplatnit vůči kterémukoli z nich. Právo věřitele domáhat se při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojení závazku povinného manžela postižením SJM tím dotčeno není.⁷⁵ Pokud tedy věřitelé mají za manžely pohledávku, která náleží do SJM, přičemž oba z manželů daný závazek společným jednáním založili, pak se mohou jejího plnění věřitelé domáhat na obou z manželů. Pokud mají věřitelé za manžely pohledávku, která náleží do SJM, ale závazek byl založen právním jednáním pouze jednoho z manželů, pak se mohou domáhat jejího plnění pouze na tom

⁷⁵ MALENOVSKÝ, Radek. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jedním z manželů. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 20, s. 747-754.

z manželů, který daný závazek svým jednáním sjednal. Návrh na výkon rozhodnutí či exekuci mohou podat pouze proti tomuto manželu, přičemž postižen bude jeho výlučný majetek, jakož i majetek náležející do SJM. A nakonec, pokud má věřitel pohledávku za jedním z manželů, která ale nenáleží do SJM, může žalovat na plnění pouze tohoto manžela, přičemž postižen bude jeho výlučný majetek a majetek náležející do SJM.

Od 1. 1. 2013 však nabyla účinnosti novela OSŘ, která v ustanovení § 262a odst. 3 zavedla pravidlo, které znamená od výše uvedeného pravidla judikovaného Nejvyšším soudem ČR odklon. Nově může být nařízen výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, přikázáním pohledávky manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, přikázáním jiné peněžité pohledávky manžela povinného nebo postižením jiných majetkových práv manžela povinného i tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který patří do SJM. Napříště se tedy věřitelé mohou domáhat plnění své pohledávky i na tom z manželů, který daný závazek nesjednal, pokud takový závazek náleží do SJM.

V případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty bude tedy zpeněžován veškerý majetek v SJM, který patří do majetkové podstaty dlužníka bez ohledu na to, zda jako dlužníci jsou účastníky jednoho insolvenčního řízení oba manželé. Stejně tak v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře budou postiženy veškeré dlužníkovy příjmy, jakož i příjmy jeho manžela, neboť i ty jsou součástí SJM dlužníka a jeho manžela.

Povolením ani schválením oddlužení dlužníka SJM nezaniká, na rozdíl od prohlášení konkursu, které tyto účinky s sebou nese.

5.2.3 Smysl společného oddlužení manželů

Jak z výše uvedeného lze vyvodit a jak bylo také judikováno, smysl společného oddlužení manželů tkví v „oddlužení celého SJM“, tedy v tom, že oba manželé, pokud splní veškeré povinnosti, mohou dosáhnout osvobození od placení pohledávek svých věřitelů zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v jakém nebyly v jeho rámci uspokojeny. „Takového výsledku – společného osvobození od zbytku dluhů – samozřejmě nemůže být dosaženo, pokud se bude řešení úpadku oddlužením domáhat jen jeden z manželů a pokud jen tento manžel bude režimu oddlužení podroben a jen on se bude na jeho plnění (bez obdobné spoluúčasti druhého manžela) podílet. Pak může dosáhnout

osvobození od zbytku dluhů jen tento manžel - dlužník. To znamená, že dosáhl-li takový dlužník po úspěšném završení splátkového kalendáře přiznání osvobození, pak jeho věřitelé sice vůči němu již nemohou v soudním či jiném řízení úspěšně uplatnit svoji pohledávku (či její neuspokojenou část), na niž se dlužníkovo osvobození vztahuje, mohou ji však uplatnit vůči manželu dlužníka, jestliže šlo o jejich společný závazek (tedy takový, který byli povinni splnit oba, ať již solidárně nebo subsidiárně např. při ručení jednoho z manželů za závazek druhého). Dosáhne-li věřitel vůči manželu dlužníka přísudku tohoto nároku náležejícího dle § 143 odst. 1 písm. b) ObčZ do SJM, může ho vymáhat nejen z výlučného majetku manžela, ale i z veškerého majetku náležejícího do trvajících SJM tohoto manžela a dlužníka. Stejný postih může vést věřitel i pro přiznanou pohledávku vůči manželu dlužníka, z níž sice byl obligačně zavázán jen tento manžel (a proto se na ni nevztahoval režim dlužníkova oddlužení a tedy ani jemu přiznané osvobození), jde však o pohledávku vzniklou za trvání manželství, pro kterou majetek tvořící SJM postihnout lze dle § 262a odst. 1 OSŘ⁷⁶.

Další úskalí tkví v možnosti vést v průběhu oddlužení jednoho z manželů – dlužníka výkon rozhodnutí nebo exekuci na majetek druhého z manželů.

Výše citované rozhodnutí se týká oddlužení plněním splátkového kalendáře. Je však zřejmé, že citovanou pasáž lze přiměřeně vztáhnout i na oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a shrnout, že pouze komplexním a současným řešením situace dlužníků – manželů v režimu oddlužení je naplněn sociální a ekonomický smysl oddlužení, tedy aby došlo k oddlužení celé domácnosti. V případě, že oddlužení podstoupí pouze jeden z manželů a bude i osvobozen od zbytku dluhů, toto osvobození se nebude vztahovat na druhého z manželů, který oddlužení nebyl účasten, dlužníkům společní věřitelé, ale i věřitelé, kteří mají pohledávku pouze za manželem, který oddlužení nebyl účasten, budou moci dále uplatňovat své právo vůči tomuto druhému z manželů a uspokojovat se tak z majetku, který náleží do SJM.

Společné oddlužení manželů znamená také velký průlom do praxe zavedené již komentovaným rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR,⁷⁷ který věřitelům zapovídá možnost domáhat se plnění na manželu, který nesjednal daný závazek, ačkoliv tento závazek

⁷⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 813/2011 – B- 37 ze dne 21.9.2011 ve věci sp.zn. KSHK 34 INS 9061/2009.

⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sen.zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12.9.2007 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 24/2008.

náleží do SJM. Ve společném oddlužení manželů je totiž dlužníkům přikázáno plnit jeden společný splátkový kalendář, který zahrnuje vedle závazků, které byly sjednány oběma manžely, i závazky náležející do SJM, jejichž obligačním dlužníkem je ovšem pouze jeden z manželů. Mimo insolvenční řízení totiž bylo až do zmíněné novely OSŘ pro věřitele nemožné domáhat se uspokojení takových závazků na tom z manželů, který nebyl smluvní stranou daného sjednaného závazku, respektive vůči němuž nemají exekuční titul.

5.2.4 Řešení

Pokud tedy majetek i závazky dlužníků – manželů náleží do jejich SJM, je na místě, aby jejich oddlužení bylo řešeno společně, přičemž odvolací soud neshledává rozdíl, pokud jsou „společné dluhy manželů řešeny v rámci insolvenčního řízení, jehož účastníkem je jeden z manželů, který podá návrh na povolení oddlužení a druhý k tomuto návrhu připojí svůj podpis, nebo pokud manželé podají jako navrhovatelé a dlužníci společný insolvenční návrh (případně každý z nich samostatně)“.⁷⁸

V případě, že návrh na povolení oddlužení podávají oba dlužníci, je tedy na místě tato dvě řízení spojit ke společnému řízení, aby tak SJM náleželo do jedné majetkové podstaty a byl ustanoven tentýž insolvenční správce.

Základ pro možnost společného oddlužení manželů v případě, že návrh na povolení oddlužení podá pouze jeden z manželů a druhý tento návrh opatří svým podpisem, odvolací soud našel ve své úvaze o účincích tohoto podpisu. Odvolací soud totiž dovedl, že svým podpisem učiněným na návrh na povolení oddlužení svého manžela, druhý manžel dává souhlas, aby byl pro účely oddlužení použit veškerý majetek v SJM, včetně příjmů, které budou v budoucnu vyplaceny, tedy včetně jeho vlastního příjmu a tedy že souhlasí, aby veškerý majetek tvořící jejich SJM byl využit pro potřeby oddlužení manžela, tedy k zaplacení výlučných dluhů manžela, ale stejně tak i závazků společných ve smyslu § 143 odst. 1 písm. b) ObčZ. Přičemž dále pak uvádí, že je žádoucí, aby v takovém případě insolvenční soud poskytl již ve vyhlášece o zahájení insolvenčního řízení věřitelům informaci o tom, že se toto řízení bude týkat i dlužníkovu manžela. Odvolací soud v absenci takového podpisu manžela na návrhu na povolení oddlužení, i přes výzvu k jeho doplnění, shledává důvod pro odmítnutí

⁷⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 669/2009-A-21 ze dne 15.12.2009 ve věci sp.zn. KSPL 54 INS 4966/2009.

návrhu (pokud samozřejmě nebude doloženo, že se oddlužení nemůže dotknout nevypovědaného SJM a rozsahu vyživovacích povinností dlužníka vůči jeho manželu a nezaopatřeným dětem).

V této konstrukci jsou dle mého názoru dvě velké mezery. Účastníkem insolvenčního řízení zůstává pouze jeden z dlužníků, ani uvedení manžela ve vyhlášce o zahájení insolvenčního řízení nemůže tuto skutečnost napravit. Účastníkem insolvenčního řízení na straně dlužníka se lze stát pouze podáním insolvenčního návrhu. Z toho vyplývá riziko s přiznáním osvobození od placení pohledávek, které byly zahrnuty do oddlužení, avšak nebyly zcela uspokojeny. Jestliže účastníkem insolvenčního řízení byl pouze jeden z dlužníků, přestože k jeho, a dle nyní komentovaného judikátu, i manželovu oddlužení byl použit veškerý jejich společný majetek, není nijak procesně upraveno, jak by bylo možné přiznat osvobození osobě, která nebyla účastníkem insolvenčního řízení. Z hlediska formálnosti toto vnímám jako velký problém.

Další problém shledávám v přihlašování pohledávek věřiteli. Nejsm si jista, zda zveřejnění informace o zahájení insolvenčního řízení dlužníka v obsahu vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení jiného dlužníka, jak doporučuje ve prospěch věřitelů odvolací soud, aniž by se insolvenční řízení dalo vyhledat dle jména manžela dlužníka, může být pro věřitele akceptovatelné. Pro zjištění, že se oddlužení bude týkat i manžela dlužníka, by tak tedy bylo zapotřebí hledat v insolvenčním spisu dlužníka a teprve v rámci něj tuto informaci objevit. Domnívám se, že věřitelé nemají možnost zjistit tuto skutečnost. A také se domnívám, že to po nich ani nelze spravedlivě požadovat, i s ohledem na to, že dlužníci nemusí mít stejné jméno, ani stejné bydliště. Věřitelé tak mohou být tímto řešením znevýhodňováni, neboť je velké riziko, že nezjistí, že by do daného insolvenčního řízení měli podat přihlášku (i) vůči manželu dlužníka. K tomuto lze uvést následující rozhodnutí odvolací soudu: „Veřejný systém insolvenčního rejstříku však dosud neumožňuje vyhledat informaci o tom, že osoba zavázaná za splnění věřitelova závazku je manželem dlužníka, vůči němuž je vedeno insolvenční řízení s návrhem na oddlužení, s nímž manžel dlužníka souhlasil, a tuto okolnost nelze při posouzení včasnosti přihlášky přičítat k tíži dotčenému věřiteli. Bylo by v rozporu se zásadami insolvenčního řízení podle § 5 InsZ, aby v případě, kdy manžel dlužníka projevil souhlas s jeho oddlužením, byla pozice věřitele (jeho možnost

včasného uplatnění pohledávky) pohledávky za manželem dlužníka horší oproti situaci, kdy rovněž je předmětem oddlužení závazek náležející do SJM, a kdy sám obligační dlužník (osoba zavázaná ke splnění věřitelovy pohledávky), resp. manžel dlužníka je účastníkem insolvenčního řízení, které lze automaticky vyhledat, tj. pokud tato osoba insolvenční návrh s návrhem na povolení oddlužení sama podala (a manžel s ním souhlasil), anebo kdy tyto návrhy podali společně jako dlužníci oba manželé (a pak náleží obě věci spojit ke společnému řízení, v němž soud o úpadku obou dlužníků a jeho navrženém řešení oddlužením rozhoduje společně)⁷⁹.

Z tohoto hlediska vnímám jako praktičtější, pokud každý z manželů – dlužníků podá insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení a tato dvě insolvenční řízení jsou pak spojena dle § 112 OSŘ v jedno společné, a to i s ohledem na zásadu hospodárnosti řízení. Ve spojeném řízení bude vždy vydáno pouze jedno rozhodnutí, bude nařizováno jedno jednání, insolvenční správce bude podávat pouze jednu zprávu o průběhu oddlužení, za což mu ale také bude příslušet pouze jedna odměna a náhrada hotových výdajů, apod.

Dlužníkům tedy bude schválen jediný splátkový kalendář, v rámci něhož je dle rozhodnutí odvolacího soudu⁸⁰ třeba vždy rozlišit dvě skupiny závazků. Jednak skupinu společných závazků obou manželů, tj. těch, které jsou povinni splnit oba, ať již solidárně nebo subsidiárně, a to bez ohledu na to, zda náleží do SJM. Tyto závazky lze uspokojit z veškerého společného i výlučného majetku manželů. Druhou skupinou, kterou je třeba rozlišit, jsou individuální závazky každého z manželů, které vznikly jen jednomu z manželů za trvání manželství a tedy a priori náležejí do SJM, a výlučné závazky, které do SJM nenáležejí. Tyto závazky je možné uspokojit ze stejného majetku jako závazky společné, vyjma výlučných peněžních přínosů druhého z manželů, který sám není k úhradě zavázán, ledaže tento manžel s použitím svých výlučných příjmů na úhradu všech závazků podléhajících oddlužení výslovně souhlasil. Jen tímto postupem bude možné výsledky přezkumu pohledávek použít, i pokud by nakonec došlo ke zrušení oddlužení a rozhodnutí o konkursu.

⁷⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 334/2011-P7-9 ze dne 6.5.2011 ve věci sp.zn. KSHK 45 INS 8999/2009.

⁸⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 325/2011- B-16 ze dne 19.4.2011 ve věci sp. zn. KSPH 40 INS 10341/2010.

5.2.5 Výhody

Splnění podmínek pro povolení a schválení oddlužení, zejména minimální hranice výše uspokojení nezajištěných věřitelů, je při společném oddlužení manželů posuzováno vůči oběma dlužníkům společně, a nikoli tedy vůči každému dlužníku zvlášť. Toto je pro manžele, potažmo domácnosti jednoznačná výhoda. Je tak otevřena možnost oddlužení i osobám, které by jako jednotlivci podmínky pro oddlužení nesplnily. Není výjimečné, pokud je mezi příjmy dlužníků velký rozdíl, například jeden z manželů je na rodičovské dovolené nebo je bez zaměstnání, ale druhý má dostatečně vysoký příjem pro to, aby dlužníci společně podmínky pro oddlužení splnili. Nebylo by jistě spravedlivé, aby dlužníkům – manželům, respektive celé domácnosti, nebylo oddlužení umožněno jen proto, že jeden z manželů má nízký příjem z jakéhokoliv důvodu.

V rámci společného oddlužení manželů byl již opakovaně judikaturou vysloven požadavek, aby byl oběma dlužníkům ustanovován jeden insolvenční správce a aby mu také náležela měsíčně pouze jedna odměna a náhrada hotových výdajů.⁸¹ Tento fakt je samozřejmě pro dlužníky, ale i věřitele také výhodný, ze svých příjmů tak mohou odvádět více svým věřitelům a spíše je tak v některých případech splněn předpoklad uspokojení pohledávek alespoň v zákonné či smluvené míře.

Pokud jsou dlužníky manželé, často dochází k situacím, kdy věřitelé, ačkoliv z jednoho a téhož titulu, přihlašují své pohledávky za každým z dlužníků. Pokud by tedy nebyl úpadek dlužníků řešen společně, hrozilo by, že věřitelé by byli uspokojováni dvakrát, což by bylo v rozporu se zásadou uvedenou v § 5 písm. a) InsZ, tedy se zásadou, že insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů.⁸² V rámci jednoho splátkového kalendáře, který dlužníci mají v rámci společného oddlužení manželů plnit, je však toto riziko eliminováno a je tak garantováno, že věřitelé nebudou zvýhodněni a dostane se jim z principu nejméně 30% výše jejich pohledávky a nikoli nejméně 60%.

⁸¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 161/2011-B- 19 ze dne 11.3.2011 ve věci sp. zn. MSPH 79 INS 14408/2010.

⁸² KONÍČKOVÁ, Zdeňka PRUDILOVÁ. Některá úskalí oddlužení manželů. *epravo.cz, a.s.* [online]. 17. 2. 2012 [cit. 2013-02-25]. Dostupný na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nektera-uskali-oddluzeni-manzelu-80703.html>>.

5.2.6 Rizika

Hlavní riziko společného oddlužení manželů samozřejmě spočívá v naprosté absenci zákonné úpravy. Ani již relativně bohatá judikatura nemůže takovou absenci nahradit, přestože má fakticky velký význam, formálně je závazná jen pro účastníky daného řízení v dané věci. K tomu se navíc připojuje fakt, že rozhodování soudů a soudců je velmi nejednotné a nekonzistentní. Takový stav jistě nepřispívá k právní jistotě. Příkladem uvedu některé momenty, ve kterých shledávám velké riziko v dosavadním postupu při společném oddlužení manželů.

Jak již bylo řečeno, problém při společném oddlužení manželů nastává taktéž v přihlašování pohledávek. Někteří věřitelé přihlašují svoji pohledávku ze stejného titulu za oběma dlužníky dvěma přihláškami, zejména pokud jsou oba obligačními dlužníky. Není žádného sporu, že takové pohledávky mohou být v oddlužení uspokojeny pouze jednou, jinak by došlo k neodůvodněnému zvýhodnění takových věřitelů. Není však vyjasněno, jak se postavit vůči takovým totožným pohledávkám. Bylo judikováno,⁸³ že adekvátní formou uplatnění takové pohledávky do společného insolvenčního řízení je v případě oddlužení jediná přihláška pohledávky směřující vůči oběma solidárně zavázaným manželům. Pokud by byla pohledávka přihlášena dvakrát, není možné takovou pohledávku vůči jednomu z dlužníků zjistit a vůči druhému popřít, neboť by tak byla tatáž pohledávka přezkoumávána dvakrát. Pohledávku nelze také popřít z důvodu duplicity, neboť dle insolvenčního zákona je důvodem k popření pohledávky pouze, pokud nevznikla, zanikla nebo je promlčena. V jiném rozhodnutí⁸⁴ odvolací soud však „shledává jako oprávněný požadavek věřitele na určení pravosti jeho pohledávky vůči každému z manželů, a to již z důvodu právní jistoty pro případ, že stávající poměry doznají změny a bude vedeno samostatné řízení vůči tomu z manželů, jehož závazek (resp. vůči němu věřitelem přihlášená pohledávka) byl, ať již z jakéhokoliv důvodu, kvalifikovaně zpochybněn“. Během standardně pětiletého oddlužení plněním splátkového kalendáře mohou nastat různé situace, které mohou vyústit až prohlášením konkursu na jednoho či oba z manželů, pak by mohly vznikat pochybnosti o zapravení té pohledávky vůči jednomu z manželů, ohledně níž nebylo

⁸³ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 102 VSPH 109/2011-59 ze dne 26.10.2011 ve věci sp.zn.77 ICm 685/2010, KSUL 77 INS 2908/2010.

⁸⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 101 VSPH 10/2011-37 ze dne 31.3.2011 ve věci sp.zn. 76 ICm 557/2010, KSLB 76 INS 1730/2010.

vzhledem k výsledku přezkumného jednání dosud postaveno najisto, zda jde o pohledávku pravou. Odvolací soud tedy nedává jasné vodítko, jak se postavit k duplicitním pohledávkám, nicméně se vžil postup, kdy se totožná pohledávka uzná vůči oběma dlužníkům, nicméně do splátkového kalendáře (eventuálně do rozvrhového usnesení) je zařazena pouze jednou.

Velká neznámá společného oddlužení manželů spočívá v procesním průběhu insolvenčního řízení. Zejména není jasné, jak postupovat, pokud společné oddlužení skončí neúspěchem, tedy pokud manželé přestanou být schopni uhradit svým věřitelům stanovené minimum, nebo pokud oba či jeden z nich nebude plnit své povinnosti spočívající v přiznávání všech příjmů apod., nebo pokud skončí manželství dlužníků, ať už z důvodu rozvodu či smrti jednoho z dlužníků, a tedy zanikne i jejich SJM. Jak uvádí Pachel, není zřejmé, zda je možné, aby jeden z dlužníků – manželů - zůstal v oddlužení a druhý se dostal zcela mimo insolvenční řízení nebo o něm bylo vedeno insolvenční řízení samostatně, nebo je třeba prohlásit vždy konkurs na oba dlužníky. Pokud zanikne SJM, ať už zánikem manželství nebo prohlášením konkursu na jednoho či oba dlužníky, odpadá tak jediný důvod, pro který se vedlo společné řízení pro oba dlužníky.⁸⁵

Pachel vyslovuje názor, že pokud dojde v průběhu oddlužení k rozvodu manželství, mělo by být dlužníkům umožněno, aby dále v oddlužení pokračovali samostatně, pokud splňují podmínky pro povolení oddlužení. V takovém případě se ale otevírá další otázka ohledně rozdělení závazků. Z praxe lze zmínit insolvenční řízení - oddlužení manželů, jejichž manželství v průběhu řízení zaniklo rozvodem. Insolvenční soud vyloučil původně připojené řízení k samostatnému řízení a adekvátně změnil usnesení o schválení oddlužení splátkovým kalendářem. Prikázal dlužníkům, aby odváděli zákonné srážky všem věřitelům, kteří se přihlásili do obou insolvenčních řízení. Jinými slovy, dlužníci prikázal, aby hradila ze svých příjmů i pohledávky, jejichž smluvní stranou byl pouze dlužník a naopak, bez ohledu na to, zda náležely do SJM nebo jsou výhradními závazky. Zároveň insolvenčnímu správci prikázal, aby „podával informace o průběhu insolvenčního řízení bývalého manžela dlužníka včetně celkového dosaženého plnění oběma dlužníky (bývalými manžely)“. Odvolací soud toto

⁸⁵ PACHL, Lukáš. Pár poznámek ke společnému oddlužení manželů v insolvenční. *Konkursní noviny* [online]. 2011, roč. 14, č. 14-15 [cit. 2013-02-15]. Dostupný na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?id=2732>>.

rozhodnutí potvrdil a uvedl, že: „Účelem insolvenčního řízení je uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů (§ 1 odst. 1 písm. a) InsZ) a v případě, že by se dlužníci - manželé nerozvedli, měli by jejich věřitelé s pohledávkami uspokojitelnými ze společného jmění manželů k dispozici k úhradě svých pohledávek společnou ekonomickou nabídku obou dlužníků. Jestliže se dlužníci rozvedli, nelze spravedlivě požadovat, aby se jejich věřitelé spokojili s ekonomickou nabídkou toliko jednoho z nich“.⁸⁶ Domnívám se však, že tímto rozhodnutím budou společní věřitelé zvýhodněni, neboť budou uspokojováni dvakrát, přičemž v každém z nyní samostatných insolvenčních řízení budou uspokojeni nejméně z 30% z celkové výše pohledávky (pokud dlužníci dostojí svých povinností), tedy celkem nejméně z 60%.⁸⁷ Zároveň věřitelé, kteří by se mimo insolvenční řízení nemohli uspokojit z výhradního majetku jednoho z dlužníků, jsou k tomu oprávněni tímto rozhodnutím, což samozřejmě znamená jejich výhodnější postavení.

K otázce dalšího postupu ve společném insolvenčním řízení v případě smrti jednoho z manželů se již vyjadřoval odvolací soud. Vzhledem k tomu, že v insolvenčním řízení nelze pokračovat s univerzálním právním nástupcem zesnulého dlužníka, je nezbytné, aby soud nejprve ze společného řízení vyloučil k samostatnému řízení insolvenční řízení přeživšího dlužníka a řízení ve věci zesnulého zastavil. V insolvenčním řízení bude možno pokračovat až po ukončení dědického řízení a vypořádání SJM, neboť teprve na základě něj bude znám rozsah majetku a závazků přeživšího manžela, a to i přesto, že insolvenční řízení dle § 84 InsZ nelze přerušit. Pokud by soud pokračoval v insolvenčním řízení, aniž by posečkal na výsledek dědického řízení a nařídil přezkumné jednání (v daném případě k úmrtí dlužníka došlo ještě před přezkumem pohledávek), výsledek takového jednání bude irelevantní a bude třeba ho opakovat.⁸⁸

Dále Páchl rozvádí, jak procesně rozdělit insolvenční řízení, které bylo vedeno vůči oběma dlužníkům společně pouze na základě podpisu jednoho z manželů

⁸⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 1091/2012- B-31 ze dne 17.9.2012 ve věci KSPL 29 INS 1691/2011.

⁸⁷ Totožný názor vysloven také v: KONÍČKOVÁ, Zdeňka PRUDILOVÁ. Některá úskalí oddlužení manželů. *epravo.cz, a.s.* [online]. 17. 2. 2012 [cit. 2013-02-25]. Dostupný na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nektera-uskali-oddluzeni-manzelu-80703.html>>.

⁸⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 574/2011-B-24 ze dne 9.9.2011 ve věci sp. zn. KSPH 41 INS 14739/2010.

na návrhu na povolení oddlužení druhého z manželů. Uvádí, že „bude nutné jednoznačně procesně deklarovat, že od okamžiku, kdy bylo v insolvenčním řízení rozhodnuto o prohlášení konkursu, se jej už probíhající insolvenční řízení netýká. V rámci rozhodnutí o prohlášení konkursu by tak měl insolvenční soud uvést, že v dalším průběhu insolvenčního řízení již bude pokračováno pouze s dlužníkem, který na sebe skutečně podal insolvenční návrh. Od tohoto okamžiku pak již u druhého z manželů netrvaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, zejména pak ty, které brání věřitelům v individuálních postupech směřujících k vymožení svých pohledávek a to včetně těch, které jsou dosud součástí nevypořádaného SJM“.⁸⁹

Dále Pachl konstatuje, že pokud byla původně spojena dvě samostatně zahájená insolvenční řízení, po prohlášení konkursu na jednoho z dlužníků musí být takové řízení rozpojeno, respektive původně připojené řízení opětovně vyloučeno k samostatnému řízení a dále tak pokračují dvě samostatná insolvenční řízení. Shledává ovšem problém v procesní akceptaci provedených úkonů v řízení, které bude vyčleněno a nadále bude vedeno pod jinou spisovou značkou, než pod jakou bylo vedeno doposud. Insolvenční zákon nijak neupravuje režim úkonů, které proběhly ve spojeném řízení, a jejich závaznost pro vyčleněné řízení.⁹⁰

Tento problém byl ale již překlenut výkladem rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR,⁹¹ které vychází z předpokladu, že není důvod postupovat jinak, nežli stanoví vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.⁹² V případě spojení řízení mají být opisy (fotokopie) všech protokolů a rozhodnutí, které jsou součástí původního spisu, až do skončení řízení zakládány i do spojeného spisu. Analogicky by tedy měly být všechny tyto dokumenty ve spojeném spise zveřejňovány. K tomu ještě Nejvyšší soud ČR dodává, že pokud má insolvenční rejstřík plnit svoji informační funkci, musí být z údajů obsažených v insolvenčním rejstříku v „připojeném“ elektronickém spisu již v pohledu „Detail insolvenčního řízení“ patrné, že došlo ke spojení věcí a pod jakou spisovou značkou jsou spojené věci dále vedeny. V praxi se lze ovšem přesvědčit, že tento požadavek není beze zbytku respektován, a lze nalézt spojená insolvenční

⁸⁹ PACHL, Lukáš. Pár poznámek ke společnému oddlužení manželů v insolventci. *Konkursní noviny* [online]. 2011, roč. 14, č. 14-15 [cit. 2013-02-15]. Dostupný na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?ida=2732>>.

⁹⁰ *Tamtéž*.

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 NSČR 39/2011-P10-17 ze dne 31.8.2011.

⁹² Ustanovení § 179a odst. instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, „kancelářský řád“.

řízení, do jejichž elektronické podoby jsou písemnosti vkládány a zveřejňovány pod spisovou značkou pouze jednoho z nich.

Jak už bylo uvedeno výše, společné oddlužení manželů je řešení vhodné pro případ, že se v oddlužení budou uspokojovat pouze závazky náležející do SJM, a to z majetku náležejícího do SJM, případně i z výlučného majetku dlužníků. Věřitelé, kteří mají za dlužníky pohledávky, které jsou výlučnými závazky dlužníků, by tak byli zvýhodňováni na úkor věřitelů, jejichž pohledávky náleží do SJM.

5.2.7 Další koncepce

Bohužel, rozhodování soudů není, co se týče postupu při společném oddlužení manželů, jednotné. Lze se tedy setkat s mnoha přístupy, které více či méně modifikují společné oddlužení manželů a které zohledňují výše uvedená kritéria po svém.

Jedno z řešení, které insolvenční soud zvolil, jsou dvě samostatná, oddělená řízení vedená proti každému z dlužníků – manželů. Tento přístup je ze všech nejvíce konformní s aktuálním zněním insolvenčního zákona, nicméně vůbec nezohledňuje výše uvedené důvody uváděné ve prospěch společného oddlužení manželů. V případě tohoto postupu se majetek, který náleží každému z manželů jako výlučnému vlastníkovi, stejně tak ale majetek, který náleží do SJM, zahrne do samostatné majetkové podstaty každého z obou manželů.⁹³ Nicméně i v těchto případech lze vysledovat tendenci spojovat původně oddělená řízení v jedno, a to i po několika letech,⁹⁴ právě z důvodu předejití zvýhodnění věřitelů, kteří svoji totožnou pohledávku přihlásili do obou insolvenčních řízení a byli tak do doby spojení řízení a vypracování jednoho společného splátkového kalendáře uspokojováni duplicitně.

Jinou cestu zvolil insolvenční soud, který ponechal dvě samostatná insolvenční řízení oddělená, ale v usneseních o schválení oddlužení splátkovým kalendářem uložil insolvenčnímu správci, aby „oddlužení prováděl společně s oddlužením dlužníkovy manžela, zejména, aby v případě, že splátky určené k rozdělení mezi přihlášené nezajištěné věřitele nebudou postačovat k uspokojení alespoň 30% pohledávek těchto věřitelů, hradil tento rozdíl ze splátek určených k rozdělení mezi přihlášené nezajištěné

⁹³ ŘEHÁČEK, Oldřich. Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie*, 2011, roč. 8, č. 7-8, s. 42-44.

⁹⁴ Usnesení Krajského soudu v Praze č.j. KSPH 39 INS 4124/2010 – B – 31, KSPH 39 INS 4117/2010-B-31 ze dne 17.12.2012.

věřitele dlužníkovu manželka“.⁹⁵ Tento postup opět zvýhodňuje věřitele, kteří přihlásili svoji totožnou pohledávku do obou insolvenčních řízení. Zároveň je velmi obtížné pro insolvenčního správce, aby „dorovnával“ možné výpadky v příjmech jednoho z manželů příjmy druhého manžela.

Podle mého názoru praktičtější řešení našel insolvenční soud v Ostravě,⁹⁶ který připouští společné oddlužení manželů, pokud oba manželé podali insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, požádali o společné oddlužení a mají jen společné závazky, které lze uspokojovat z majetku v SJM, avšak tato dvě řízení nespojil a pouze usnesením o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře rozhodl o společné distribuci měsíčních splátek. Insolvenčnímu správci uložil, aby ke zbývajícím částce, která zbyde po odečtu úhrady pohledávek za majetkovou podstatou, přičetl zůstatek částky z příjmu dlužníkovu manžela a takto získanou částku vyplatil nezajištěným věřitelům, když jsou do splátkového kalendáře zařazeny všechny pohledávky přihlášené do obou insolvenčních řízení a ty totožné, které byly přihlášeny dvakrát, jsou do splátkového kalendáře zařazeny pouze jednou. Z odůvodnění tohoto usnesení lze vyčíst, že „společnou distribucí je míněna substantivní konsolidace obou řízení, tj. postižitelné části příjmů obou z manželů určené pro uspokojení věřitelů budou sečteny a rozdělovány mezi věřitele z obou řízení tak, že míra uspokojení každého z věřitelů bude stejná nezávisle na tom, který z manželů s ním uzavřel smlouvu a potažmo tedy, do kterého z řízení se daný věřitel přihlásil.“ Zároveň je zachování dvou samostatných insolvenčních řízení praktické pro případný zánik SJM, kdy by pouze změnou usnesení o schválení oddlužení bylo možno přejít do režimů samostatných individuálních oddlužení (pokud by každý z dlužníků nadále splňoval veškeré předpoklady pro oddlužení).

Lze se ovšem bohužel setkat i s nekonceptními řešeními, která jsou však jasným důsledkem naprosté absence zákonné úpravy společného oddlužení. Některé insolvenční soudy přistoupily ke spojování řízení i v případě, kdy si druhý z manželů podal návrh na povolení oddlužení až po uplynutí určité doby po schválení oddlužení

⁹⁵ Usnesení Krajského soudu v Praze č.j. KSPH 40 INS 5210/2010 –B-9 ze dne 21.9.2010 a usnesení Krajského soudu v Praze č.j. KSPH 40 INS 5211/2010-B-10 ze dne 20.9.2010.

⁹⁶ Usnesení Krajského soudu v Ostravě č.j. KSOS 33 INS 14244/2010-B-4 ze dne 15.3.2011, usnesení Krajského soudu v Ostravě č.j. KSOS 33 INS 11987/2010-B-5 ze dne 22.12.2010.

plněním splátkového kalendáře jeho manžela.⁹⁷ V takových případech ovšem není vůbec zřejmé, kdy uplyne pětileté období vůči druhému z manželů, který se do oddlužení připojil později, například až po dvou letech probíhajícího oddlužení jeho manžela, s čímž souvisí i přiznání osvobození od placení zbylých pohledávek.

5.3 Revizní novela

S ohledem na harmonizaci s NOZ, který nabyde účinnosti ke dni 1. 1. 2014, ale i s ohledem na nedostatky insolvenčního zákona, včetně naléhavé potřeby zákonné úpravy společného oddlužení manželů byl připraven návrh tzv. revizní (a harmonizační) novely insolvenčního zákona. Tento návrh byl již vládou předložen Poslanecké sněmovně, zatím však prošel pouze 1. čtením.

Touto revizní novelou by mělo být legislativně zavedeno společné oddlužení manželů, ačkoliv tento termín návrh neuvádí. Vychází z koncepce společného návrhu manželů na povolení oddlužení, jehož úpravu vkládá do textu insolvenčního zákon jako § 394a. Takový návrh budou moci podat manželé – rozhodující je, aby byli manželé ke dni, kdy návrh dojde insolvenčnímu soudu – z nichž každý samostatně je osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení, tj. podle navrhovaného znění § 389 nemá ani jeden z nich dluhy z podnikání. Tento návrh musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechn jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve SJM. Pravost podpisů musí být úředně ověřena. Takoví manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, budou po celou dobu insolvenčního řízení o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení v postavení nerozlučných společníků a budou považováni za jednoho dlužníka. Podpis manžela na návrhu na povolení oddlužení již nebude vyžadován.

Dále se navrhuje, aby schválením oddlužení zpeněžením majetkové podstaty zaniklo SJM manželů, nikoliv však byl-li podán společný návrh manželů.

Návrh revizní novely tedy vychází z předpokladu, že společné oddlužení manželů je fakultativní. Manželé mohou společně požádat o oddlužení a být společně osvobozeni od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Pokud společný návrh nepodají, budou řešeny závazky pouze vůči

⁹⁷ Například usnesení Krajského soudu v Praze č.j. KSPH 41 INS 2610/2010-B-37 ze dne 4.9.2012 a usnesení Krajského soudu v Plzni č.j. KSPL 27 INS 4056 / 2010-B-25 ze dne 11.4.2012.

tomu z manželů, který tento návrh na povolení oddlužení podal, nebo vůči oběma zvlášť, včetně jejich osvobození. V takovém případě však veškerá v předchozím textu popsaná rizika oddlužování pouze jednoho manžela či každého zvlášť přetrvávají, a to zejména při oddlužení plněním splátkového kalendáře, u něhož revizní novela nepředpokládá zánik SJM, jako je tomu při zpeněžení majetkové podstaty. Domnívám se, že právě oddělené oddlužení manželů by mělo být důvodem pro zánik SJM i pro případ plnění splátkového kalendáře, jedině tak se lze totiž vyhnout všem nástrahám, která dlužníkům jinak hrozí.

Návrh revizní novely nijak neupravuje požadavek na to, aby manželé měli závazky, které náleží do jejich SJM. Lze tedy vycházet z toho, že tento předpoklad pro společné oddlužení již nebude relevantní, a podstatné bude pouze, že manželé – dlužníci projeví výslovně vůli, aby jejich veškerý, tedy i výlučný majetek byl pro účely oddlužení pokládán za majetek v jejich SJM.

Vzhledem k tomu, že je výslovně řečeno, že manželé se budou považovat v průběhu oddlužení za jediného dlužníka, lze vyvodit, že oddlužení bude muset být zrušeno oběma manželům i z důvodu neplnění povinností pouze jedním z dlužníků, neboť takové jednání bude považováno za jednání obou. V takovém případě tedy bude na oba dlužníky prohlášen konkurs, tentokrát již na každého zvlášť, ačkoliv tato situace není v návrhu revizní novely výslovně řešena. Naopak lze dovodit, že společné oddlužení nebude závislé na trvání manželství. Bude-li manželství rozvedeno, dlužníci budou nadále pokračovat ve společném oddlužení bez ohledu na tuto skutečnost, a tedy i zánik SJM.

Závěr

Ve své práci jsem se zaměřila na průběh oddlužení, jakožto jediného sanačního způsobu řešení úpadku fyzických osob. Problematické momenty úpravy oddlužení jsem zkoumala s ohledem na relevantní právní úpravu, judikaturu, komentáře a články z odborných periodik. S některými otázkami se více či méně úspěšně judikatura a doktrína vypořádávají. Nicméně naše právní kultura je založena na psaném právu, nikoli precedenčním, soudy rozhodují vždy v konkrétním případě a jejich rozhodnutí jsou závazná právě jen pro účastníky v dané věci. Nelze tedy zavírat oči před velkými nedostatky úpravy oddlužení a spoléhat pouze na různorodou judikaturu. Zejména otázka společného oddlužení manželů je palčivá, neboť současný přístup je založen výhradně na judikatuře vrchních soudů. Takový stav nepřináší mnoho jistoty do právních vztahů. Různé či měnící se přístupy však mohou mít negativní vliv zejména na ty nejslabší, práva neznalé – dlužníky, fyzické osoby, nikoli na věřitele či insolvenční správce. Revizní novela insolvenčního zákona některé flagrantní nedostatky úpravy napravuje, zejména co se týče zahrnutí drobných živnostníků do osob oprávněných podat návrh na povolení oddlužení a společného oddlužení manželů.

Česká republika se stále zcela neprobudila z hospodářské krize, jež s sebou přináší mnoho negativních vlivů, mezi nimi i nezaměstnanost. Tato skutečnost se projevuje i na stále rostoucím počtu podaných návrhů na povolení oddlužení.

Úspěšnost oddlužení nelze ještě plně hodnotit. Statistika zveřejňovaná pro každé čtvrtletí Ministerstvem spravedlnosti České republiky počet úspěšně dokončených oddlužení, tedy počet splněných oddlužení a rozhodnutí o osvobození, bohužel nesleduje. A vzhledem k tomu, že největší podíl dlužníků využívá oddlužení plněním splátkového kalendáře, které není-li splněno dříve 100% všech přihlášených pohledávek, končí po uplynutí 60 měsíců od jeho schválení, lze první splněná oddlužení pro uplynutí potřebné doby a žádosti o osvobození očekávat teprve v průběhu letošního roku. V souvislosti s tím také jistě bude judikatura v této oblasti opět obohacena. Úspěšnost oddlužení však také shledávám ve schopnosti dlužníků se ze své nepříznivé situace „poučit“. Toto je však předmětem mnohem dlouhodobějšího sledování a otázkou spíše pro sociologii.

Oddlužení má jistě svoje důležité místo v českém právním řádu. Je obrovským beneficiem pro osoby, které se dostaly do finančních potíží, které jsou velmi často

spojeny i s osobními či rodinnými, těmto osobám tedy stát poskytuje jednoznačně pozitivní cestu, jak se s nimi vyrovnat. I přesto se však domnívám, že by oddlužení mělo být využíváno jako řešení *ultima ratio*. Hospodářská recese není jen ekonomickým problémem, ale její kořeny lze hledat i v celkovém úpadku morálky dnešní společnosti. Ta je příliš zaměřená na spotřebu a materiální blaho, a to i za cenu nepromyšleného zadlužování se. Bohužel takové prostředí je živnou půdou i pro další negativa. Této situace ve spojení s často velmi nízkým právním povědomím a nezodpovědností dlužníků využívají nedůvěryhodné instituce, které poskytují půjčky za zjevně nevýhodných podmínek a jejichž prostřednictvím se dlužníci bohužel často snaží řešit svou finanční situaci. Je potom nasnadě, že připojí-li se k tomu nezaměstnanost či rodinné problémy, velmi rychle se dlužníci mohou dostat do dluhové pasti.

Ať bude právní úprava – a to platí pro jakoukoliv oblast života - jakkoli precizní, nemůže kompenzovat nedostatky v morálce lidí. Pro zlepšení situace tedy není třeba jen pracovat na zlepšení legislativy, ale i celkového povědomí obyvatel v otázkách ekonomických i právních a dbát na to, aby každý ke svému životu přistupoval zodpovědně.

Seznam zkratek

- EŘ – zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů;
- InsZ – zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon);
- Listina - ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod;
- NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník;
- ObčZ - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník;
- ObchZ - zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník;
- OSŘ - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád;
- Revizní novela – návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk č. 929;
- SJM – společné jmění manželů;
- Ústava - ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky;
- ZKV - zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

Seznam použité literatury a pramenů

Odborné publikace

- DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: ASPI Publishing, 2004. 263 s. ISBN 80-8639-570-7.
- KOTOUČOVÁ, Jiřina. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Vyd. 1. Praha: Beck, 2010, 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2.
- KOZÁK, Jan, Petr BUDÍN, Alexandr DADAM a Lukáš PACHL. *Insolvenční zákon a předpisy související: nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, XXII, 928 s. ISBN 978-80-7357-375-1.
- KUČERA, František. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) s judikaturou a souvisejícími předpisy*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009, xiv, 306 s. ISBN 978-80-7400-163-5.
- MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. Praha: Linde, 2011, 440 s. ISBN 978-80-7201-862-8.
- PACHL, Lukáš, *Insolvenční zákon s judikaturou*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, 484 s. ISBN 978-80-7357-675-2.
- ZELENKA, Jaroslav. *Insolvenční zákon (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.): poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 796 s. ISBN 978-80-7201-707-2.
- ZUKLÍNOVÁ, Michaela, PSUTKA, Jindřich, *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů. §136 - §151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*, Vyd.1. Praha: Linde Praha, 2012, 161 s. ISBN 978-80-861-31-58-0.
- WINTEROVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní: Vysokoškolské učebnice*. 5. vyd. Praha : Linde, 2008. 751 s. ISBN 978-80-7201-726-3.

Odborné články, periodika

- BABUŠKOVÁ, Jana. Oddlužení manželů – aneb co v zákoně nenajdete, *Bulletin advokacie*, 2012, č.4, s.32.
- BOULOVÁ, Hana. Víme, jaké jsou základní principy oddlužení? *Právo a rodina*, 2011, roč. 11, č. 10, s. 12-15.

- DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 2, s. 56-64.
- HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č.2, s.50.
- HOLEŠÍNSKÝ, Petr. STRNAD, Michal. Nové způsoby řešení úpadku dle insolvenčního zákona. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 1, s.7.
- KAVAN, Petr. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 434-440.
- KRHUT, Rostislav. Insolvenční poradna. *Konkursní noviny*, 2013, roč.16, č- 2, s. 18-19.
- KRHUT, Rostislav. Poctivý záměr v oddlužení, *Bulletin advokacie*, 2012, č.9, s.42.
- MALENOVSKÝ, Radek. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jedním z manželů. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 20, s. 747-754.
- POHL, Tomáš. Základní principy nové právní úpravy řešení úpadku v České republice. *Bulletin advokacie*, 2007, roč. 4, č. 11, s. 19-37.
- ŘEHÁČEK, Oldřich. Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie*, 2011, roč. 8, č. 7-8, s. 42-44.

Právní předpisy

- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony, ve znění pozdějších předpisů (zákon o vlastnictví bytů);
- Zákon č. 248/1995 Sb., Zákon o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů;

- Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o nadacích a nadačních fondech);
- Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů (exekuční řád);
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon);
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů;
- Nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o nezabavitelných částkách, ve znění pozdějších předpisů;
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů;
- Vyhláška č. 313/2007 Sb., odměně insolvenčního správce, náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů;
- Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, „kancelářský řád“, ve znění pozdějších předpisů.

Soudní rozhodnutí

Rozhodnutí krajských soudů

- Usnesení Krajského soudu v Brně č.j. KSBR 24 INS 4176/2008-B ze dne 21.1.2009;
- Usnesení Krajského soudu v Praze č.j. KSPH 40 INS 5211/2010-B-10 ze dne 20.9.2010;
- Usnesení Krajského soudu v Praze č.j. KSPH 40 INS 5210/2010 –B-9 ze dne 21.9.2010;
- Usnesení Krajského soudu v Ostravě č.j. KSOS 33 INS 11987/2010-B-5 ze dne 22.12.2010;

- Usnesení Krajského soudu v Ostravě č.j. KSOS 33 INS 14244/2010-B-4 ze dne 15.3.2011;
- Usnesení Krajského soudu v Plzni č.j. KSPL 27 INS 4056 / 2010-B-25 ze dne 11.4.2012;
- Rozsudek Krajského soudu v Brně sp.zn. 29 ICm 304/2012 ze dne 21.5.2012 ve věci sp.zn. KSBR 29 INS 18055/2011;
- Usnesení Krajského soudu v Praze č.j. KSPH 41 INS 2610/2010-B-37 ze dne 4.9.2012;
- Usnesení Krajského soudu v Praze č.j. KSPH 39 INS 4124/2010 – B – 31, KSPH 39 INS 4117/2010-B-31 ze dne 17.12.2012.

Rozhodnutí vrchních soudů

- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 1 VSOL 111/2008-A-15 ze dne 30.10.2008 ve věci sp.zn. KSBR 44 INS 1630/2008;
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 2 VSOL 181/2008-A-14 ze dne 18.12.2008 ve věci sp.zn. KSBR 40 INS 3720/2008;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 53/2009-A-16 ze dne 6.2.2009 ve věci sp.zn. KSUL 46 INS 124/2009;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 93/2009-B-15 ze dne 13.3.2009 ve věci sp.zn. KSHK 34 INS 4090/2008;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 669/2009-A-21 ze dne 15.12.2009 ve věci sp.zn. KSPL 54 INS 4966/2009;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 799/2009-A-23 ze dne 13.1.2010 ve věci sp.zn. KSCB 25 INS 6516/2009;
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 3 VSOL 396/2009-B-37 ze dne 21.1.2010 ve věci sp.zn. KSOS 38 INS 4063/2009;
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 2 VSOL 184/2010-A-13 ze dne 24.6.2010 ve věci sp.zn. KSBR 37 INS 2460/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 2 VSOL 217/2010-A-13 ze dne 15.7.2010 ve věci sp.zn. KSBR 37 INS 4136/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 463/2010-B-113 ze dne 5.8.2010 ve věci sp.zn. MSPH 93 INS 1923/2008;

- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 721/2010-A-14 ze dne 31.8.2010 ve věci sp.zn. KSPL 27 INS 5535/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 296/2010-B-15 ze dne 6.9.2010 ve věci sp.zn. KSUL 69 INS 405/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp.zn. 2 VSOL 366/2010 ze dne 1.10.2010 ve věci sp.zn. KSOS 13 INS 2847/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 408/2010-A-13 ze dne 7.10.2010 ve věci sp.zn. KSUL 77 INS 4589/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j.3 VSPH 639/2010-B-14 ze dne 14.1.2011 ve věci sp.zn. KSLB 76 INS 4801/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 640/2010-B-35 ze dne 22.2.2011 ve věci sp.zn. KSUL 77 INS 7671/2009;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 161/2011-B- 19 ze dne 11.3.2011 ve věci sp.zn. MSPH 79 INS 14408/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 101 VSPH 10/2011-37 ze dne 31.3.2011 ve věci sp.zn. 76 ICm 557/2010, KSLB 76 INS 1730/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 325/2011- B-16 ze dne 19.4.2011 ve věci sp.zn. KSPH 40 INS 10341/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 334/2011-P7-9 ze dne 6.5.2011 ve věci sp.zn. KSHK 45 INS 8999/2009;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 574/2011-B-24 ze dne 9.9.2011 ve věci sp.zn. KSPH 41 INS 14739/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 638/2011-B-17 ze dne 15.9.2011 ve věci sp.zn. KSUL 46 INS 2320/2011;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 813/2011 – B- 37 ze dne 21.9.2011 ve věci sp.zn. KSHK 34 INS 9061/2009;
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 3 VSOL 506/2011-B-34 ze dne 20.10.2011 ve věci sp.zn. KSBR 40 INS 6931/2011;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 102 VSPH 109/2011-59 ze dne 26.10.2011 ve věci sp.zn.77 ICm 685/2010, KSUL 77 INS 2908/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 1063/2011-B-26 ze dne 26.10.2011 ve věci sp.zn. KSHK 34 INS 2281/2010;

- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 2 VSPH 1229/2011-A-17 ze dne 18.11.2011 ve věci sp.zn. KSPL 29 INS 4197/2011;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 2 VSPH 86/2009-B-41 ze dne 21.11.2011 ve věci sp.zn. KSPH 39 INS 4221/2008;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 1204/2011-A-24 ze dne 7.12.2011 ve věci sp.zn. KSPH 41 INS 12352/2011;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 1513/2011-B-15 ze dne 2.1.2012 ve věci sp.zn. MSPH 78 INS 7630/2011;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 101/2012-B-22 ze dne 30.1.2012 ve věci sp.zn. MSPH 94 INS 10453/2011;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 1053/2011-B-31 ze dne 16.2.2012 ve věci sp.zn. KSUL 70 INS 11081/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 175/2012-B ze dne 28.2.2012 ve věci sp.zn. KSPL 20 INS 3876/2010;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 1378/2011-A-14 ze dne 10.5.2012 ve věci sp.zn. MSPH 88 INS 18044/2011;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 1036/2011-B-18 ze dne 8.6.2012 ve věci sp.zn. KSPL 20 INS 5756/2011;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 1091/2012- B-31 ze dne 17.9.2012 ve věci sp.zn. KSPL 29 INS 1691/2011;
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 2 VSOL 752/2012-B-9 ze dne 18.10.2012 ve věci sp.zn. KSOS 25 INS 8299/2012;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 450/2012-B-24 ze dne 2.11.2012 ve věci sp.zn. KSPH 39 INS 14325/2011;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 1533/2012-B-23 ze dne 15.11.2012 ve věci sp.zn. KSHK 45 INS 22049/2011;
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 VSPH 1622/2012-B-24 ze dne 4.12.2012 ve věci sp.zn. KSUL 46 INS 10740/2010.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sen. zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12.9.2007 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 24/2008;

- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 NSČR 1/2008-A ze dne 27.1.2010;
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 3509/2010 ze dne 25.11.2010;
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 NSČR 9/2009 ze dne 23.2.2011 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 112/2011;
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 NSČR 20/2011 ze dne 31.3.2011 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 113/2011;
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 NSČR 39/2011-P10-17 ze dne 31.8.2011;
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 NSČR 32/2011 ze dne 28.3.2012.

Nálezy Ústavního soudu

- Nález Ústavního soudu sp.zn. Pl. ÚS 42/08 ze dne 21. 4. 2009 uveřejněný ve Sbírce zákonů pod č. 163/2009, ve znění opravného usnesení ze dne 27. května 2009;
- Nález Ústavního soudu sp.zn. Pl.ÚS 19/09 ze dne 27.7.2010 uveřejněný ve Sbírce zákonů pod č. 260/2010.

Internetové zdroje

- KUČERA, František. *Sbírka insolvenční judikatury*. [online]. Praha: C. H. Beck, 2012. Dostupný na <www.beck-online.cz>.
- KAPLAN, Daniel; ŠERÁ, Michaela. Několik poznámek k oddlužení z hlediska zajištěného věřitele. *epravo.cz, a.s.* [online]. 15. 2. 2012 [cit. 2013-02-20]. Dostupný na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nekolik-poznamek-k-oddluzeni-z-hlediska-zajisteneho-veritele-80725.html>>.
- KAVĚNA, Martin. Společné jmění manželů a insolvenční řízení. *Informační podklad č.5.318,Parlamentní institut*, Dostupný na <www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=74091>.
- KONÍČKOVÁ, Zdeňka PRUDILOVÁ. Některá úskalí oddlužení manželů. *epravo.cz, a.s.* [online]. 17. 2. 2012 [cit. 2013-02-25]. Dostupný na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nektera-uskali-oddluzeni-manzelu-80703.html>>.

- KONÍČKOVÁ, Zdeňka PRUDILOVÁ. Oddlužení a zkoumání (ne) poctivého záměru při jeho povolování a schvalování, *epravo.cz* [online]. 2.3.2012 [cit. 2013-03-05]. Dostupný na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-a-zkoumani-ne-poctiveho-zameru-pri-jeho-povolovani-a-schvalovani-80704.html?mail>>.
- PACHL, Lukáš. Pár poznámek ke společnému oddlužení manželů v insolvenční. *Konkursní noviny* [online]. 2011, roč. 14, č. 14-15 [cit. 2013-02-15]. Dostupný na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?ida=2732>>.
- PACHL, Lukáš, Je rodinná solidarita skutečně pokus o nepoctivý záměr? *Konkursní noviny* [online], 14.3.2012 [cit. 2013-02-20]. Dostupný na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/je-rodinna-solidarita-skutecne-pokus-o-nepoctivy-zamer>>.
- KRHUT, Rostislav. Insolvenční poradna. *Konkursní noviny* [online], 7.11.2012 [cit. 2013-03-17]. Dostupný na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/insolvencni-poradna-34>>.
- ŠIMÁK, Pavel. Společné oddlužení manželů. *epravo.cz* [online]. 8.7.2011 [cit. 2013-02-18]. Dostupný na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/spolecne-oddluzeni-manzelu-74667.html>>.
- ZRŮSTEK, Jiří. Oddlužení není pro podnikatele? *epravo.cz* [online]. 14.3.2012 [cit. 2013-02-10]. Dostupný na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-neni-pro-podnikatele-81218.html>>.
- Návrh insolvenčního zákona - důvodová zpráva. [online]. Praha: ČAK [cit. 2013-02-25]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=557>>.
- Návrh „revizní a harmonizační“ novely insolvenčního zákona včetně důvodové zprávy. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, [cit. 2013-03-05]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4977&d=325354>>.
- Expertní pracovní skupina pro insolvenční právo S 22. Výkladové stanovisko ze dne 3.6.2008, č. 2 K otázce přípustnosti oddlužení. *Praha: Ministerstvo spravedlnosti, Expertní skupina S 22, 2008* [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné na <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/vykladova- stanoviska-expertni-skupiny/vykladove- stanovisko-2.html>>.
- Statistika. Ministerstvo spravedlnosti, 2008 [online]. [cit. 2013-02-01]. Dostupné na <http://insolvencni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/Statisticke_udaje_za_4_ctvrtleti_roku_2012.pdf>.
- Kalkulátor splátek. Ministerstvo spravedlnosti. [online]. [cit. 2013-02-25] Dostupný na <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/kalkukator-splatek.html>>.
- Internetové stránky insolvenčního zákona, www.insolvencni-zakon.cz.
- Ministerstvo spravedlnosti ČR, www.justice.cz.

- Insolvenční rejstřík, <https://isir.justice.cz>.
- Internetový portál epravo.cz, www.epravo.cz.
- Konkursní noviny, www.konkursni-noviny.cz.
- Vláda České republiky, www.vlada.cz.
- Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, www.psp.cz.
- Ústavní soud, www.nalus.usoud.cz.
- Nejvyšší soud ČR, www.nsoud.cz.
- Česká advokátní komora, www.cak.cz.
- První informační systém, www.beck-online.cz.
- Portál pro vyhledávání judikatury, www.kraken.slv.cz.

Resumé

Účelem mé práce bylo analyzovat oddlužení, jakožto jediného sanačního způsobu řešení úpadku podle z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Práce se zabývá všemi fázemi průběhu oddlužení od podání návrhu na povolení oddlužení až po jeho splnění a osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém nebyly uspokojeny. Práce zkoumá zejména právní úpravu a k tomu relevantní judikaturu. Podrobněji jsem se též zabývala institutem společného oddlužení manželů, jakožto institutu, který doposud nemá žádnou zákonnou oporu, ačkoliv je v praxi již hojně využíván. Práce je rozdělena do 5 kapitol.

První kapitola se věnuje návrhu na povolení oddlužení. Výklad se týká zejména osob, které jsou k jeho podání oprávněny, a možných rozhodnutí o návrhu, včetně důvodů jeho zamítnutí.

V další kapitole je pojednáno o dvou možných způsobech oddlužení, tedy o zpeněžení majetkové podstaty a plnění splátkového kalendáře. U každého je vymezena majetková podstata, která je při oddlužení dotčena, a výhody a nevýhody, které pro dlužníka znamenají. Popsána je i úprava možnosti věřitelů o způsobu oddlužení hlasovat.

Třetí kapitola se soustředí na schválení oddlužení, jakožto rozhodnutí, které má dle insolvenčního zákona specifické náležitosti a účinky a pro dlužníka z něho plynou mnohé povinnosti. Prostor je dán rovněž analýze vztahu mezi oddlužením a výkonem rozhodnutí či exekuce.

Předmětem předposlední kapitoly je výklad situací, za nichž oddlužení může skončit, a to jednak pro dlužníka příznivě splněním oddlužení, které pro něj znamená i možnost žádat o osvobození od placení pohledávek, které byly zahrnuty do oddlužení, avšak nebyly zcela uspokojeny, ale i pro dlužníka nepříznivě zrušením jeho oddlužení ještě před samotným splněním, pokud tak rozhodne soud na základě splnění zákonných podmínek, či po splnění oddlužení odnětím či zánikem osvobození.

Poslední kapitola se zaměřuje na společné oddlužení manželů, jehož úprava je prozatím dovozována pouze z judikatury, aniž by pro ni byla jakékoli zákonná opora. V této kapitole jsem se zaměřila na opodstatnění společného oddlužení, aktuální přístupy judikatury k této problematice, jakož i k nevyřešeným otázkám a rizikům, která

jsou s tímto institutem zejména s ohledem na absenci jakékoli zákonné úpravy svázána, to vše se zohledněním připravované tzv. revizní novely insolvenčního zákona.

V závěru se krátce zamýšlím nad celkovým přínosem oddlužení v českém právním řádu nejen z právního hlediska.

Abstract

The purpose of my thesis is to analyze the institute discharge of the debt as the way of solution of bankruptcy according to Act No. 182/2006 Coll., on Bankruptcy and its solution (Insolvency Act). The thesis concerns all the phases of the process of discharge of the debt, from the proposal of permission of the discharge of the debt until its accomplishment. The thesis focuses on relevant legal regulation and case law. I also present the institute of discharge of debt of husband and wife which is quite often used without any legal support. The thesis is divided into five chapters.

The Chapter One deals with the proposal of permission of the discharge of the debt. It examines particularly the subjects who are authorized to submit it and possible decisions of the court including the reasons for its dismissal.

In the next Chapter I investigate two possible ways of discharge of the debt, the liquidation of the debtor's assets and monthly payment of a specific amount. For each type the affected assets and advantages and drawbacks for the debtor are described. The possibility for creditors to vote about type of discharge of the debt is also discussed.

The Chapter Three relates to the decision of approval of discharge of the debt which has specific essentials and effects and means a lot of duties for the debtor. The relation between the discharge of the debt and exercise of decision or execution is also mentioned.

The Chapter Four illustrates the possible endings of the process of the discharge of the debt. It can end favorably for the debtor by its accomplishment which means also a possibility to apply for the forgiveness of the rest of the debt. But it can also end by its annulment before its accomplishment or after its accomplishment by its withdrawal or expiration.

The last Chapter considers the discharge of the debt of wife and husband. This institute exists and is constituted only on case law without any legal base in Insolvency Act. In this Chapter I focused on questions related to this institute, especially on its foundation, actual access of case law and joined risks with the impact of the proposed amendment of Insolvency Act.

In the Conclusion, I briefly contemplate about the utility of the discharge of the debt in Czech law not only from legal aspects.

Klíčová slova

- Dlužník
- Oddlužení
- Společné oddlužení manželů

Keywords

- Debtor
- Discharge of the debt
- Discharge of the debt of wife and husband

Název práce v anglickém jazyce

Discharge from debts focusing on discharge from debts for spouses